

ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

КОЖУШКО Аліна Миколаївна

УДК 341.123:327.7''19/20''(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ
РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ ТА
РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
У 90-Х РОКАХ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

07.00.02 – Всесвітня історія

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ А. М. Кожушко

Науковий керівник:
Набока Олександр Вікторович
доктор історичних наук, доцент

Старобільськ – 2017

АНОТАЦІЯ

Кожушко А. М. Реформування Організації Об'єднаних Націй та розвиток міжнародних відносин у 90-х роках ХХ – початку ХХІ століття. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 07.00.02 «Всесвітня історія». – Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Старобільськ, 2018.

У дисертації комплексно досліджено процес реформування Організації Об'єднаних Націй у 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. Визначено головні передумови та причини необхідності модернізації діяльності ООН у досліджуваній період. Проаналізовано геополітичні зміни міжнародного устрою, які з'явилися після завершення «холодної війни». Показана роль ООН у вирішенні та запобіганні воєнним конфліктам, які виникли у досліджуваній період.

Розглянуто позиції керівництва ООН щодо її реформування, зокрема було детально проаналізовано запропоновані стратегії Генеральних секретарів Б. Бутроса-Галі, К. Аннана, Пан Гі Муна.

Показані погляди на модернізацію Організації постійних та непостійних членів Ради Безпеки, виявлено ключові відмінності в їх інтересах. Проаналізовано причини невдач реформування ООН на початку ХХІ ст., зокрема причиною виявилось небажання США, Росії, КНР, Великобританії та Франції змінити існуючу привілейовану структуру провідних органів Організації.

Доведено, що основи сучасної кризи ООН виникли з моменту підписання її Статуту. Це пов'язано з тим, що довготривалий та дискусійний процес узгодження основних положень цього документу відбувся завдяки поступкам і компромісам учасників Організації, які заклали можливість подальшого його перегляду.

Доведено, що в перші роки існування ООН про зміни концептуальних основ Статуту не йшлося. Тільки з активізацією «холодної війни» стали помітними перші прояви неефективності роботи Організації.

Висловлено припущення, що ідеологічна конфронтація між СРСР та США у другій половині ХХ ст. стала причиною неспроможності ООН консолідовано приймати рішення та призвела до появи низки міжнародних проблем.

Серед постійних членів РБ існувала майже однакова позиція тільки в одному ключовому аспекті. Вона полягала у відстрочці неминучого розгляду питання про розширення складу постійних членів РБ. Це пояснюється тим, що рішення, підтримані більшістю держав-членів ООН щодо внесення змін до Статуту, відповідно до його положень, все одно залежали від одногосної підтримки «великої п'ятірки», а головне – відсутності на той час очевидних претендентів на отримання членства з відповідним статусом.

Аналіз діяльності створених експертних органів із питання реформування ООН свідчить про таке: організаційно-правове закріплення реформ вбачалося неможливим у зв'язку з відсутністю єдиної узгодженої позиції між державами-членами.

Доведено, що діяльність Організації у другій половині ХХ ст. повністю відображала тогочасні реалії «холодної війни» та орієнтувалася на вирішення пов'язаних із нею проблем. Найбільшим досягненням у цей період стала можливість перешкодження початку третьої світової війни, а також упровадження певних організаційних новацій.

Розгляд геополітичних реалій, що постали після завершення «холодної війни» на початку 90-х рр. ХХ ст. показали необхідність активнішої участі ООН у вирішенні міжнародних проблем.

Важливим джерелом сили та авторитету ООН виступає її універсальний характер, всеосяжне охоплення її мандату та міжнародно-правова база її діяльності. ООН не тільки регламентує відносини між державами, а й допомагає у вирішенні внутрішніх питань. Жодна держава неспроможна

самостійно реагувати на сучасні загрози. Водночас, починаючи з 90-х рр. ХХ ст. не змінив порядок денний Організації, зловбоденна проблема її модернізації продовжувала займати головні позиції. Розгляд історичного процесу реформування ООН повну залежність від необхідності впровадження виключно комплексного підходу до вирішення зазначеної проблеми. Це пов'язано з тим, що існує повна взаємозалежність між її основними структурними елементами: збій в одному із сегментів впливає на загальну роботу Організації.

Розглянуто нові виклики з якими ООН довелося зіткнутися після завершення «холодної війни», можна виділити такі:

- 1) локальні етнічні, релігійні конфлікти в різних регіонах світу, поява яких була обумовлена, зокрема, і зруйнуванням біполярної світової системи;
- 2) глобальний тероризм, який у 90-х рр. ХХ ст. сприймався як нова загроза, що прийшла на зміну протистоянню наддержав у попередній період;
- 3) соціально-економічна нерівність та ієрархізація системи міжнародних відносин; відстороненість значної кількості країн різних регіонів від процесу прийняття ключових рішень, що впливали на глобальний розвиток;
- 4) проблема забруднення навколишнього середовища.

Відзначено, що ключовим завданням міжнародного співтовариства в досліджуваний період стала розробка дієвих механізмів запобігання та подолання різного роду воєнних конфліктів. Це вимагало від керівництва ООН не тільки розробки нової тактики проведення миротворчих операцій, а й перегляду існуючої системи прийняття рішень. Особливо це стосується РБ ООН, система узгодження комплексу дій якої базується на домінуванні п'яти постійних членів та праві «вето» кожного з членів «великої п'ятірки». Значна кількість країн-учасниць міжнародного співтовариства, зокрема й Україна, вважала таке становище несправедливим. Саме тому протягом 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. ці держави також виступили ініціаторами певних програм

модернізації ООН, які об'єднувало спільне бажання ліквідувати домінування провідних світових держав у РБ ООН.

Більшість вищезгаданих пропозицій не були прийняті, оскільки ефективність втілення назрілих реформ ООН продовжувала залежати від власних геополітичних інтересів її держав-учасниць – постійних членів Радбезу, та спроможності провідних держав досягти консенсусу за рахунок компромісу.

Доведено, що практика впроваджених реформ під керівництвом Б. Бутроса-Галі продемонструвала спробу створення паралельних структурних управлінських органів, замість тих, які показали неефективність у нових міжнародних реаліях кінця XX – початку XXI ст. І хоча новації Генсека не призвели до кардинального покращення роботи Організації, однак саме Б. Бутроса-Галі варто вважати ініціатором послідовного процесу політичної та інституційної реорганізації ООН.

Розглянуто політику К. Аннана та Пан Гі Муна, яка супроводжувалася відходженням від практики загальноінституційного розгляду питання реформування ООН до більш детального аналізу ефективності роботи її окремих структурних підрозділів.

Розглянуто концептуальні та практичні пропозиції Генеральних секретарів щодо посилення діяльності ООН, які зводилися до проведення тематичного огляду реформування її основних елементів. Це пов'язано з тим, що роль Генсека у процесі модернізації системи ООН де-факто має номінальний характер та підпорядковується інтересам провідних держав-членів. Отже, існує необхідність посилення значення ГС із розширенням його владних повноважень та збільшенням контрольних-ревізійних функцій.

Доведено, що запровадження нових концептуальних ідей і підходів у діяльності ООН є вимогою часу, на яку міжнародне співтовариство не має жодного права не відреагувати.

Ключові слова: ООН, реформування, «холодна війна», Рада Безпеки, Генеральна Асамблея, Б. Бутрос-Галі, К. Аннан, Пан Гі Мун.

Список публікацій здобувача:

1. Дем'янчук А. Реформування ООН у планах країн-членів і в стратегії К. Аннана (1997–2005 рр.) / А. Дем'янчук // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Збірник наукових праць. – Вип. 4 (293) : Історичні науки. – Старобільськ : ЛНУ, 2015. – С. 18–24.
2. Кожушко А. Реформаторська політика Пан Гі Муна на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин / А. Кожушко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Збірник наукових праць. – Вип. 8 (297) : Історичні науки. – Старобільськ : ЛНУ, 2015. – С. 24–29.
3. Дем'янчук А. Посилення концепції превентивної дипломатії в системі ООН / А. Дем'янчук // Вісник Маріупольського державного університету : Збірник наукових праць. – Вип. 13–14 : Політичні науки. – Маріуполь : МДУ, 2015. – С. 236–242.
4. Kozhushko A. The modern stage of development of the Security Council's reforming process: problems and perspectives / A. Kozhushko // Wyzsza Szkola Informatyki i Umiejetnosci (WSIU). – Nr. 2 (6). – Modernizacja Edukacji. – Lodz, Polska : WSIU, 2016. – P. 168–172.
5. Кожушко А. Діяльність Бутроса Бутроса-Галі в ООН: досягнення та недоліки / А. Кожушко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Збірник наукових праць. – Випуск 8 (305): Історичні науки. – Старобільськ: ЛНУ, 2016. – С. 32–37.

Публікації, які засвідчують апробацію результатів дисертації:

1. Демянчук А. Вопрос международной безопасности в контексте сотрудничества ООН-ОБСЕ / А. Демянчук // Украина и ОБСЕ: Развитие демократических институтов и общества свободы: сборник статей и материалов студенческого круглого стола 14 марта 2013 г. / ЛНУ імені Тараса Шевченка – Луганск, 2013. – С. 10–13.

2. Дем'янчук А. Вирішення конфлікту в Руанді в світлі робочих документів Організації Об'єднаних Націй / А. Дем'янчук // Реструктуризація глобального простору: історичні імперативи та виклики : збірник тез доповідей 18 квітня 2013 р. / за заг. ред. М. А. Кулінича – К. : ДАУ при МЗС України, 2013. – С. 33–34.
3. Дем'янчук А. Необхідність реформування Ради Безпеки ООН у контексті «української кризи» / А. Дем'янчук // Глобалізаційні виклики і багатостороння дипломатія : збірник тез доповідей 18 березня 2015 р. / за заг. ред. М. А. Кулінича, Н. О. Татаренко, В. Г. Ціватого – К. : ДАУ при МЗС України, 2015. – С. 126–127.
4. Кожушко А. Концепція превентивної дипломатії в системі ООН / А. Кожушко // Реструктуризація глобального простору: історичні імперативи та виклики : збірник тез доповідей 19 квітня 2016 р. / за заг. ред. В. Г. Ціватого, Н. О. Татаренко – К. : ДАУ при МЗС України, 2016. – С. 57–59.
5. Кожушко А. Реформа ООН: реалізація концепції «світового уряду» / А. Кожушко // Каразінські читання (історичні науки) : Тези доповідей 69-ї міжнародної наукової конференції 29 квітня 2016 р. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. – С. 107–108.

ABSTRACT

Kozhushko A. M. Reforming of the United Nations and development of international relations in the 1990s of the XX – the early of the XXI century. – Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

Thesis for a Candidate degree in historical sciences (doctor of philosophy) in specialty 07.00.02 «World History». – Lugansk National Taras Shevchenko University, Starobilsk, 2017.

In the thesis, the reforming of the United Nations was comprehensively studied in the 90s. XX century – the beginning of the XXI century. The main prerequisites and considerations of necessity of the UN activity's modernization in

the study period were defined. The geopolitical changes of the international situations which emerged after the end of Cold War were analyzed. The UN's role with solution and prevention of military conflicts which have emerged in the study period was shown.

The attitudes of the UN's management on its reforming were considered, in particular, B. Boutros-Ghali, K. Annan and Ban Ki-moon's modernization strategies were analyzed in detail.

The new challenges which the UN faced after the end of the Cold War were considered, among which are:

- 1) local ethnic and religious conflicts in different regions of the world, the appearance of which were caused the destruction of the bipolar world system;
- 2) global terrorism, which in the 90's of the XX century was perceived as a new threat that replaced the confrontation of the superpowers in the previous period;
- 3) socio-economic inequality and the hierarchy of the system of international relations. Deletion of a significant number of states from different regions from the process of making key decisions which had an effect on global development;
- 4) the problem of environmental pollution.

It was noted that the key task of the international community was the development of effective mechanisms for preventing and overcoming different types of military conflicts under study period. This have required from the UN's management leadership not only to creating of a new tactic for peacekeeping operations and also to reviewing of the existing decision-making system. Especially the Security Council of the UN, the system of coordination of its action is based on the domination of five permanent members and the right of the «veto» of everyone member of the «Big five». A significant number of members-states of the international community, including Ukraine, have considered a such situation unfair. That's why these countries during the 90s of the 20th century – the beginning of the 21st century also were authors of various of the UN's modernization

programs who were united by the common desire to eliminate the domination of the leading world powers in the UN Security Council.

The most of the aforementioned proposals were not adopted, because the effectiveness of the implementation of overdue the UN's reforms continued to depend on its own geopolitical interests and the ability of the leading powers to reach consensus through a compromise.

It is proved that the practice of reforms implemented led by B. Boutros-Gali has demonstrated an attempt to create parallel structural governing bodies, instead of those who were showed inefficiency in the new international realities of the late XX – early XXI century. Despite the Secretary General's innovations were not lead to a radical improvement of the Organization's activity, nevertheless, B. Boutros-Gali was the initiator of the consistent process of the UN's political and institutional reorganizations. The policy of K. Annan and Ban Ki-moon was considered, which was accompanied by departure from the practice of the general consideration of the issue of reforming the UN to a more detailed analysis of the effectiveness of its individual structural units.

The conceptual and practical proposals of the UN Secretary-General for strengthening the activities of the United Nations were shown, which were limited to a thematic review of the reform of its main elements. This is due to the fact that the role of the General Secretary in the process of modernizing of the UN's system de-facto has a nominal nature and subordinated to the interests of the leading member-states. Consequently, value of the Secretary-General should be increase his powers should be expansion and increase his control and audit functions.

It is proved that the introduction of new conceptual ideas and approaches into the United Nations's activity is a requirement of time for which the international community has not right doesn't react.

Key words: United Nations, reforming, Cold War, Security Council, General Assembly, B. Boutros-Ghali, Kofi Annan, Ban Ki-moon.

Publisher publication list:

1. Demianchuk A. The United Nations' reform in the plans of member-states and K. Annan's strategy (1997–2005) / A. Demianchuk // Bulletin of Lugansk National Taras Shevchenko University : Collection of scientific works. – Issue 4 (293) : Historical Sciences. – Starobilsk : LNU, 2015. – P. 18–24.
2. Kozhushko A. The reform policy of Ban Ki-moon at the modern stage of development of international relations / A. Kozhushko // Bulletin of Lugansk National Taras Shevchenko University : Collection of scientific works. – Issue 8 (297) : Historical Sciences. – Starobilsk : LNU, 2015. – P. 24–29.
3. Demianchuk A. The strengthening of the preventive diplomacy's conception in the system of the UN / A. Demianchuk // Bulletin of Mariupol State University : Collection of scientific works. – Issue 13–14 : Political Sciences. – Mariupol : MSU, 2015. – P. 236–242.
4. Kozhushko A. The modern stage of development of the Security Council's reforming process: problems and perspectives / A. Kozhushko // Wyzsza Szkola Informatyki i Umiejetnosci (WSIU) – Nr. 2 (6): Modernizacja Edukacji. – Lodz, Polska : WSIU, 2016. – P. 168–172.
5. Kozhushko A. The activity of B. Boutros-Ghali in the United Nations: achievements and disadvantages / A. Kozhushko // Bulletin of Lugansk National Taras Shevchenko University : Collection of scientific works. – Issue 8 (305) : Historical Sciences. – Starobilsk : LNU, 2016. – P. 32–37.

Publications which confirm testing the results of the dissertation:

6. Demianchuk A. The issue of international security in the context of the UN – OSCE cooperation / A. Demianchuk // Ukraine and OSCE: Development of democratic institutions and freedom societies : thesis of reports and methirials of the student round table March 14th 2013 / Luhansk : LNU, 2013. – P. 10–13.
7. Demianchuk A. Resolving Rwanda's conflict in the light of the UN's working documents / A. Demianchuk // Restructuring global space : historical imperatives

and challenges : thesis of reports April 18th 2013. – K. : DAU under the MFA of Ukraine, 2013. – P. 33–34.

8. Demianchuk A. Necessity of reforming the Security Council of UN in the context of «Ukrainian crisis» / A. Demianchuk // Globalization Challenges and Multilateral Diplomacy : thesis of reports March 18th 2015. – K. : DAU under the MFA of Ukraine, 2015. – P. 126–127.

9. Kozhushko A. The concept of preventive diplomacy in the UN's system / A. Kozhushko // Restructuring global space: historical imperatives and challenges : thesis of reports April 19th 2016. – K. : DAU under the MFA of Ukraine, 2016. – P. 57–59.

10. Kozhushko A. The UN's reform: realization of the «world government» concept / A. Kozhushko // Karazin Readings (historical science) : thesis of reports of 63 international scientific conference (Kharkiv, April 29th 2016). – Kharkiv. – 2016. – P. 107–108.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	13
ВСТУП	14
РОЗДІЛ 1 ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА, ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	19
1.1 Джерельна база дослідження	19
1.2 Історіографія дослідження	26
1.3 Методологічні засади дослідження	37
Висновки до розділу 1	39
РОЗДІЛ 2 ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ІДЕЙ ГЛОБАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРОЦЕСІВ	42
Висновки до розділу 2	54
РОЗДІЛ 3 НЕГАТИВНІ ЧИННИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ООН ТА ЗАРОДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЇЇ РЕФОРМУВАННЯ	55
3.1 Протиріччя між державами-засновницями як головний фактор неефективності діяльності ООН	55
3.2 Перші спроби реформування ООН: причини та історичні наслідки	74
Висновки до розділу 3	94
РОЗДІЛ 4 ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ООН У 90-Х РОКАХ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	95
4.1 Реформаторська діяльність Бутроса Бутроса-Галі (1992–1996 рр.) ...	95
4.2 К. Аннан і його стратегія реформування ООН (1997–2005 рр.)	115
4.3 Пан Гі Мун та модернізація системи колективної міжнародної безпеки (2007–2016 рр.)	154
Висновки до розділу 4	163
ВИСНОВКИ	165
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	169

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВІЛ/СНІД	Синдром набутого імунodefіциту
ВШК	Військово-штабний комітет
ГА	Генеральна Асамблея
ГС	Генеральний секретар
ДПП	Департамент з політичних питань
ЕКОСОР	Економічна і Соціальна Рада
ЗМУ	Зброя масового ураження
КООНП	Комісія ООН для Індії і Пакистану
КПК	Комітету з планування та координації
ЛН	Ліга Націй
МВФ	Міжнародний Валютний Фонд
МКС	Міжнародний кримінальний суд
МС	Міжнародний Суд
ОНВУП	Орган Організації Об'єднаних Націй зі спостереження за виконанням умов перемир'я
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ПР ООН	Програма з розвитку Організації Об'єднаних Націй
РБ	Рада Безпеки
СПРООН	Сили превентивного розгортання Організації Об'єднаних Націй
ЮНЕСКО	Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури
ЮНІСЕФ	Дитячий фонд ООН
ЮНКТАД	Конференція ООН з торгівлі та розвитку

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах масштабних геополітичних змін на початку XXI ст. єдиним універсальним міжнародним механізмом, спроможним впливати на вирішення глобальних проблем людства, залишається Організація Об'єднаних Націй. Цінність Організації полягає в її унікальному досвіді, накопиченому в галузі підтримання миру і безпеки за більш ніж сімдесятирічну історію існування.

Водночас зміна сучасного глобального порядку, яка супроводжується активізацією старих і появою нових міжнародних конфліктів, показала неспроможність ООН ефективно та оперативно реагувати на виклики й загрози сьогодення. Цю негативну тенденцію повною мірою відчула на собі Україна, яка у 2014 р. опинилася в центрі важкої за своїми наслідками геополітичної кризи, пов'язаної зі збройним конфліктом на Донбасі. Сьогодні, як ніколи раніше, наша держава потребує підтримки міжнародного співтовариства, яке уособлює ООН. Саме тому Київ зацікавлений у реформуванні чинної системи Організації, створенні на її основі нових, реально діючих міжнародних механізмів вирішення міжнародних проблем.

Отже, враховуючи вищевикладене, можна говорити про важливість дослідження обраної теми. Вивчення історичного досвіду реформування ООН та його результатів є важливою складовою оформлення стратегії України щодо необхідних перетворень в існуючій системі підтримки глобального миру та безпеки.

Відзначимо, що порушена проблематика є малодослідженою в працях вітчизняних науковців. Зокрема, спостерігається відсутність комплексних досліджень проблеми реформування ООН у 90-х рр. XX – початку XXI ст., у яких висвітлюється його перебіг та результати.

Усе вищезгадане дозволяє говорити про актуальність теми дослідження.

Зв'язок із науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах комплексної програми Науково-дослідного центру імені

В. М. Бейліса «Схід-Захід: теорія та історія міжцивілізаційних взаєностосунків» (державна реєстрація № 0103U003602). Крім того, робота відображає один із головних напрямків науково-дослідної діяльності кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин ДЗ «Луганського національного університету імені Тараса Шевченка».

Об’єкт дослідження – діяльність ООН щодо підтримання глобального миру та безпеки в досліджуваний період.

Предмет – процес реформування Організації Об’єднаних Націй у 90-х рр. XX –початку XXI ст. та його результати.

Мета дослідження – на основі аналізу джерел, враховуючи результати вивчення проблеми українськими та зарубіжними науковцями, дослідити процес реформування ООН у 90-х рр. XX – початку XXI ст., висвітлити його перебіг та головні результати.

Відповідно до мети було поставлено ряд **завдань**:

1. Систематизувати та проаналізувати джерельну базу дослідження, розглянути й оцінити стан наукової розробки проблеми в українській та закордонній історіографії.

2. Показати історичний розвиток ідей глобального регулювання міжнародних процесів.

3. Дослідити негативні чинники діяльності ООН та зародження стратегії її реформування.

4. Розглянути й надати об’єктивну оцінку реформаторській політиці ГС ООН Б. Бутроса-Галі після закінчення «холодної війни».

5. Дослідити стратегію модернізації системи ООН, визначену Генеральним секретарем К. Аннаном.

6. Розкрити основні цілі реформаторської діяльності Пан Гі Муна на посаді ГС та виявити залежність визначених напрямків трансформації системи ООН від розвитку міжнародних процесів на сучасному етапі.

7. Показати результати та визначити перспективи втілення ініціатив, спрямованих на вдосконалення і підвищення ефективності Організації.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період з 1991 по 2016 рр. Період збігається з перебуванням на посаді ГС Б. Бутроса-Галі (1992–1996 рр.), К. Аннана (1997–2006 рр.) та Пан Гі Муна (2007–2016 рр.).

Нижньою межею визначено 1991 р., коли у зв'язку із закінченням «холодної війни» перед ООН постала необхідність розробки та впровадження нових підходів до міжнародних проблем. Зокрема, перегляду підлягала система запобігання міжнародним конфліктам, які виникли внаслідок руйнації біполярного глобального порядку.

Верхня хронологічна межа визначена завершенням десятирічного періоду історії ООН під головуванням ГС Пан Гі Муна. Із його відставкою розпочався новий період в історії Організації, яка була змушена вирішувати принципово нові завдання, пов'язані з виникненням нових міжнародних викликів та загроз, поява яких була обумовлена кризою глобального порядку, встановленого після завершення «холодної війни».

Методологічну основу роботи складають загальнонаукові принципи багатофакторності, детермінізму, історизму, конкретності, об'єктивності, системності та цілісності. Події розглядаються в їх взаємозв'язку та в сукупності виявлених історичних фактів. Основними структуроутворюючими принципами дослідження є використання методів аналізу і синтезу, дедукції та індукції, узагальнення, поєднання історичного і логічного аналізів, методів емпіричних досліджень: аналіз документів, використання історико-порівняльного, проблемно-хронологічного та системного методів.

Наукова новизна роботи обумовлена комплексним вивченням політики реформування ООН в 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. та полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні наукових досліджень, присвячених зазначеному питанню.

Уперше:

- комплексно досліджено процес реформування ООН у 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. і показано його результат.

Уточнено:

- підходи до формування концепції з реформування організаційно-правової структури Організації державами-членами;

- чинники, що негативно впливають на процес реформування ООН, зокрема, розглянуто позицію постійних членів РБ, які використовують великий комплекс статутних та фінансових важелів заради збереження нинішньої структури Організації;

- причини необхідності розширення владних повноважень та контрольно-ревізійних функцій Генерального секретаря ООН.

Набули подальшого розвитку:

- визначення державної стратегії України щодо вдосконалення діяльності ООН;

- концептуальні підходи щодо посилення ролі Організації у світі шляхом впровадження змін до Статуту ООН;

- визначення ролі та місця ООН у системі сучасних міжнародних відносин.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування сформульованих висновків і пропозицій у роботі державних структур, які відповідають за діяльність України в ООН. Викладений у дисертації матеріал може бути використаний у вищій школі під час підготовки відповідних навчальних курсів і посібників з історії міжнародних відносин, у науково-дослідній роботі студентів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації було викладено у вигляді доповідей і виступів на засіданнях кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», засіданнях Наукового товариства студентів і аспірантів Інституту історії, міжнародних відносин та соціально-політичних наук ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», а також на наукових конференціях: Студентському науковому форумі «Україна и ОБСЕ: Развитие демократических институтов и общества свободы» (Луганськ, березень 2013 р.); II Міжнародній науково-практичній

конференції «Реструктуризація глобального простору: історичні імперативи та виклики» (Київ, квітень 2013 р.); III Міжнародному молодіжному форумі «Глобалізаційні виклики і багатостороння дипломатія» (Київ, березень 2015 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Реструктуризація глобального простору: історичні імперативи та виклики» (Київ, квітень 2016 р.); 69-й Міжнародній науковій конференції «Каразінські читання» (Харків, квітень 2016 р.).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 206 сторінки, із них 168 сторінки – основний текст. Список використаних джерел міститься на 38 сторінках і складає 311 найменування.

РОЗДІЛ 1

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА, ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Джерельна база дослідження

Джерельну базу роботи складають різні за своїм характером документальні матеріали, які можна умовно розділити на три великі групи.

Перша група складається з опублікованих офіційних документів Організації Об'єднаних Націй (далі: ООН), у яких розглядаються ті чи інші аспекти її реформування.

Велику роль у дослідженні процесу оформлення стратегічних завдань Організації зіграли документальні матеріали, що мають відношення до роботи її вищого органу – Генеральної Асамблеї (далі: ГА). Серед них особливу цінність мали: програмні доповіді Генеральних секретарів, зроблені у різні роки; порядок денний засідань, сесійні доповіді, звіти головних комітетів, протоколи засідань, резолюції і рішення, інформаційні повідомлення про хід голосування з певних питань.

До цієї групи також відносяться джерельні матеріали, пов'язані з діяльністю Ради Безпеки (далі: РБ). Це, зокрема порядок денний засідань, щорічні звіти про хід її роботи, заяви Голови, резолюції і рішення, інформаційні дані про хід голосувань.

У дослідженні також використовувалися щорічні звіти, порядок денний, програма роботи, сесійні доповіді, звіти про засідання, резолюції і рішення інших важливих структур та комітетів ООН, зокрема, Економічної і Соціальної Ради (далі: ЕКОСОП).

Зазначені вище джерела надають змогу створити об'єктивне враження про хід процесу реформування системи ООН, проаналізувати головні моделі та проекти перетворень, представлені у різні роки, як державами-членами, так і керівництвом Організації.

Важливе значення у процесі дослідження відведено аналізу доповідей Генеральних секретарів ООН з приводу реформування Організації, зроблені в різні роки. Вони дають змогу зрозуміти стратегію майбутнього розвитку ООН. Відзначимо, що до їх підготовки залучали найкращих експертів з різних галузей. Так, у доповіді Б. Бутроса-Галі «Порядок денний для миру» [77], міститься теоретичне обґрунтування «превентивної дипломатії» ООН, яка, на думку автора, мала сприяти ефективному запобіганню міжнародних конфліктів на сучасному етапі.

В іншій доповіді – «Порядок денний для розвитку» [78] Б. Бутрос-Галі запропонував програму справедливішого соціально-економічного устрою в межах глобальної господарчої системи, що склалася після завершення «холодної війни».

Вищезгадані виступи Генерального секретаря надали поштовх подальшим ініціативам на шляху вдосконалення діяльності ООН у XXI ст. Політику реформування системи ООН продовжив наступник Б. Бутроса-Галі – Кофі Аннан. У доповіді «Оновлення Організації Об'єднаних Націй: програма реформи» [69] від 14 липня 1997 р. викладено його пропозиції щодо модернізації діяльності Організації. Концепція реформ включала короткострокові (за час каденції К. Аннана) та фундаментальні довгострокові завдання.

У березні 2000 р. К. Аннан виступив із доповіддю «Ми, народи: роль Організації Об'єднаних Націй в XXI столітті» від 27 березня 2000 р., більш відому як «Доповідь Тисячоліття» [33]. У документі представлено бачення місії ООН в епоху глобалізації. Наступні доповіді Генсека: «План здійснення Декларації тисячоліття Організації Об'єднаних Націй» [76] від 6 вересня 2001 р. та «Здійснення Декларації тисячоліття Організації Об'єднаних Націй» [70; 71] від 2003 та 2004 рр. продемонстрували проведені зміни, що відбулися після офіційного оприлюднення Декларації тисячоліття.

Рекомендації щодо посилення ефективності роботи Організації розкриті в доповіді Генсека ООН К. Аннана «Безпека та захист персоналу Організації

Об'єднаних Націй» [30] від 18 жовтня 2000 р., та «Зміцнення Організації Об'єднаних Націй: програма подальших перетворень» [32] від 2002 р. У них автор закликає до всебічного реформування структурних елементів ООН з метою підвищення ефективності її роботи у справі забезпечення миру та міжнародної безпеки.

Не можна залишити поза увагою і його доповідь «При більшій свободі: до розвитку безпеки та правам людини для всіх» [9] від 21 березня 2005 р. У ній проаналізовані досягнення п'ятирічного виконання «Декларації тисячоліття». Також у документі визначено всеосяжну стратегію розвитку Організації, яка основана на трьох основних цілях: розвиток, безпека та права людини. Через півроку після оголошення цієї доповіді відбулася важлива подія в історії ООН – Всесвітній саміт. На найбільшому форумі світових лідерів резолюцією ГА ООН було прийнято «Підсумковий документ Всесвітнього саміту 2005 р.» [264], який став практичним втіленням принципів інтеграції розвитку, безпеки, прав людини й зміцнення системи Організації. Відзначимо, що всі запропоновані К. Аннаном програми реформ вирізнялися глобальністю, чітко встановленим терміном виконання, високим професіоналізмом задіяних експертів.

У контексті прийнятого рішення на Саміті 2005 р. ГА ООН підтримано наступний вдосконалений план К. Аннана щодо покращення індивідуальних і колективних можливостей у боротьбі з тероризмом. Цей проект визначено у програмах «Єдність у боротьбі з тероризмом: рекомендації по глобальній контртерористичній стратегії» [62] від 27 квітня 2006 р. та «Глобальна контртерористична стратегія ООН» [45] від 8 вересня 2006 р.

Наступним кроком на шляху реалізації підсумків Саміту 2005 р. п. 161-167 стала доповідь К. Аннана під назвою «Інвестування в Організацію Об'єднаних Націй: на шляху до посилення Організації по всьому світу» [63] від 7 березня 2006 р. Цей документ декларував необхідність продовження курсу на реформування системи управління ООН. Він включив двадцять три пропозиції оновлення в шести галузях, а також у системі управління

перетвореннями. На думку Генерального секретаря, реалізація цієї програми – це «...шанс дати державам-членам інструменти, щоб забезпечити стратегічне керівництво та повну підзвітність Секретаріату за його роботу» [64].

Резолюції ГА ООН, прийняті в різні роки дозволяють розглянути найбільш значущі події в процесі її реформування, а також проаналізувати рішення з планування і моніторингу реалізації модернізаційних проектів на основі їх опрацювання в спеціальних органах. Це, зокрема, резолюція за доповіддю П'ятого комітету «Укріплення системи Організації Об'єднаних Націй: програма подальших перетворень» [132].

Важливу роль у вивченні окремих аспектів досліджуваної теми відіграли документальні матеріали спеціально створених органів ООН, що забезпечували реалізацію програми її реформування. До їх числа належали доповіді і звіти Спеціального Комітету зі Статуту ООН і посилення ролі Організації, Робочої групи відкритого складу з питань справедливого представництва в Раді Безпеки, розширення її членського складу та інших питань, пов'язаних із Радою Безпеки, Робочої групи «ad hoc» відкритого складу з «Порядку денного для розвитку», Робочої групи високого складу з фінансової ситуації в ООН та ін.

Дані джерела мають консультативно-аналітичний характер, оскільки в них проаналізовано ефективність діяльності Організації, а також представлені рекомендації щодо посилення її ролі у глобальному світі.

Окремо слід відзначити доповідь «Безпечніший світ: наша спільна відповідальність», підготовлена членами Групи високого рівня з загроз, викликів і змін, створеної за ініціативою К. Аннана у 2003 р. Цей документ налічував сто одну рекомендацію [35] щодо шляхів зміцнення міжнародної безпеки та системи ООН перед загрозами ХХІ ст. У доповіді запропоновано комплекс реформ, які стали необхідними для забезпечення ефективних колективних дій.

Отже, відзначимо, що аналіз джерел, котрі увійшли до першої групи, дозволив простежити мету та завдання реформування ООН, надав змогу

розглянути еволюцію поглядів різних членів міжнародного співтовариства на цю проблему, оцінити, наскільки зроблені кроки відповідали їх очікуванням. Крім того, аналіз матеріалів офіційного характеру дозволив зробити висновок, що альтернативи механізмам ООН у процесі вирішення світових протиріч у світі сьогодні не існує.

До другої групи відносяться джерела особового походження: мемуари, автобіографії, виступи й наукові доробки державних діячів та провідних дипломатів.

Перш за все, необхідно відзначити спогади радянського дипломата, постійного представника СРСР у РБ ООН 1946–1948 рр. А. А. Громико [169]. У своїх спогадах автор детально розкрив процес створення ООН, у якому брав безпосередню участь.

Важливими свідченнями досліджуваної проблематики стали спогади двічі прем'єр-міністра Великобританії у 1940–1945 рр. та 1951–1955 рр. У. Черчилля [153], який був одним із фундаторів ідеологічного концепту майбутнього післявоєнного міжнародного устрою та президента США 1933–1945 рр. Ф. Рузвельта [163], якому належить історична заслуга зі створення ООН, названа ним «улюбленим дітищем».

Неоціненним внеском став розгляд процесу реформування ООН у спогадах Генеральних секретарів Організації: Трюгве Лі [166], У Тана [164], К. Вальдхайма [167], Х. Переса де Куельяра [162], Б. Бутроса-Галі [157].

У зазначених мемуарах дипломатами обґрунтовується необхідність проведення реформи ООН; розкриваються оптимальні, на їх думку, концепції її модернізації. Автори також продемонстрували свій особистий внесок у цей процес та розкрили позиції країн-членів. Тим не менш, представлені праці потребують критичного осмислення, оскільки висловлені в них думки носять суб'єктивний характер та висвітлюють одноосібну позицію автора.

Важливі свідчення щодо ролі України та її зовнішньополітичної діяльності, крізь призму накопиченого досвіду роботи в системі ООН, містить праця постійного представника України в ООН 1994–1997 рр. А. М. Зленка

«Дипломатія і політика. Україна в процесі динамічних геополітичних змін» [170].

Позицію США щодо проблеми модернізації ООН розкривають у своїх спогадах Постійні представники Сполучених Штатів в ООН 1993–1997 рр. М. Олбрайт [148] та 2005–2006 рр. Дж. Болтон [149]. Автори продемонстрували певні особливості міжнародного переговорного процесу з визначеної проблематики на чолі зі США.

Помітний вплив на визначення ролі ООН у сучасних геополітичних реаліях здійснила праця широковідомого фахівця в галузі міжнародних відносин, державного секретаря США 1973–1977 рр. Г. Кіссінджера «Чи потрібна Америці зовнішня політика» [171].

Велику роль в процесі дослідження діяльності ООН на глобальній арені зіграли роботи провідних американських дипломатів та політологів З. Бжезинського [150], Дж. Розенау [216]. Вони вказують на неспроможність ООН виконувати покладені на неї Статутом функції, у зв'язку зі застарілою її структурою. Натомість вони покладають надію у вирішенні міжнародних проблем на НАТО на чолі зі США.

Д. Хенні, британський дипломат, постійний представник Великобританії в ООН, у книзі «Пошук ролі Британії: дипломатичні спогади від Європи до ООН» [159] розкрив політику Організації щодо розв'язання міжнародних конфліктів під час періоду «холодної війни», висвітлив фактори, що безпосередньо впливали на її діяльність. Відповідно до отриманого досвіду роботи Д. Хенні був членом Групи високого рівня із загроз, викликів та змін 2003–2005 рр., таким чином, сприяючи вирішенню проблеми реформування системи ООН.

Особливу увагу привертає до себе монографія Спеціального радника Генерального секретаря ООН 2008–2013 рр. Е. К. Лака [160]. Автор дослідив історію реформування ООН та визначив необхідність упровадження процесу реформи Ради Безпеки, як найбільш пріоритетного її органу, здатного

вирішити проблеми, що постають перед міжнародною спільнотою, розкрив власне бачення ролі Організації у сучасній системі міжнародних відносин.

У дослідженні також були враховані та використані свідчення державних посадовців, які безпосередньо впливали на розвиток міжнародної політики. Це мемуари М. С. Горбачева [249], М. Тетчер [259], Б. Клінтона [153].

Для повноти розкриття теми були використані офіційні заяви та промови державних посадових осіб і діячів: У. Черчилля [151], М. Тетчер [165] та інших.

Третю групу джерел склали тогочасні періодичні видання. Серед найбільш важливих джерельних матеріалів цієї групи, задіяних у процесі дослідження, відзначимо «Международная жизнь», «Deutsche Welle», «Foreign Affairs», «The Guardian», «The Independent», «The New York Times», «The Washington Post», «The Wall Street Journal», «International Herald Tribune», «The Boston Globe's».

Важливу роль у дослідженні еволюції поглядів міжнародного співтовариства щодо реформування Організації відіграв «Щоденний Журнал Організації Об'єднаних Націй», що видається Департаментом зі справ ГА та службою конференційного управління. У виданні представлена докладна інформація щодо роботи Центральних установ ООН з переліком документів та резюме нарад.

Отже, аналіз джерельної бази дозволяє стверджувати, що для розкриття теми існує необхідний і різноманітний за своїм характером комплекс документальних матеріалів. Уведення їх у науковий обіг дозволяє ґрунтовно, об'єктивно та неупереджено розкрити досліджувану проблему. За допомогою цих джерел можна докладно проаналізувати внутрішні процеси реформування та простежити їх результати.

1.2 Історіографія дослідження

Історіографію дослідження складають роботи зарубіжних та вітчизняних науковців.

Хоча необхідність реформування ООН постала чи не одразу після створення Організації, однак у центрі уваги науковців ця проблема опинилася лише наприкінці ХХ – початку ХХІ ст.

Певний вклад у вивчення різних аспектів досліджуваного питання зробили представники *української історіографії*. Відзначимо, що процес наукового осмислення цієї проблематики вітчизняними вченими тільки розпочинається.

У контексті процесу модернізації ООН авторитетною представляється думка українського експерта-дипломата, що отримав практичний досвід роботи в різних структурах ООН та є автором значної кількості публікацій, у яких відстоював думку щодо необхідності вдосконалення основних механізмів діяльності Організації – В. С. Бруза [240–142].

Значну роль у процесі формування концептуальних, теоретико-методологічних засад дослідження представила колективна монографія «Правова модернізація Ради Безпеки ООН: проблеми теорії та практики» [232], за редакцією відомого вітчизняного спеціаліста з міжнародних відносин О. М. Баймуратова. У праці представлений методологічний інструментарій дослідження, а також висвітлюються проблемні питання функціонування цього органу та аналізуються напрямки вдосконалення його роботи.

Дослідженням зазначеної проблематики також займалися С. Л. Удовик [291] та Е. Н. Чіка [297]. Окремо необхідно відзначити дисертаційну роботу В. Б. Мелінишина «Реформування Організації об'єднаних націй за умов глобалізації у третьому тисячолітті» [270], у якому чи не вперше зроблено політологічний аналіз системної модернізації ООН.

Окремо слід згадати праці у яких показана роль української дипломатії у процесі реформування ООН. Україна є державою-співзасновником цього міжнародного інституту; вона неодноразово демонструвала свою підтримку

зусиллям, спрямованим на підвищення ролі та ефективності ООН. Серед робіт цієї категорії відзначимо авторів В. Головченко [249], О. М. Скрипник [283], І. Смільську [284], Л. Д. Чекаленко [296].

Зокрема, Л. Д. Чекаленко у навчальному посібнику для ВНЗ «Зовнішня політика України», відстоює думку про те, що позиція України в ООН є прагматичною. Насамперед вітчизняна дипломатія націлена на збільшення свого представництва у РБ. Тому, на думку науковця, Київ підтримує ідею розширення складу цього органу, який передбачатиме надання одного додаткового місця серед його непостійних членів для регіональної групи східноєвропейських держав. [296, с. 327].

Історична ретроспектива діяльності України в ООН зроблена С. В. Віднянським і А. Ю. Мартиновим у праці «Україна в Організації Об'єднаних Націй: 60 років участі у розв'язанні найважливіших міжнародних проблем» [245].

Шляхи вдосконалення механізмів прийняття важливих міжнародних рішень Радою Безпеки розглядаються у дослідженнях українських науковців Є. В. Годованика [247], Р. В. Губаня [252], Л. Дорош [255], М. І. Трипольської [290].

Велике значення справило дисертаційне дослідження Є. В. Годованика «Рада Безпеки ООН: міжнародно-правовий статус та актуальні проблеми реформування» [248]. Науковцем запропоновано авторську організаційно-правову модель реформування РБ ООН та розкрито питання щодо необхідності системного процесу реформування Організації.

За визначенням науковця процес реформування є необхідним у площині декількох систем: системі ООН, системі органів ООН, системі управлінських органів ООН.

Також були проаналізовані роботи науковців, які досліджували окремі питання міжнародно-правової, соціально-економічної, військово-політичної, гуманітарної та екологічної діяльності ООН. Слід відзначити праці

Ю. М. Боголій [236], О. С. Ліщинська [267], А. В. Німченко [277], О. М. Степко [288].

Водночас відзначимо, що в українській історіографії вивчення проблеми реформування ООН у період, що досліджується, не призвело до появи окремого комплексного дослідження з цієї теми.

Значний внесок у процес дослідження обраної теми зробили *радянські вчені*. Більшість праць були присвячені історії створення Організації, визначенню її компетенції та змісту політико-правової діяльності. Серед робіт, в яких детально проаналізовано процес розробки головного документу – Статуту ООН, слід виділити праці правознавців-міжнародників С. Б. Крилова [265] та Г. І. Морозова [273–275].

Одним з перших радянських досліджень, у якому, серед іншого, розглянуто зазначену проблематику, стало п'ятитомне видання «Радянський Союз в ООН» [285–287]. У той же час, у цій праці не представлений об'єктивний стан розвитку цієї важливої міжнародної інституції. Її автори торкалися переважно питань історії створення ООН та деяких аспектів політики СРСР в Організації.

Радянські дослідження періоду 1960–1970-х років спирались на ґрунтовну джерельну базу, яка складалася з офіційних документів ООН. Водночас, автори використовували переважно ті матеріали, у яких продемонстрована провідна роль СРСР в ООН та на міжнародній арені загалом.

Крім того, характерною рисою розвитку радянської історіографії досліджуваного питання періоду «холодної війни», була надмірна заідеологізованість досліджень, присвячених діяльності ООН. Протистояння з Заходом негативно впливало на достовірність зроблених науковцями висновків; саме тому результати їх дослідження потребують критичного аналізу.

Значний вклад у розкриття різних аспектів досліджуваної проблематики зробили *сучасні російські науковці*. Зокрема, слід згадати праці А. П. Баришева

[234], В. Ф. Заємського [258], Г. І. Морозова [275], А. Б. Плоскової [280].
Позицію окремих держав щодо реформування системи ООН показали
М. С. Айрапетян [230], А. Ю. Борзова [238], М. Л. Вишневський [244],
Л. Є. Гришаєва [251].

Російський науковець В. Ф. Заємський, який багато років працював в ООН, присвятив низку робіт вивченню процесу її реформування. У своїй праці «Кому потрібна реформа ООН. В інтересах усіх і кожного» [259] автор висвітлив основні перетворення, які вдалося досягти на початку ХХІ ст. Найбільшу увагу фахівець приділив аналізу вдосконалення миротворчої діяльності. «...Організації Об'єднаних Націй належить авторство ідеї миротворчості, – зазначив дипломат та підкреслив, – що вона потребує особливої уваги як сфера наймасштабніших та успішніших реформаторських перетворень» [259, с. 11]. Також автором було детально вивчено питання створення Комісії з миробудівництва та Ради з прав людини. Загалом В. Ф. Заємський використав комплексний підхід при дослідженні проблеми реформування системи ООН. Однак, в поглядах автора на проблему реалізації політики модернізації ООН, в деяких випадках простежується критичне ставлення до позиції США в цьому напрямку.

Окремі аспекти досліджуваної проблематики вивчалися у працях М. В. Андрєєва [231], Т. В. Говердовської [246], М. О. Ушакова [293], С. В. Шатуновського-Бюрно [300], С. В. Молодцова [271], А. В. Мордовця [272].

Вагому наукову цінність склали дослідження з міжнародно-правового регулювання, в яких підіймаються питання пов'язані з діяльністю ООН, а також міжнародних організацій у цілому. Це, зокрема, роботи К. Борисова [239], О. Г. Зайцевої [260], С. Б. Крилова [265], Д. Б. Левіна [266], Г. І. Морозова [273], В. М. Федорова [294], О. А. Шибасової [301].

Важливу роль у процесі дослідження діяльності міжнародних організацій займала праця В. М. Федорова «Організація Об'єднаних Націй, інші міжнародні організації та їх роль в ХХІ столітті» [294]. У ній автор

докладно проаналізував історичні передумови створення ООН, її структуру та повноваження, основні напрямки роботи Організації, а також різноманітні аспекти пов'язані з її реформуванням. За переконанням В. М. Федорова: «...в умовах бурхливих змін необачно займатися ревізією структури та функцій ООН...необхідно знайти вірний баланс між реформаторськими настроями та збереженням апробованих конструкцій, яким поки що немає альтернативи» [294, с. 922].

Відзначимо, що представники російської історіографії сфокусовані переважно на висвітленні окремих вузьких аспектів реформування Організації. Їх роботи часто не вирізняються ґрунтовним теоретичним аналізом проблеми та повноцінним аналізом джерельного матеріалу. Натомість останнім часом науковці висвітлюють переважно політику Росії в ООН, яка на їх думку, сприятиме відновленню авторитету ООН як найвпливовішого глобального інституту.

У західній історичній науці дослідженню проблеми реформування Організації Об'єднаних Націй присвячено велику кількість наукових праць. Доцільно відзначити роботи М. Бертранда [175], М. Гулдінга [253], П. Кеннеді [199], Е. Лака [161], С. Мейслера [204], Е. Найта [200], Б. Рассела [217], М. Франди [182], Дж. Шварцберга [222]. Автори висловлюють різні припущення щодо кінцевого результату модернізації системи ООН, більшість із них погоджується, що вони матимуть суперечливий характер.

Варто звернути увагу на погляди відомого фахівця в галузі реформування ООН Дж. Мюллера, який є автором низки наукових праць, присвячених вивченню довготривалого процесу її модернізації. Це, зокрема: «Реформування Організації Об'єднаних Націй: хронологія» [206], «Реформування Організації Об'єднаних Націй: виклик об'єднання зусиль» [207], «Реформування Організації Об'єднаних Націй: боротьба за законність і ефективність» [209], «Реформування Організації Об'єднаних Націй: нові ініціативи і минулі зусилля» [205] та «Реформування Організації Об'єднаних Націй: тиха революція» [208]. У них експерт ґрунтовно проаналізував

динаміку реформування Організації. Автор визначив основні напрямки роботи та ініціативи Генсеків щодо перебудови ООН, охарактеризував вплив політичних конфронтацій, системних криз на перебіг прийняття рішень, спрогнозував перспективу подальшого процесу оновлення системи. Також Дж. Мюллер визначив головні кроки на шляху перебудови ООН.

На його думку, реформаторські зусилля мають бути спрямовані на наступні завдання:

- 1) досягнення цілей сталого розвитку;
- 2) розширення складу Ради Безпеки;
- 3) здійснення миротворчої діяльності;
- 4) створення механізмів захисту прав людини;
- 5) реформування управлінської практики;
- 6) сприяння підвищенню ефективності.

Автор доводить необхідність застосування комплексного підходу в питанні щодо покращення роботи системи ООН.

Аналіз пріоритетних напрямів програми реформ ООН представлений в дослідженні П. Кеннеді та Б. Рассета «Реформування Організації Об'єднаних Націй» [198]. Науковці представили власний проект удосконалення діяльності Організації. Відповідно до їх пропозицій реформуванню підлягали наступні галузі:

- структурно-організаційна (на прикладі РБ ООН заплановано розширення членського складу, однак не встановлено загальну кількість держав; можливість створення проміжної категорії членів; обмежене використання права вето щодо питань, пов'язаних із забезпеченням миру і безпеки);

- миротворча (створення регулярних, матеріально і технічно оснащених сучасних збройних сил ООН швидкого реагування; збільшення фінансування);

- соціально-економічна (ліквідація ЕКОСОП і створення нового міжурядового органу, який комплексно регулюватиме взаємопов'язані

соціальні та економічні питання; МВФ, Світовий Банк та інші спеціалізовані агенції самостійно співпрацюватимуть із іншою частиною системи ООН);

- бюджетно-фінансова (скорочення зайвих агентств та надмірного розширення штату, стимулювання політики вчасної сплати внесків).

Відзначимо, що кожен із окремо запропонованих науковцями аспектів реформування системи ООН ілюструє їх цілковиту взаємозалежність – збій в одній галузі впливає на загальну роботу Організації. Отже, на думку авторів, недостатньо модернізувати роботу одного сегменту, необхідне цілісне «реанімування» ООН.

Процес реформування ООН П. Кеннеді детальніше розглядав у наступній науковій праці «Парламент людства: минуле, теперішнє та майбутнє ООН» [199]. У ній автор дійшов до наступних важливих висновків: по-перше, критика діяльності ООН лунає переважно від тих держав, яким вигідна трансформація організації відповідно до їх геополітичних інтересів. По-друге, у політичній та військовій сфері Організація виступає у якості своєрідного інструменту для підтримки міжнародного статусу великих держав. Це пов'язано з тим, що саме вони тиснуть на керівництво ООН та країн-членів, з метою реалізації власних програм реформування. Отже, ефективність впровадження політики модернізації системи ООН, на думку автора, залежить від готовності провідних країн йти на компроміс між собою.

Аналізуючи зарубіжну історіографію, слід відзначити праці колишнього співробітника Групи високого рівня із реструктуризації ООН у 1986 р. М. Бертранда. За його визначенням, «...на сьогодні немає жодного шансу на проведення будь-якої реформи...немає надії досягти згоди серед необхідної кількості членів...» [175, с. 355].

Подібної точки зору дотримується також М. Франда, який у роботі «ООН в двадцять першому столітті: управління і процеси реформ у неспокійній Організації» [182] відзначає нездатність Організації втілити назрілі реформи та критикує її керівництво за неспроможність забезпечити ефективне її функціонування.

Важливою є праця «Організація Об'єднаних Націй: лідерство, реформи, миротворчість» [253], автором якої виступив відомим дипломатом, М. Гулдіном, який протягом п'ятнадцяти років займав різні керівні посади у Секретаріаті ООН. Під час роботи в ООН науковець зробив особистий значний внесок у процес реформування Організації. У своїй книзі, аналізуючи невдалі спроби модернізації системи ООН, а також причини провалів окремих миротворчих операцій, М. Гулдінг робить висновок, що «...за останні два десятиріччя ООН втратила більшу частину тієї довіри та поваги, якими користувалася до цього» [253, с. 48].

Вплив «холодної війни» на діяльність ООН розкрив С. Мейслер. У своїй книзі «Історія Організації Об'єднаних Націй» [204], розглянув негативну роль глобального протистояння між країнами-засновницями в площині Організації. Автор показав зв'язок між конфронтаційними відносинами між членами ООН та низькою якістю виконання нею своїх функцій. Натомість в роботі автор ставить під сумнів необхідність впровадження реформ, в основі яких були ініціативи колишніх Генеральних секретарів.

Подібної точки зору дотримується історик Е. Найт [200], який вважає що неспроможність ООН виконувати покладені завдання пов'язана з протистоянням наддержав у період «холодної війни» та політичним конфліктом двох систем.

Однак більшість експертів, які займаються вивченням проблеми функціонування ООН у період «холодної війни», навпаки відзначають значну роль Організації в процесі підтримання глобального миру. Так, у різні роки керівництву ООН вдалося досягти зрушень у відносинах між СРСР та США та не допустити розв'язання ядерної війни у період, коли діяльність РБ була повністю паралізована.

Науковці У. Хоффман [192] та Р. Веджвуд [226] наполягають на необхідності вдосконалення системи кадрового забезпечення ООН. На їх думку, цьому сприятиме реалізація трьох завдань: встановлення чіткого розгалуження повноважень між органами та агенціями; проведення

детального аналізу політики децентралізації; ліквідація функціонального перетину між структурними підрозділами.

Кардинально протилежного погляду дотримується Дж. Шварцберг [222]. Науковець також доводить необхідність впровадження активних методів роботи Організації, оскільки «...у нинішньому вигляді ООН не в змозі вирішувати значну кількість глобальних проблем». У той же час, він наголошує на необхідності зміни основ прийняття рішень в системі ООН, які «впливають на легітимність та ефективність». Розподіл повноважень в Радбезі ООН науковець визначив як «...несправедливий та анахронічний», оскільки вже давно не відповідає балансу сил у світі. Автор підкреслив недостатнє забезпечення Організації ресурсами, і як це не дивно, повноваженнями. «Глобальні проблеми потребують глобального вирішення», – найточніший вислів автора, який визначив необхідність сприяння процесу реформування ООН – універсально інституту – аналогів якого у людства просто не існує.

Велике значення в зарубіжній історіографії надається висвітленню ролі Генерального секретаря у процесі реалізації політики реформ. Згідно зі ст. 98, 99 Статуту, голова організації репрезентує ООН в її відносинах з іншими організаціями і урядами. Також він наділений особливими повноваженнями у сфері підтримки міжнародного миру і безпеки. Таким чином, роль Генерального секретаря щодо впровадження політики реформ з метою вдосконалення і підвищення ефективності виконання Організацією її функцій носить двозначний характер, з однієї сторони, де-юре, Генсек наділений повноваженнями та користується авторитетом, а де-факто, проводить політику, яка б не суперечила інтересам ключових акторів. Отже, низька ефективність реформування ООН пояснюється тим, що воно носить виключно політичний характер та залежить від волі найвпливовіших держав-членів. Подібні ідеї відстоюються у працях Л. Врінс [225], Дж. Мюллера [204], Б. Рівлін [214], С. Честермен [180].

Слід відзначити, що в експертному середовищі сьогодні триває жвава дискусія щодо проблеми реформування Радбезу ООН у контексті загальної

реформи Організації. У зв'язку з тим, що РБ ООН – другий за Статутом головний орган ООН, який несе головну відповідальність за підтримання міжнародного миру та безпеки, рішення зазначеного органу мають обов'язкову силу для країн-членів Організації, адже, ст. 25 Статуту ООН зобов'язує підкорятися рішенням РБ ООН та виконувати їх. Отже, існує необхідність підвищення ефективності виконання Радою Безпеки своїх функцій шляхом програми реформ її складу, структури, порядку ухвалення рішень та методів роботи. Однак проблемою на шляху завершення процесу перебудови Радбезу стала відсутність консенсусу серед держав-членів у цьому питанні.

Обґрунтування об'єктивної потреби модернізації Ради Безпеки ООН присвячені дослідження Дж. Воутерса [228], Л. Гудріча [187], Е. Мартіні [203], Д. М. Мелона [202], Р. М. Родрігес [215], С. Хаслера [190] та ін.

П. Надін [210] у серії публікацій висвітлив роль та діяльність Радбезу у підтриманні миру та безпеки у сучасному світі. Науковець докладно проаналізував запропоновані проекти щодо модернізації зазначеного органу, оскільки задля того, щоб зробити його діяльність більш дієвою, легітимною та репрезентативною структурою Організації не обов'язково потрібно збільшувати кількість його членів. На прикладі заяв, що лунають з боку Бразилії, країн Південної Африки та Індії, щодо недостатнього представництва їх регіонів в Раді Безпеки, П. Надін зауважив, що всі країни, представлені у ній незалежно від статусу зацікавлені у відстоюванні своїх власних інтересів і тому якщо одна із зазначених країн отримає статус постійного члена РБ ООН, вона автоматично не змінить назву на «Південна Африка» або «Латинська Америка». Таким чином, розширення Радбезу не вплине на демократичний характер або її легітимність. Також, на думку автора, міжнародні процеси швидкоплинні і як свідчить історія впливові актори XVIII ст. вже не мають того впливу сьогодні [210]. «Натомість невідомо чи залишиться міжнародна кон'юнктура ідентичною теперішній, якщо на світову арену вийдуть інші впливові гравці», – відзначив науковець.

Еволюцію питання реформування РБ ООН, починаючи з 1945 р. до 2013 р., Л. Сворт та Й. Фрейслебен розглянули у своєму дослідженні «Реформування робочих методів Ради Безпеки ООН» [223]. Автори детально висвітлили запропоновані у різні роки програми реформ; натомість у дослідженні не виявлено аналізу можливостей практичного застосування зазначених варіантів, а також проектування власної моделі модернізації органу. С. Хаслер [190] детально розглянув один із аспектів реформи РБ ООН – розширення членського складу. У контексті реформування РБ ООН Ф. Лехманн [201] дослідив питання оновлення робочих методів зазначеного органу. На думку автора, головною перешкодою на шляху підвищення прозорості та узгодженості його діяльності є заполітизованість. Автор досліджує можливості та політичні проблеми, які стоять перед групою АСТ, держав-ініціаторів, щодо поліпшення шляхів реалізації виконання Радбезом своїх функцій. Ф. Лехманн вважає, що модернізація методів роботи може мати більшого значення та впливу на покращення діяльності РБ ООН [201, р. 5].

Міжнародно-правовий статус РБ ООН проаналізував Дж. Р. Хантлі [197]. Автор відзначив пріоритетну позицію органу в діяльності ООН.

У ході дослідження були проаналізовані роботи науково-аналітичних центрів із вивчення проблеми реформування ООН, серед них, Центр з міжнародного співробітництва Нью-Йоркського університету [179]. До компетенції організації належить вивчення конфліктогенних ситуацій, аналіз роботи міжнародних установ із функціональними обов'язками попередження та вирішення небезпечних явищ, що носять локальний та глобальний характер. Інша установа – Освітній центр з реформування ООН [178]. Це науково-дослідна організація, яка займається обговоренням пропозицій щодо модернізації системи Організації, виконує інформаційні функції, сприяє обміну поглядами спеціалістів зазначеної галузі міжнародних відносин, усі публікації знаходяться у відкритому доступі.

Також були проаналізовані дослідження стратегічного дослідного інституту США Херітідж Фаундейшн [224], який займається широким

спектром досліджень міжнародної політики, насамперед, аналізом процесу модернізації ООН, та побудови найбільш сприятливої моделі її реформування в контексті зовнішньої політики США. До складу науковців-аналітиків Фонду, які займаються вивченням зазначеної проблематики належать Н. Гардинер [184; 185], К. Р. Холмс [193], Б. Спрінг [184]. Дослідження співробітників мають велику цінність, оскільки базуються на використанні достовірних, точних статистичних даних, а також матеріалах наданих спеціалізованими установами Організації, доступу до яких більшість науковців не має. Однак в основі запропонованих науковими установами проектів щодо перебудови ООН простежується їх суб'єктивний характер. Так, для того, щоб досягти реальних реформ ООН, на думку співробітника Фонду Е. Фелнера, необхідно використати альтернативні засоби, такі, наприклад, як фінансові важелі впливу. Виходячи із розуміння того, що США є ключовим фінансовим донором, перший крок мають зробити Сполучені Штати [181]. Ідею фінансового тиску на ООН з метою пришвидшення процесу її реформування підтримав інший науковий співробітник Б. Шефер. Таким варіантом автор вбачав призупинення виплат внесків до регулярного бюджету ООН [219; 220].

Доцільно також відзначити Фонд Фрідріха Еберта [183] та Карнегі Кенсл [177], дослідження їх співробітників дозволяють створити загальне уявлення щодо окремих аспектів реформування ООН.

1.3 Методологічні засади дослідження

Комплексний теоретичний аналіз процесу реформування Організації Об'єднаних Націй в 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. вбачається неможливим без розгляду зазначеного питання в контексті головних методологічних теорій розвитку міжнародних відносин. Зокрема був задіяний ліберальний підхід, заснований на уявленні про те, що мета та завдання глобальної політики, зокрема і діяльність міжнародних організацій, обумовлена боротьбою за певні цінності, які вважаються універсальними. Серед них ключовими є такі:

запобігання різного роду військовим конфліктам та створення системи їх мирного вирішення, ліквідація перешкод на шляху вільного пересування капіталів та робочої сили, що має сприяти загальному зростанню добробуту, посиленню прав людини, неприпустимість расової, етнічної, мовної дискримінації та ін.

Відповідно, аналізуючи мету та завдання політики модернізації діяльності ООН, можна висловити припущення, що цей процес спрямований на створення ефективнішої системи втілення вищезгаданих цінностей.

Також при написанні роботи був використаний класичний підхід. Головною його ознакою є трактування міжнародних відносин, як сфери зіткнення інтересів держав. Використання цього підходу надало змогу розглянути позиції щодо реформування ООН провідних членів міжнародного співтовариства – постійних членів Радбезу – та виявити причини їх протидії багатьом реформаторським ініціативам висунутих керівництвом ООН.

Крім того, саме класичний підхід дозволив виявити сукупність міжнародних факторів, які впливали на формування реформаторського курсу Організації у досліджуваній період.

Також в основу методологічної бази дослідження були покладені загальнотеоретичні принципи й підходи (історичний, політологічний, соціально-філософський, культурологічний, міжнародно-правовий).

У роботі був застосований синергетичний підхід, який надав змогу комплексно проаналізувати загальні закономірності прогресу соціально-економічної політики ООН, окреслити позитивні та негативні риси реформаторської діяльності генсеків, надати об'єктивну оцінку запропонованим програмам удосконалення роботи Організації, показати системну картину впливу ООН на глобальні зміни у світі. Міждисциплінарний характер синергетичного підходу дозволив синтезувати соціальну, економічну, політичну, культурну та ідеологічну галузі діяльності ООН.

Композиція роботи будувалася за допомогою використання різних методів історичної науки, серед спеціальних методів слід відзначити

порівняльно-історичний, який сприяв послідовному розкриттю змін історичної реальності, а також сприяв визначенню ідентифікаційних ознак перспективного функціонального розвитку ООН. Насамперед початковим ступенем порівняльного аналізу стало проведення аналогії подій, що сприяли освідомленню необхідності реалізації процесу модернізації системи ООН. Наступним кроком стало обґрунтування тенденції оновлення відповідно до конкретних історичних умов. При аналізі запропонованих програм держав-членів щодо оновлення системи ООН задіяно аналітичний та описовий методи.

Під час дослідження було використано низку загальнонаукових методів діалектичного пізнання: аналізу й синтезу, прогнозування, моделювання, індукції і дедукції, абстрагування.

Також, під час розробки зазначеної проблематики використовувалися системно-функціональний, метод системного підходу, соціологічний, формально-логічний, структурно-функціональний та інші методи дослідження.

Особливо ефективним виявилось поєднання історичного та порівняльного методів. За їх допомогою вирішувалися основні завдання, а саме: прогностична оцінка рівня задоволеності ініціативних сторін та аналіз перспектив подальшого реформування ООН.

Висновки до розділу 1

Аналіз джерельної бази дослідження показав, що найбільш цінними виявилися опубліковані офіційні документи ГА, РБ та ЕКОСОП, матеріали Секретаріату ООН та внутрішня переписка, у яких комплексно відображені позиції держав-членів та керівництва Організації у процесі реалізації стратегічних завдань політики реформування ООН. Крім того, документи зазначеної групи джерел надають змогу чітко простежити всі зміни в діяльності міжнародного співтовариства, викликані глобальними

геополітичними процесами в світі.

Інші документальні матеріали, зокрема мемуари та статті тогочасних періодичних видань дозволили більш детально висвітлити такі аспекти як реакція суспільства певних держав на реформування ООН, позиції урядів провідних держав, які брали участь у процесі модернізації. Важливу роль зіграли наукові роботи учасників подій – колишніх співробітників ООН та дипломатів. Побудовані на основі отриманого ними практичного досвіду дипломатичної діяльності. Вищезгадані дослідження дозволили скласти об'єктивну картину тогочасної внутрішньоорганізаційної ситуації в межах ООН.

Аналіз історіографії дозволив дійти до наступних висновків. Незважаючи на актуальність дослідження порушена проблематика є малодослідженою в працях вітчизняних науковців. Зокрема, спостерігається відсутність комплексних досліджень проблеми реформування ООН у 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст., у яких висвітлюється його перебіг та результати.

Історіографічний аналіз також продемонстрував, що значно динамічніше процес дослідження обраної проблематики відбувався у західній історіографії.

Відзначимо, що у закордонній науці, як у західній, так і у російській, все ще спостерігається відсутність об'єктивної позиції у висвітленні питання оновлення ООН. Насамперед це визначено тією обставиною, що автори в своїх дослідженнях пов'язані ідеологічним ланцюгом із зовнішньополітичним курсом країни, яку вони представляють. Таким чином сьогодні існує необхідність у твердій незалежній та об'єктивній оцінці подій, які вивчаються.

Методологічну основу дослідження склали історичний, системний, міждисциплінарний, синергетичний підходи, що втілювалися за допомогою методів порівняльно-історичного, історико-генетичного, проблемно-хронологічного, історичного та діалектичного. У сукупності усі зазначені методи сприяли забезпеченню комплексного дослідження визначеної проблематики.

Отже, використані джерельні матеріали та історіографічні дослідження вітчизняних та закордонних науковців, за допомогою обраних методологічних підходів дозволили ґрунтовно, об'єктивно та неупереджено розкрити досліджувану проблематику.

РОЗДІЛ 2

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ІДЕЙ ГЛОБАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРОЦЕСІВ

Ключовою рисою розвитку глобальних відносин ХХІ ст. є зростаючий вплив недержавних учасників у міжнародному середовищі, якими сьогодні є, зокрема, міжнародні організації.

Вчені й експерти – представники різних теоретичних напрямків і наукових шкіл, виходячи з тенденції глобальної взаємозалежності, прирівнюють їх вплив до рівня великих держав та підкреслюють зростання їх ролі, починаючи з другої половини ХХ ст. Тому, вважаємо цілком виправданою необхідність вивчення історичних передумов та причинно-наслідкових зв'язків створення сучасних міжнародних політичних інститутів з підтримання міжнародного миру та безпеки.

Однією з ключових рис розвитку ранішніх міждержавних відносин є те, що, вони базувалися на двосторонніх контактах, які виникали між представниками близько розташованих держав. Поступово такі контакти переростали у союзи та коаліції, а з часом виникала необхідність у створенні стабільних міждержавних організацій, переважно військового спрямування. Все це призвело до появи такого нового методу міжнародного спілкування як багатостороння дипломатія. Як зауважив Г. І. Морозов «...поруч з двосторонніми зустрічами все ширше використовується інститут міжнародного права – конгреси та конференції» [273, с. 7]. Таким чином, практика міжнародних зустрічей сприяла створенню механізмів, які поступово перетворилися в основу для створення майбутніх організацій.

Спроби створення відносно постійних міжнародних організацій почали реалізовуватися ще у давні часи. Як зазначив П. Кеннеді, «...ідея щодо створення універсальної асоціації людства була започаткована ще давньокитайськими та давньогрецькими філософами і мудрецами та має багатовікову історію» [199, р. 3]. Д. Б. Левін зазначив, що у Давній Греції

існували військово-політичні об'єднання між окремими містами-полісами, а у Давньому Римі – змішані комісії для розгляду спорів із іноземними державами [266, с. 14–18].

Перші прообрази сучасних міжнародних організацій стали з'являтися у новий час. Ідею їх створення можна простежити у проектах і планах провідних державних діячів, філософів, політиків та науковців того часу – Дюбуа («Рада загальноєвропейського союзу», 1306 р.), М. Сюллі – Генріха IV («Союзна рада», 1878 р.), В. Пенна («Верховна рада», 1693 р.), Е. Крюсе («Постійний конгрес», 1623 р.), І. Блюнчлі («Союзна рада», 1878 р.) [289, с. 19–20, 88, 125]. Розробка першого детального плану загальноєвропейської міжнародної організації із забезпечення міцного миру, який датований XV ст. і належить чеському королю Іржи Подебраду [264].

Водночас в основі більшості проектів на рубежі середньовіччя та нового часу лежала ідея створення «вічного» миру в Європі на основі католицизму. Серед багаточисленних послідовників даного утопічного проекту слід визначити Ф. Аквінського, який пропонував об'єднання народів під прямим керівництвом римського папи. Протилежної думки дотримувався Данте, який підтримував на цій посаді голови світську людину, наприклад, всесвітнього імператора. [266, с. 256–258]. Прибічником цієї ідеї був також Аббе де Сен-П'єр, який в праці «Проект вічного миру в Європі», датовану 1712–1716 рр., виклав детальний план створення мирної організації в Європі. Розроблена Сен-П'єром європейська федерація цілком відповідала стану внутрішньосоціальним відносинам початку XVIII ст. Насамперед, французький дипломат зазначив торговельну гегемонію Англії над іншими країнами європейського континенту, які не мали можливості вести мілітаристську політику. Виходячи із аналізу зовнішньополітичних інтересів країн європейського континенту, Аббе де Сен-П'єр вважав, що Англія також не була зацікавлена в нарощуванні військового потенціалу та до ведення війни в Європі в зазначений історичний період [302, с. 257–258].

Більш розгорнуто обґрунтування зазначених ідей було викладено у працях Жан-Жака Руссо, Дж. Бенґама та І. Канта. Так, німецький філософ І. Кант у трактаті «Про вічний мир», написаний у 1795 р., закликав до встановлення федеральних відносин в Європі на основі права [199, р. 3].

У 1803 р. російський дипломат В. Ф. Малиновський у своїй роботі «Міркування про мир і війну» розкрив власне бачення проекту організації всесвітнього союзу народів, за допомогою якого стало б можливим вирішення міжнародних спорів та запобігання війн [268, с. 76–79].

Слід також згадати проект створення «Сполучених Штатів Європи», який у середині XVIII ст. був досить поширеним і популярним. Однак найчастіше носили виключно утопічний характер [299, с. 12–13].

Проте всі вищезгадані концепції так і не були реалізовані. На думку, В. М. Федорова це обумовлено тим, що «... хоча більшість авторів зазначених проектів проголошували як свою основну мету встановлення «вічного миру» на Землі, але засоби його досягнення... суперечили самій сутності міжнародної організації з миру та безпеки. Подібна організація могла бути створена лише на основі добровільної згоди всіх держав» [294, с. 17]. У свою чергу, основна частина проектів щодо створення міжнародної організації будувалася в межах Європейського континенту та носила виключно утопічний характер самої ідеї створення майбутнього світоустрою.

Тим не менш, наприкінці XVIII–XIX ст. ідея створення глобальної організації з підтримання миру набувала все більшої популярності. За словами Ю. Я. Баскіна, «... ідея «вічного» миру стає однією з найпопулярніших. При цьому, на відміну від попередніх століть, вона виявляється пов'язаною не з ідеєю єдиної світової монархії, а з захистом незалежності та суверенітету окремих національних держав» [235, с. 191].

У цей період з'явилися і перші прообрази міжнародних організацій. Отже, можна стверджувати, що створення перших міжнародних організацій пояснюється двома причинами: по-перше, появою перших суверенних держав, а по-друге, досягненням науково-технічної революції, що призвели до тіснішої

взаємозалежності між державами. Саме ці фактори спонукали до необхідності створення міжнародної організації як нової форми міждержавних взаємозв'язків.

Наприкінці XIX ст. у світі існували десятки вузькоспеціалізованих міжнародних структур, поява яких була результатом об'єктивної тенденції до поглиблення зовнішніх зв'язків між країнами. П. А. Циганков пояснює таку тенденцію «...наслідком індустріальної революції, що спричинила необхідність у функціональній співпраці держав» [295, с. 239]. Г. І. Морозов пов'язує процес створення міжнародних організацій в даний період із впливом розвитку торгівлі та релігії. На його думку, прикладом даного типу організації може бути також католицька церква, завдяки широким міжнародним зв'язкам [273, с. 7]. У свою чергу, Д. З. Мутагіров пов'язує їх виникнення з заснуванням Віденським конгресом (1814–1815 рр.) Рейнської комісії з дорученням щодо визначення та корегування регламенту спільного використання Рейну прибережними державами та з метою організації судноплавства у спільних інтересах [276, с. 8]. Пізніше з'явилися аналогічні комісії з Ельби (1821 р.), Дунаю (1856 р.), Пруту (1866 р.), а також перші міжнародні політичні інститути в інших галузях міжнародної взаємодії, такі, як Міжнародний телеграфний союз (1865 р.), Всесвітній поштовий союз (1874 р.), Міжнародний союз друкарів (1886 р.), Міжнародний союз фрахту залізничних перевезень (1890 р.), Міжнародний союз виробників цукру (1902 р.) [276, с. 8]. Разом з тим, відзначимо, що міжнародні організації XIX ст. виконували лише техніко-організаційну функцію. Їх діяльність була пов'язана зі співробітництвом у конкретних господарчих сферах.

У 1909 р. у Брюсселі було створено Союз міжнародних асоціацій, установ, до компетенції якого належала офіційна реєстрація міжнародних організацій. Серед рис, притаманних йому Д. Бовет зазначив такі: наявність постійного органу; мета, заради якої створена асоціація, повинна представляти інтерес для усіх, або хоча б для декількох країн, до того ж вона не повинна

бути джерелом отримання прибутку; членство в організації має бути відкритим для фізичних осіб або груп із різних країн [176, р. 4–5].

Крім того, у ХІХ ст. існувала тенденція скликання конгресів і конференцій задля збереження стабільності міжнародної системи. Прикладом тому слугують дві мирні Гаазькі конференції. Перша з них відбулася у 1899 р. у складі двадцяти шести делегатів і завершилася закликом до обмеження озброєння та забезпеченням миру [281, с. 391]. Результатами з'їзду стали прийняті рішення щодо «Мирного вирішення міжнародних конфліктів» та конвенції щодо обмеження використання деяких небезпечних снарядів [211, р. 10–11]. Однак головним результатом роботи конференції все ж стало створення міжнародної палати третейського суду, який «...об'єднав в одній вищій установі всесвітньо поважних юристів» [41, с. 2]. Ф. Норсидж надає цілком помірну оцінку результатам зазначеної конференції [211, р. 10].

Друга конференція миру в Гаазі відбулася у 1907 р., з майже вдвічі більшою кількістю учасників (сорок чотири держави) [211, р. 10–11]. Основна увага країн-членів була зосереджена на кодифікації правил ведення війни [186, р. 1–2].

Тим не менш, проведення зазначених конференцій миру не стали дієвим міжнародно-правовим механізмом у створенні нової структури міжнародних відносин, також, результати конференцій не надали учасникам гарантії забезпечення миру та безпеки, оскільки прийняті в ході їх роботи рішення не попередили початок Першої світової війни.

Необхідність міжнародної співпраці стала найбільш відчутною в гуманітарних питаннях. Майже всі конференції та договори даного періоду включали положення щодо дотримання прав людини, оскільки ця проблема розглядалася як сфера міжнародної відповідальності. Так, у 1864 р. було створено Міжнародний Комітет Червоного Хреста.

Доцільно відзначити проведення у 1904 та 1912 рр. міжнародних конференцій в галузі гуманітарних питань, а саме, щодо торгівлі жінками та дітьми, захист незахищених верств населення, а також, заборона торгівлі

опіумом. Питання щодо збереження миру створили окрему основу для регіональної співпраці. Насамперед слід згадати Організацію американських держав, яка в період 1907–1918 рр. вже мала Центральний американський суд [186, р. 3–4].

Реалізація ідеї створення міжнародної політичної організації з безпеки у XIX ст. виявилася нереальною. Це обумовлено недосконалим станом розвитку міжнародного права для реалізації зазначених вище проєктів, слабким розвитком міжнародної співпраці між країнами, внутрішньодержавною нестабільністю та іншими об'єктивними історичними, військово-політичними та соціально-економічними факторами. Однак головною цінністю зазначених ідей є теоретично визначене прагнення людства до реального формування першої міжнародної універсальної організації з безпеки та співробітництва.

На початку XX ст. міжнародно-політична кон'юнктура зазнала докорінних змін. Насамперед відбулося зіткнення державних інтересів провідних світових імперій, що переросли в Першу світову війну (1914–1918 рр.). Зазначене військове протистояння вражало принципово новими масштабами: у військових діях брали участь певною мірою тридцять вісім держав; загальні втрати склали десять млн. загиблих, понад двадцять млн. було поранено [182, с. 547–548].

Військово-політична ситуація, що склалася в світі у 1914–18 рр., стала каталізатором, який призвів до створення першої міжнародної політичної організації безпеки, якою була ЛН.

Варто відзначити, що ідея створення даної організації виникла ще на початку XX ст. У 1905 р. у своїй промові американський меценат Е. Карнегі вперше у США використав назву Ліга миру [194, р. 65].

Ще на початку Першої світової війни Л. Вулфом було розроблено проєкт майбутнього міжнародного устрою. Автор наполягав на необхідності створення нової постійної міжнародної структури на чолі з арбітражем, який мав діяти на основі принципів міжнародного права [227, р. 366].

Також, цілком доцільно відзначити факт існування декількох попередніх проектів створення всесвітньої організації, серед яких, проекти В. Вільсона, Е. Хауза (США), лорда Філімора, Я. Х. Сметса (Великобританія), Л. Буржуа (Франція) (загалом, тільки за період з початку Першої світової війни й до Паризької мирної конференції їх було внесено не менше, ніж п'ятдесят) [218, р. 207]. Слід зупинити увагу на проекті французького політичного діяча, юриста та лауреата Нобелівської премії миру 1920 р., Леона Буржуа, який передбачав створення міжнародних збройних сил та постійного генерального штабу за участі держав-членів такої організації [146, с. 7–15].

Важливо більш детально розглянути план нового світоустрою, який був запропонований президентом США, В. Вільсоном (1913–1921 рр.), оскільки його проект був покладений в основу створення майбутньої організації безпеки після Першої Світової війни. Як зазначив Р. Осгуд, проект Вільсона фактично започаткував створення «співдружності держав» на основі «універсальних обов'язків» [213, р. 188–189]. Погляди президента США ґрунтувались на правових засадах та відмові від концепції балансу сил. Запропоновані ним підходи мали стати основою роботи нової міжнародної організації. Система світоустрою, на чолі із Лігою Націй мала стати не тільки арбітром, а й механізмом примусу до миру за рахунок використання санкцій. Однак концепція ЛН у поглядах В. Вільсона базувалася не на принципах силової політики, а на засадах моралі; Вільсон ніколи не підтримував використання військових методів. На його думку досягти справедливого світового порядку можна виключно за двох обов'язкових умов, якими є, по-перше, поширення демократії, а по-друге, створення демократичної системи колективної безпеки [233, с. 56]. На момент закінчення війни ідея створення ЛН була прийнята значною частиною світового співтовариства. За словами англійського прем'єр-міністра Д. Ллойд Джорджа питання щодо створення ЛН союзниками «розглядалося як вирішене» [172, с. 64]. Крім того, союзниками був підписаний мир на основі принципів закладених саме В. Вільсоном.

Науковці по-різному оцінюють значення вільсонівських ініціатив. Зокрема, представники радянської школи міжнародних відносин цілком критично ставилися до вищезгаданих проектів. На думку В. М. Федорова: «Попередні проекти міжнародної організації...переслідували далекосяжні задуми щодо створення такої організації, яка б повністю відповідала інтересам західних країн» [294, с.18–19]. Критично до діяльності ЛН ставилися і деякі західні вчені. Так, П. Йервуд, зазначив, що у Лондоні ЛН виступає як інструмент вирішення практичних проблем, а для більшості політиків Лондона вона виглядала нічим іншим, як новими рамками політики «атлантизму», прагненням зміцнити відносини зі США в галузі безпеки [229, р. 2–3].

28 квітня 1919 р. учасниками Паризької мирної конференції, що проходила з 19 січня по 28 червня 1919 р., було прийнято Статут ЛН та включено як невід'ємну частину низки мирних договорів з Німеччиною (Версальський від 28 червня 1919 р.), Болгарією (Нейїський від 27 листопада 1919 р.), Австрією (Сен-Жерменський від 10 серпня 1920 р.), Угорщиною (Трианонський від 4 червня 1920 р. та Севрський від 10 серпня 1920 р.), Туреччиною (Лозанський, що підписаний двома актами – від 30 січня та 24 липня 1923 р.). Зазначені мирні угоди у сукупності складають Версальську систему повоєнного устрою світу [261, с. 20]. Для забезпечення діяльності ЛН було створено Асамблею ЛН та Раду ЛН з постійно діючим Секретаріатом. Статутом було передбачено, що усі зазначені органи є головними органами ЛН.

Створення її спеціалізованого органу управління – Ради ЛН, була першим у світі міжнародним механізмом з підтримання миру та безпеки на універсальному рівні. Вона стала прообразом ООН, і крім того, її позитивний та негативний досвід діяльності у майбутньому був використаний під час розробки проекту нової зазначеної вище міжнародної організації, а головне її Статуту в 1945 р.

Безумовно, необхідність аналізу норм Статуту ЛН дає змогу визначити головні принципи функціонування ЛН, та виокремити позитивні та негативні аспекти діяльності зазначеної універсальної інституції.

Члени ЛН були зобов'язані за Статутом, який вступив у силу 10 січня 1920 року, поважати та охороняти від будь-якого зовнішнього нападу територіальну цілісність та політичну незалежність всіх членів організацій (ст. 10); будь-яка війна або загроза війни стосується ЛН в цілому. Вона повинна вжити заходів, що спроможні реально захистити міжнародне співтовариство (ст. 11) члени ЛН погоджувалися передавати суперечки, що виникали між ними, що «можуть потягти за собою розрив», або загальні та невизначені зобов'язання, або судовому рішенню, або розгляду Радою ЛН (ст. 12).

У той же час, реалізація деяких положень Статуту ЛН унеможлиблювалася внаслідок протиріч між окремими статтями. Наприклад, ст. 12 передбачала, що сторони не повинні «вдаватися до війни» лише до «спливання тримісячного терміну після третейського або судового рішення або доповіді Ради», тобто війна фактично визнавалася легальною та цілком допустимою, якщо витриманий вказаний тримісячний термін. У п. 7 ст. 15 зазначено, якщо Рада ЛН не виносить одноголосного рішення, то будь-яка сторона могла почати війну. Також, ст. 15 передбачала, що якщо Раді не вдається врегулювати спір, що переданий на її розгляд, то вона складає та публікує доповідь, прийняту або одноголосно (без врахування голосів сторін спору), або за більшістю голосів, що рекомендує «найбільш справедливі та найбільш належні до обставин справи» рішення. Якщо ж доповідь прийнято тільки більшістю голосів, то «члени Ліги залишають за собою право діяти так, як вони вважають за необхідне для підтримання права та справедливості». Таким чином, право на вдавання до війни отримували вже не тільки сторони спору, але і всі інші члени ЛН, які мали нормативно закріплене право вступу у війну на боці будь-якої зі сторін спору.

Ще одним недопрацьованим моментом стало питання щодо умов використання санкцій. Так, ст. 16 Статуту ЛН передбачала застосування

військових та економічних санкції, однак їх використання визначалося відповідно до зазначеної статі не в цілому організацією, а окремо кожною державою. Таким чином, Статут ЛН унеможлиблював отримання об'єктивного рішення щодо застосування санкцій, оскільки включав виключно суб'єктивні оцінки країн-членів.

Також на противагу зазначеній Статутом ЛН можливості роззброєння де-факто не існувало юридичних підстав для цього.

Недостатня ефективність виконання ЛН основних завдань, пов'язана з відсутністю необхідних механізмів усунення загроз, у зв'язку із їх неповною визначеністю у нормах Статуту ЛН. Так, В. М. Федоров, після юридичного аналізу Статуту ЛН зазначив: «...Статут Ліги Націй...легалізував та санкціонував війну» [294, с. 21]. Подібної точки зору дотримується М. О. Ушакова, «Ліга Націй не мала жодних прав для попередження агресії. Статут Ліги фактично легалізував агресію» [293, с. 16–17].

Відповідно до Статуту ЛН, визначено ідентичні формулювання міжнародно-політичного статусу органів, Ради ЛН та Асамблеї ЛН, а саме, «відає всі питання, що входять до сфери дії Ліги або які стосуються загального миру». На практиці це означало, що метод поєднання функціональних зобов'язань головних органів спричинив неспроможність ЛН стати ефективним механізмом з підтримання міжнародного миру і безпеки. Зокрема Рада ЛН була позбавлена можливості оперативно реагувати та вживати заходи щодо забезпечення миру. Також, як зазначає Г. Шварценбергер, Рада виконувала деякі спеціальні функції, серед яких: формулювання планів скорочення озброєнь; спостереження за мандатною системою; обов'язки, що покладалися мирними договорами та деякі інші [221, р. 534].

Стосовно терміну та періоду проведення сесій, то серед головних органів лише Секретаріат виступав у якості постійно діючого органу. У свою чергу, органи ЛН, яким надано повноваження щодо вирішення питань пов'язаних із забезпеченням міжнародного миру та безпеки відповідно до п. 3 ст. 4 та п. 2 ст. 3 визначали, що Рада ЛН та Асамблея ЛН збираються

«коли того потребують обставини», насамперед, Рада ЛН має проводити сесії не менш ніж один раз на рік.

Рішення Асамблеї ЛН або Ради приймалися одногосно, відповідно до п. 1 ст. 5 Статуту ЛН. У свою чергу, прийняття рішення з процедурних питань, включаючи призначення комісій з розслідування окремих питань, відповідно до п. 2 ст. 5 рішення приймалися більшістю голосів членів, що представлені на засіданні. Таким чином, будь-яка країна-член організації мала юридичне право блокувати роботу органів. Також, правила процедури передбачали, що під час підрахунку голосів, до уваги не бралися голоси тих, хто утримався від голосування. Так, на думку О. Г. Зайцевої, «це означало..., що будь-який член Ліги, за винятком сторін спору, мав в Асамблеї та Раді право вето» [260, с. 29–31]

Відповідно до норм Статуту ЛН кількісний склад Ради налічував дев'ять членів – п'ять постійних (Франція, Великобританія, США, Японія, Італія), але, треба врахувати, той факт, що Конгрес США не ратифікував Статут ЛН і загалом Версальський мирний договір. Таким чином, спочатку до складу Ради увійшли чотири постійні члени та чотири – непостійні. Також, як зазначив В. М. Федоров, на практиці була створена ще й проміжна категорія – «напівпостійні члени», тобто непостійні члени, які двома третинами голосів Асамблеї ЛН повторно обиралися на новий трирічний термін (таким правом користувалася, наприклад, Іспанія). Також, необхідно зазначити тенденцію щодо розширення кількісного складу Ради ЛН. У 1922 р. її склад був доведений до десяти, у 1926 р. – до чотирнадцяти, у 1933 р. – до п'ятнадцяти, а у 1934 р. – до шістнадцяти членів. В. М. Федоров вважає, що подібна практика загалом призвела до зниження оперативності та ефективності Ради [294, с. 21].

Зазначені аспекти свідчать про низькій рівень розробки статуарних положень, що вкрай негативно вплинули на якість роботи Ради ЛН. Незважаючи на позитивну статистику (проведено близько ста засідань) Рада виявилась неспроможною виконати покладені Статутом функції, а саме, нести

відповідальність за підтримання миру. Фактично за період з 1921 по 1936 рр. Рада з двадцяти чотирьох представлених на розгляд питань задовільно вирішила лише п'ять, а тринадцять спорів було врегульовано за межами Ради (зокрема, на конференції послів, в Асамблеї та іншими методами) та шість спорів взагалі залишились невирішеними [218, р. 211]. Тим не менш, аналізуючи ефективність діяльності Ліги в цілому В. С. Бруз зазначив, що за перше десятиріччя своєї діяльності організацією «...розглянуто тридцять міжнародних конфліктів – більшість були розв'язані» [240, с. 9].

Отже, можна зробити наступні висновки. ЛН стала першою в історії міжнародною універсальною організацією безпеки, нормативно закріпленим механізмом підтримання міжнародного миру та безпеки. До її функцій входила розробка міжнародно-правових норм щодо мирного врегулювання міжнародних конфліктів, їх запобігання та мирного його врегулювання, організація переговорного процесу. Однак в установчому документі ЛН не містилось визначення агресії, тим самим унеможлилювалась юридична фіксація принципу неприпустимості війни в період військових протистоянь.

Початок Другої світової війни продемонстрував нездатність ЛН протидіяти агресивним намірам держав. Використання закріплених Статутом норм права як засобу запобігання військовим протистоянням виявилось далеким від реальності, оскільки право не мало такої сили, щоб виступити у якості регулятора міжнародних відносин. Насамперед теоретично статті установчого документу закріпляли необхідність колективного реагування на порушення права. Однак, на практиці виявилось, що кожна держава діяла відповідно до власних національних інтересів. Конкретно-історичні фактори вплинули на неспроможність організації діяти як єдине ціле. Таким чином, ЛН як міжнародний інститут виявилася неспроможною надати будь-які гарантії безпеки країнам-учасницям організації. Водночас, саме ЛН виступила універсально-інституціональною передумовою створення сучасного міжнародного політичного інституту, яким є ООН.

Проведений аналіз історичних передумов створення міжнародної організації безпеки дозволив належним чином розкрити цілі та завдання, зрозуміти сутність ООН, отримати необхідне підґрунтя для дослідження політики реформування ООН в сучасних міжнародних відносинах.

Висновки до розділу 2

Слід відзначити, що проби створення відносно постійних міжнародних організацій почали реалізовуватися ще у давні часи.

Практика міжнародних зустрічей сприяла створенню механізмів, які поступово перетворилися в основу для створення майбутніх організацій.

Основні політико-правові положення ідеї глобального регулювання міжнародних процесів виступили підґрунтям першої міжнародної організації з безпеки та співробітництва на міждержавному рівні.

Реалізація ідеї створення міжнародної політичної організації з безпеки до ХХ ст. виявилася нереальною. Це обумовлено недосконалим станом розвитку міжнародного права для реалізації зазначених вище проектів, слабким розвитком міжнародної співпраці між країнами, внутрішньодержавною нестабільністю та іншими об'єктивними історичними, військово-політичними та соціально-економічними факторами.

ЛН стала першою в історії міжнародною універсальною організацією безпеки, нормативно закріпленим механізмом підтримання міжнародного миру та безпеки, та виступила універсально-інституціональною передумовою створення сучасного міжнародного політичного інституту, яким є ООН.

РОЗДІЛ 3

НЕГАТИВНІ ЧИННИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ООН ТА ЗАРОДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЇЇ РЕФОРМУВАННЯ

3.1 Протиріччя між державами-засновницями як головний фактор неефективності діяльності ООН

Неспроможність ЛН запобігти розв'язанню Другої світової війни (1939–1945 рр.) обумовила пошук шляхів створення нової універсальної міжнародної організації з підтримання миру та безпеки. Ще під час війни держави антигітлерівської коаліції почали вироблення більш оптимальних форм майбутнього післявоєнного світоустрою, і нова глобальна структура визнавалася одним з його стовпів.

Слід зазначити, що з моменту, коли ЛН де-факто припинила своє існування у 1939 р., у США та Великобританії почався пошук прийнятної моделі нового міжнародного інституту. Був створений проект Г. Ітона, в якому пропонувалося створення світових органів, що безпосередньо обираються або законодавчими органами держави, або «громадянами об'єднаних націй». У свою чергу, П. Корбет виступав за об'єднання країн-членів в певний союз на протипагу ідеям щодо можливості створення федерацій між окремими групами держав [265, с. 26–27]. Також, у США було створено у 1942 р. центральний університетський комітет з питань післявоєнних міжнародних проблем, що об'єднав більше ста коледжів та університетів [265, с. 29].

В офіційному середовищі США проектування структури майбутньої універсальної організації миру припало на 1941–1942 рр., на момент створення неофіційного Консультативного комітету, на який було покладено зазначені функції [217, р. 100].

У 1943 р. Державним департаментом США було підготовлено проект міжнародного інституту, відповідального за підтримання міжнародної безпеки [212, р. 478–479].

Днем формування міжнародно-правових основ ООН в історії прийнято вважати 14 серпня 1941 р., коли під час особистої зустрічі прем'єр – міністра Великобританії У. Черчилля та президента США Ф. Рузвельта на борту британського лінкора «Принц Уельський» було підписано Атлантичну хартію. Сформовані у документі принципи були прийняті в якості ідеологічного концепту майбутнього післявоєнного міжнародного устрою. Насамперед американський президент визначив, що за основами майбутнього світоустрою мали стати принципи свободи слова, свободи віросповідання, свободи від злиднів, свободи від страху. Їх досягнення можливо за рахунок всезагального роззброєння [15, р. 610–611]. Саме зазначені «чотири свободи» Рузвельта стали ідеологічною платформою американо-британської взаємодії [262, с. 336–337]. Також, історики Д. Брінклі та Т. Хупс зробили висновок, що під час Атлантичної конференції американський президент був схожий на «розчарованого вільсоніста» і послідовним захисником політики реалізму». В якості одного з аргументів виступає відмова Рузвельта включити у восьмий пункт Хартії фразу про намір США та Великобританії сприяти створенню післявоєнної організації з підтримання миру та всезагальної безпеки [195, р. 39–40]. Однак після дискусії з прем'єр-міністром Великобританії, Рузвельт погодився на компромісне формулювання, в якому зазначено, що «до встановлення більш широкої та надійної системи всезагальної безпеки» країни-агресори мають бути роззброєні [282, с. 197]. Таким чином, було встановлено, що не на мораль і право, а на міжнародні поліцейські сили поклали завдання підтримання безпеки, миру та стабільності.

У відповідності до зазначеного плану обов'язки «світових поліцейських» мають бути покладені на чотири держави антигітлерівської коаліції – США, СРСР, Великобританію та Китай, які представляють половину населення земної кулі, і які в цілому мають силу для забезпечення всезагальної безпеки [145, с. 176–177].

Варто зазначити, що 1 серпня 1944 р. було опубліковано проект «Статуту Всезагальної міжнародної організації», розроблений колективом

американських юристів, серед яких були Д. Шотвелл, Л. Зон та інші. Ними було чітко визначено структуру та цілі організації, насамперед, створення Асамблеї та Ради з числа одинадцяти постійно представлених членів певних держав; одноголосне прийняття рішення постійними членами Ради; створення Комітету Безпеки та Генеральної комісії у кількості п'ятнадцяти держав, з метою постійної діяльності у період між сесіями Асамблеї. Відповідно до розділів зазначеного проекту, також, мали регулюватися та вирішуватися проблеми підтримання міжнародного миру та безпеки, міждержавних спорів, забезпечування права людини та верховенство міжнародного права [265, с. 31–32].

Разом з тим, учасники антигітлерівської коаліції паралельно займалися розробкою основ організації безпеки. На початку 1943 р. Міністерством закордонних справ Великобританії було запропоновано власну концепцію міжнародно-правового інституту на основі регіональних рад, номінально об'єднаних Радою чотирьох держав, а саме, США, СРСР, Великобританії та Франції [7, р. 36–40]. Також, у 1943 р. У. Черчиллем була зроблена пропозиція щодо основ майбутньої організації. Так, англійський прем'єр-міністр запропонував передати всю владу «верховній всесвітній раді», якій були б підпорядковані три «регіональні ради» (для Європи, Американського континенту та району Тихого океану) [189, р. 7–8].

Свої проекти існували й у радянського керівництва. У вересні 1943 р. у СРСР була створена Комісія з питань мирних договорів та післявоєнного устрою при Наркоматі закордонних справ на чолі з М. М. Литвиновим. Головним завданням органу було надання детальних рекомендацій стосовно різних аспектів формування нової системи міжнародних відносин, а головне, – створення всезагальної організації безпеки. Безперечно, розробники радянського проекту намагалися принципово відокремити майбутній універсальний орган від ЛН, яка довела свою неспроможність діяти в якості механізму із попередження агресії. Тим не менш досвід діяльності попередньої організації, як єдиного інституту зазначеного спрямування,

виявився необхідним. Так, на думку М. М. Литвинова, «...конкретних проектів такої організації майже не існувало, якщо не брати до уваги велику кількість утопічних планів..., та все одно постає питання щодо подальшого існування ЛН» [248, с. 34]. Насамперед першим результатом роботи Комісії стала записка Б. Є. Штейна «Основні принципи статуту Міжнародної організації з охорони безпеки та миру» від 16 грудня 1943 р. [248, с. 34]. У тексті зазначеного документу розглядалися питання, що пов'язані із визначенням складу учасників, сфери діяльності та структури. Б. Штейн до складу учасників майбутньої організації відніс країни, які підписали Вашингтонську декларацію від 1 січня 1942 р., натомість Німеччині та її союзникам, на думку автора, слід було встановити «спеціальний випробувальний термін (5–10 років), після закінчення якого питання щодо їх участі в міжнародній організації можливо переглянути» [248, с. 35]. Стосовно складу Ради – головного виконавчого органу майбутнього універсального інституту, Б. Штейн пропонував включити лише Великобританію, СРСР, США та Китай. Як пояснив радянський дипломат, ця ідея пов'язана із тим, що «...четвертий проект Вільсона... включав пункт, відповідно до якого Рада Ліги...складалася лише із представників п'яти держав (США, Великобританії, Франції, Італії та Японії)» [248, с. 35]. Натомість автор проекту пропонував обмежити компетенцію універсальної організації проблемами забезпечення колективної безпеки та підтриманням міжнародного миру. Оскільки досвід ЛН показав, що велика кількість питань, які належали до її компетенції «породжували хибне уявлення її ролі» [248, с. 35]. Разом з тим, план Б. Штейна передбачав надання Раді з миру та безпеки виключного права при винесенні рішень щодо застосування заходів примусового характеру проти агресора. Крім того, за проектом, у випадку прийняття Радою рішення щодо використання санкцій проти порушника, усі члени міжнародної організації були зобов'язані їх застосовувати. Як зазначив Б. Штейн, «якщо пролунає відмова щодо застосування санкцій, то держава, яка відмовиться до них приєднатися підлягає виключенню із організації» [248, с. 35]. Таким чином,

запропонований проект став основою розвитку ідеї СРСР щодо створення організації миру і безпеки під час Другої світової війни.

Свої пропозиції щодо майбутньої організації виклав і голова Комісії М. М. Литвинов, який визначив в якості головних завдань необхідність визначення характеру прийнятих рішень головними органами, а також питання щодо членського складу майбутньої організації. Натомість, він пропонував створення в рамках майбутньої міжнародної організації безпеки європейської, американської, азіатської та африканської секцій. Таким чином, склад учасників визначався на основі належності держави до того чи іншого регіону. Слід зауважити, що в плані М. М. Литвинова зазначено, що чотири великі держави братимуть участь в роботі усіх секцій, що виокремлювало їх особливий статус у справі з підтримання миру. Отже, велику увагу в СРСР приділили питанню щодо створення універсальної організації безпеки. Створення спеціалізованої Комісії надало змогу розробити попередні пропозиції з широкого спектру питань задля ефективного функціонування майбутньої організації безпеки в межах загальних інтересів радянського керівництва. Саме тому майже всі рішення радянської сторони з приводу зазначеної організації приймалися із урахуванням рекомендацій, розроблених експертами НКІС. Однак з метою уникнення протиріч у поглядах щодо майбутньої міжнародної організації безпеки СРСР по деяким питанням в супереч твердій позиції всіляко намагався йти на поступки іншим державам «великої трійки» [248, с. 36].

У зв'язку з ідеологічними розбіжностями у науковому середовищі не існує єдиної точки зору щодо того, коли з'явилася ідея створення універсального інституту безпеки.

Отже, проголошення в «Атлантичній хартії» необхідності «встановлення загальної системи колективної безпеки» [39, с. 148], говорить про те, що лідери США та Великобританії у майбутньому планували створення універсального політичного інституту з підтримання міжнародного миру та безпеки, із формуванням допоміжних механізмів, для забезпечення покладених функцій. З приводу заснування міжнародної організації С. Боратинський зазначив, що планувалося встановлення «американсько-англійського післявоєнного диктату по відношенню не тільки до

ворожих держав, а й держав антигітлерівської коаліції» [237, с. 203]. На думку Л. Гудріча тодішнє американське керівництво не підтримувало ідею створення міжнародного інституту з безпеки, заснованого на принципах широкого міжнародного співробітництва [187, р. 21].

Разом з тим, відзначимо, що не всі науковці вважають «Атлантичну хартію» першим документом, у якому проголошувалася необхідність створення ООН. Так, Г. І. Морозов та С. В. Молодцов наполягають на тому, що першим міжнародним документом, в якому сформовано ідею створення післявоєнної міжнародної організації була радянсько-польська Декларація про дружбу та взаємну допомогу від 4 грудня 1941 р. [270, с. 4]. Значення Декларації в контексті передумов створення ООН визначається тією обставиною, що в тексті документа зазначено положення про забезпечення в майбутньому міцного та справедливого миру можливо «тільки новою організацією міжнародних відносин, заснованою на об'єднанні демократичних країн в міцний союз», а ключовими факторами при створенні такої організації мали стати «повага до міжнародного права за підтримки колективної озброєної сили усіх союзних держав» [61, с. 479]. Таким чином, зазначена радянсько-польська декларація, на думку вчених, стала одним із документів, в якому проголошувалася необхідність створення всезагальної організації з безпеки.

У свою чергу, західні науковці Р. Рассел та Дж. Гудвін, схилиються до думки, що «Атлантична хартія» не включала положень щодо створення міжнародної організації, оскільки в зазначений період взагалі була відсутня сама ідея заснування подібної структури [217, р. 40; 189, р. 4].

В. М. Федоров зазначив, що «...початок обговорення і розробки проблеми всезагальної організації безпеки...поклала Декларація уряду СРСР на Міжсоюзній конференції в Лондоні 24 вересня 1941 р.» [294, с. 26]. У зазначеному документі було сформовано «надзвичайно важливе завдання» – «визначити шляхи та засоби для організації міжнародних відносин та післявоєнного устрою світу», також було висловлено впевненість, що це завдання «буде успішно вирішене, а в результаті повної і кінцевої перемоги над гітлеризмом будуть закладені основи правильних та

таких, що відповідають бажанням та ідеалам волелюбних народів відносин міжнародного співробітництва та дружби» [39, с. 164].

Наступним практичним кроком на шляху створення світової безпекової організації стало підписання 1 січня 1942 р. у Вашингтоні двадцятьма шістьма країнами Декларації Об'єднаних Націй [39, с. 194], у 1945 р. до Декларації приєдналася ще двадцять одна держава [265, с. 12]. У міжнародно-правовому документі було вперше закріплено термін «Об'єднані Нації» з двома зобов'язаннями для її членів:

1) кожний уряд був зобов'язаний використати всі свої ресурси проти уряду з яким знаходився у стані війни;

2) зобов'язання держав-учасниць, котрі підписали Декларацію Об'єднаних Націй, укладати сепаратне перемир'я або мир із ворогом [265, с. 12–13].

Таким чином, зазначений міжнародний документ носив концептуальний характер та заклав практичну основу створення нової міжнародної організації.

Продовженням політики співробітництва антигітлерівською коаліцією стало проведення у жовтні 1943 р. Московської конференції на рівні міністрів закордонних справ. Зазначена подія сприяла узгодженню практичного процесу розробки Статуту майбутньої міжнародної організації, а також визначила повістку дня для запланованої зустрічі лідерів США, СРСР та Великобританії.

У ході конференції головами зазначених дипломатичних відомств, а також китайською стороною (за ініціативою західних партнерів) було підписано спільну Декларацію про всезагальну безпеку (Московську декларацію). Прийнятий документ проголошував «...необхідність заснування в найкоротший термін загальної міжнародної організації для підтримання міжнародного миру і безпеки, заснованої на принципах суверенної рівності всіх миролюбних держав, членами якої можуть бути всі такі держави – великі і малі» [265, с. 18.]. Слід звернути увагу, що до підписання документу був несподівано залучений Китай, найкращим поясненням вибору країнами заходу стали слова держсекретаря США К. Хелла за зустрічі послів. «Китай має... принаймні п'ятдесят шансів зі ста стати дійсно великою країною, – заявив

Хелл, – у випадку поліпшення її економічного становища може представляти у майбутньому колосальний ринок для США, СРСР та Англії» [144, с. 40].

Продовження розгляду питання післявоєнного співробітництва союзників в галузі забезпечення загальної безпеки відбулося на Тегеранській конференції керівників трьох держав, що проходила у листопаді-грудні 1943 р. у м. Тегеран.

В рамках заходу 1 грудня 1943 р. на підтвердження рішень прийнятих на Московській конференції була підписана декларація. Даний документ проголошував «здійснення такого миру, який отримає схвалення переважної маси народів земної кулі і усуне біди й жахи війни на багато поколінь» [39, с. 425]. Лідери США, СРСР та Великобританії прибули до Ірану з власними вищезазначеними моделями структури нової міждержавної організації. Президент США Ф. Рузвельт запропонував створити «поліцейський комітет», у рамках даної ідея організація мала налічувати три органи: загальна асамблея, до складу якої мали б входити усі держави-члени «Об'єднаних Націй» та виступала в якості трибуни з обговорення актуальних проблем міжнародних відносин, рішення якої мали носити виключно рекомендаційний характер; виконавчий, до компетенції якого мало відноситися вирішення соціально-економічних, гуманітарних, загалом, усіх невійськових питань; і останньою ланкою в структурі міжнародної організації безпеки мав бути поліцейський комітет із обмеженим колом учасників, а саме чотирьох ведучих держав антигітлерівської коаліції – США, СРСР, Великобританії та Китаю, до обов'язків зазначеного комітету мало належати підтримання миру і безпеки, недопущення повторної агресії з боку Німеччини та Японії. У разі агресії поліцейські сили були наділені повноваженнями щодо використання радикальних дій з метою придушення актів агресії з боку третіх сторін «проти країн-порушників могли бути вжиті заходи карантину, бомбардування та навіть окупації» [144, с. 114–117].

На думку радянського лідера, запропонована Ф. Рузвельтом схема, була прийнятною, однак І. Сталін вважав, що потрібно створити додаткові пункти контролю за країнами-агресорами задля попередження повторних актів агресії з боку Японії і Німеччини. Радянський очільник підтримував ідею створення не однієї а декількох таких організацій. Одна установа на чолі із США, СРСР, Великобританією

та можливо ще однією європейською державою займалися виключно підтриманням миру в Європі. Натомість забезпеченням безпеки у інших регіонах належало б до компетенції іншої установи «...яка б у перспективі отримала назву далекосхідна, або світова» [144, с. 116]. Американський президент Ф. Рузвельт категорично не сприйняв цю ідею зазначаючи, що лише таке військове потрясіння могло «змусити американців направити свої війська за океан» [144, с. 116]. Отже, Й. Сталіну залишилося лише погодитися з ідеєю створення лише однієї організації.

У свою чергу, у запропонованій схемі прем'єр-міністра Великобританії У. Черчилля відображено міжнародну організацію з трьома регіональними Радами для Європи, Далекого Сходу та Америки, а також, «світовою радою», що виступає вищим органом регіональних рад [144, с. 116].

Отже, керівники трьох держав антигітлерівської коаліції підтримували ідею необхідності продовження міжнародної співпраці, а також брали на себе відповідальність за створення нового механізму забезпечення миру і безпеки у світі. Цілковито очевидний той факт, що за «маскою відповідальності за долю людства» приховувалася мета зайняти виключне місце у новій системі світоустрою, захистити власні інтереси та вплинути на майбутню міжнародну політичну кон'юнктуру.

Велике історичне значення мала міжнародна неофіційна конференція чотирьох держав (США, СРСР, Великобританії, з 29 вересня – також Китай) у період з 21 серпня до 7 жовтня 1944 р., місцем проведення заходу стала стародавня садиба Думбартон-Окс у передмісті Вашингтона.

Важливо зазначити, що даний форум відбувався у два етапи «обидва цикли переговорів проходять в одному і тому ж місці», однак у той же час «були повністю відокремлені один від одного» [271, с. 40]. Перший (21.08.–28.09) включав переговори між делегаціями США, СРСР, Великобританією з подальшою розробкою та прийняттям «Попередніх пропозицій відносно створення всезагальної Міжнародної організації безпеки» (далі – «Попередні пропозиції») [265, с. 41]. Другий етап (29.09.–07.10.) – зустріч представників США, Великобританією та Китаєм, за результатами засідання було ухвалено китайською делегацією тексту, розробленого на попередньому етапі, із урахуванням трьох доповнень, проведених у

порядку дипломатичного листування до відома СРСР та внесених 1 травня 1945 р. на розгляд Сан-Франциської конференції [265, с. 41].

Беручи до уваги, що даний форум мав статус неофіційних переговорів щодо створення міжнародної організації безпеки, у підсумку дипломатична зустріч виявилася однією з найрезультативніших у період Другої світової війни. На початку конференції кожна держава «великої трійки» підготувала власні пропозиції розробки нової структури [265, с. 35]. Г. Морозов зазначив, що рішення заходу носили характер рекомендацій, які у подальшому були передані на узгодження відповідним світовим урядам [274, с. 28].

За результатами переговорів було узгоджено проект міжнародної організації безпеки під назвою «Попередні пропозиції відносно створення всезагальної Міжнародної організації безпеки» [39, с. 425.]. Радянський дипломат С. Б. Крилов зазначив, що розроблені пропозиції в Думбартон-Оксі, стали «...основою... прийнятого Статуту Об'єднаних Націй» [37, с. 243–259].

«Попередні пропозиції» склалися з 12 глав: 1) цілі; 2) принципи; 3) членство; 4) основні органи; 5) Генеральна Асамблея; 6) Рада безпеки; 7) Міжнародний Суд; 8) заходи з підтримання міжнародного миру і безпеки, у тому числі попередження та придушення агресії; 9) заходи у сфері співробітництва з міжнародних економічних та соціальних питань; 10) Секретаріат; 11) поправки; 12) заходи перехідного періоду [265, с. 66–67]. Г. Морозов стосовно зазначених глав зауважив, що «...частина з них була збережена майже без змін на конференції у Сан-Франциско, а частина підлягала суттєвим змінам» [274, с. 29]. С. Б. Крилов пояснює що це викликано «через новизну питання, або певними труднощами у досягненні компромісу з деяких пунктів, що було вирішено на Кримській конференції» [265, с. 66–67].

Загалом були ухвалені рішення щодо майбутньої назви (Об'єднані Нації) цілей, структури та принципів діяльності нового універсального інституту методом поступок і компромісів. Разом з тим, з деяких важливих питань, таких як, порядок голосування у Раді Безпеки, виникли протиріччя які не вирішилися консенсусом [274, с. 29]. Думбартон-Окська конференція проголосила основною ціллю майбутньої організації «...підтримання міжнародного миру і безпеки, а також

прийняття з цією метою ефективних колективних заходів запобігання й усунення загрози миру та придушення актів агресії або інших порушень миру й забезпечення мирними засобами врегулювання, або улагодження міжнародних спорів, які можуть призвести до порушення миру» [143, с. 111.].

Як вищезазначено, вдалося узгодити позицію держав стосовно принципів функціонування міжнародної організації. Так, діяльність даної структури мала гуртуватись на 6 принципах, серед головних а) принцип суверенної рівності усіх миролюбивих держав»; б) «вирішення спорів мирними засобами»; в) «утримуватися від надання допомоги будь-якій державі проти якої організацією вжито заходи превентивного або примусового характеру» [143, с. 214.]. Крім того, у Думбартон-Оксі було обумовлено зобов'язати країни, які не є членами організації дотримуватися встановлених принципів з метою забезпечення мирного існування світового співтовариства.

Важливо відзначити, що учасниками даного заходу було визначено основні аспекти структурно-організаційної складової майбутньої організації. Отже, Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Міжнародний Суд та Секретаріат отримали статус головних органів. Глава V «Попередніх пропозицій» визначила склад, функції і повноваження, голосування й процедуру Генеральної Асамблеї. Окрім питання співробітництва до компетенції даного органу належало обговорення проблем пов'язаних із підтриманням міжнародного миру і безпеки та розробка відповідних рекомендацій. Однак, якщо питання щодо забезпечення миру знаходилося на розгляді РБ, з цього приводу ГА не мала права вживати жодних заходів. Асамблея уповноважувалася за рекомендацією РБ приймати нових членів, призупиняти членство або виключати із організації (р. 5 п. 2–3). Визначено право органу обирати непостійних членів Ради Безпеки, а також членів Економічної та Соціальної Ради [34, р. 5–6]. Кожна країна-член організації мала в Генеральній Асамблеї один голос. Такі питання, як: а) підтримання миру і безпеки; б) обрання нових членів; в) призупинення дії членства; г) бюджетні, приймаються 2/3 голосів країн-членів, інша категорія – простою більшістю голосів [34, р. 5–6]. Доцільно відзначити відсутність

Економічної та Соціальної Ради у переліку головних органів, цей факт пов'язаний з визначенням у якості основного завдання організації забезпечення миру і безпеки.

Глава VI «Попередніх пропозицій» присвячена РБ, яка складається з чотирьох розділів: А) склад; В) основні функції і повноваження; С) голосування; D) процедура. Ключовою функцією РБ розділом В визначено підтримання міжнародного миру і безпеки. Досягненням Думбартон-Окської конференції безперечно стало вирішення питання членського складу. У зазначеному документі визначено, що до складу Радбезу увійдуть п'ять постійних членів (США, Великобританія, СРСР, Китай, з часом Франція) і шість непостійних – терміном на два роки, без права негайного переобрання.

Однак державам антигітлерівської коаліції не вдалося досягти згоди відносно процедури голосування, як зазначено у документі: «Питання стосовно процедури голосування все ще знаходиться на розгляді» [34, с. 6]. У той же час, після конференції американська сторона взяла на себе вирішення даного питання та 15 грудня 1944 р. надала відповідний проект СРСР та Великобританії [248, с. 44–45].

Суттєвою особливістю проекту, відповідно до Глави VIII, розділу В, пункт 9 «Попередніх пропозицій», стало питання створення допоміжного органу РБ – Військово-штабного комітету. У зв'язку з цим, країни-члени майбутньої організації зобов'язані надавати збройні сили до його складу з метою виконання ключового завдання – забезпечення миру і безпеки [256]. Отже, планувалося створення постійно діючих збройних сил у межах організації, як одного із інструментів реалізації політики колективної безпеки.

Таким чином, у проекті РБ представлена компактним, постійно діючим органом, до складу якого мали увійти великі держави, а також інші країни-члени антигітлерівської коаліції.

Важливо зазначити, що проектом розроблена структура майбутнього Секретаріату, до складу якого належали ГС і штат співробітників. У п. 1 визначено, що Генсек є головним адміністративним посадовцем організації, який обирається ГА за рекомендацією РБ [34, р. 9]. Отже, Генсек виступає у якості вищої посадової особи організації без визначення чітких функціональних обов'язків.

Серед розгляду головних органів нової міжнародної організації, визначених проектом, слід згадати МС. Конференцією не було визначено міжнародно-правові основи його функціонування, лише зазначено статус як «головного судового органу організації». Відповідно С. Б. Крилов, посилаючись на документ Думбартон-Оксу визначив проблему того, що «не було вирішено, чи буде розроблено новий Статут МС чи використано Статут Постійної палати міжнародного правосуддя, із внесенням до нього змін» [265, с. 65].

Глава VIII даного проекту «Заходи з підтримання міжнародного миру і безпеки, у тому числі попередження та придушення агресії» є важливим аспектом у діяльності міжнародної організації, покликаної забезпечити мир і безпеку. Однак даний структурний елемент «Попередніх пропозицій» не визначив, дії, які можна кваліфікувати у якості агресії, наявні методи «від більш м'яких до більш жорстких» не мають ґрунтовної послідовності застосування. Для швидкого реагування на акти агресії та з метою її запобігання є необхідним створення системи інформаційного забезпечення та її аналізу. Однак щодо створення інформаційно-аналітичних структур в межах організації, взагалі не йдеться. Отже, наявність зазначеної глави потребувала ефективного доопрацювання, оскільки представляла важливий аспект роботи організації.

Отже, конференція у Думбартон-Оксі стала першою практичною спробою розробки основ Статуту ООН, з визначенням цілей, принципів і структури міжнародної організації, що були відображені у проекті «Попередніх пропозицій». Під тиском війни та власних амбіцій лідерів держав антигітлерівської коаліції, все ж вдалося досягти згоди з ключових питань.

Розроблення попередніх пропозицій щодо створення міжнародної організації безпеки було продовжено на Кримській (Ялтинській) конференції керівників трьох союзницьких держав, що проходила з 4 по 11 лютого 1945 р. Наприкінці зустрічі було опубліковано звіт у якому зазначалося: «Ми прийшли до рішення якнайшвидше заснувати з нашими союзниками загальну міжнародну організацію з підтримання миру і безпеки» [34, р. 9]; у зв'язку з цим було заплановано скликання Конференції у Сан-Франциско на 25 квітня 1945 р. для підготовки та прийняття статуту нової

організації. На виконання даного рішення 5 березня 1945 р. американським урядом від свого імені та від імені урядів Великобританії, СРСР та Китаю розіслано урядам сорока країн запрошення на конференцію у Сан-Франциско для підготовки Статуту Всезагальної Міжнародної Організації для підтримання миру і безпеки. Водночас уряди, що запрошували, запропонували розглянути розроблені під час конференції у Думбартон-Оксі попередні пропозиції як основу для нового Статуту, а в якості доповнення – пропозиції щодо порядку голосування в РБ, узгоджені на Кримській конференції [293, с. 25–27]. Також, до початку конференції було запропоновано кожній запрошеній державі висловити свої погляди та зауваження стосовно отриманих пропозицій і доповнень.

Доцільно відзначити з цього приводу, що зауваження і поправки надійшли від тридцяти шести держав у кількості одна тисяча двісті, після чого вони були систематизовані секретаріатом конференції та надруковані у вигляді чотирьохсот сторінковому томі, а також окремими випусками до кожного з розділів документу, прийнятого у Думбартон-Оксі. Потім зазначені випуски направили до відповідних комітетів, з метою їх обговорення вже з новими пропозиціями, розробленими на Сан-Франциській конференції [38, с. 109]. Слід зазначити, що велика кількість поправок надійшла від країн Латинської Америки, а саме, Мексики, Венесуели, Бразилії, Куби, Болівії, Перу, Еквадору, Домініканської Республіки, Уругваю [7, р. 189–231]. Так, цікавими є зауваження стосовно надання Латинській Америці місця постійного члену Радбезу; пропозиції щодо створення напівпостійних місць РБ; лунали рекомендації про встановлення в РБ абсолютного одноголосся для всіх її членів.

Результативним рішенням Ялтинської зустрічі стало ухвалення запропонованого американською стороною документу, стосовно порядку голосування в РБ на основі одноголосся великих держав. Дана пропозиція передбачала, що рішення Ради з усіх непроцедурних питань приймаються більшістю у сім голосів, включаючи співпадаючі голоси постійних членів РБ, за умови утримання від голосування сторони, яка виступає учасником спору. У науковому обігу зазначений порядок голосування визначили як «ялтинська формула». Отже, взятий американським урядом обов'язок щодо визначення сприятливого рішення з

процедури голосування в Радбезі після тривалого обговорення концептуальне рішення було підтримано «великою трійкою».

Отже, саме на Кримській конференції було остаточно вирішено питання щодо заснування організації [38, с. 103]; досягнуто згоди з питання про порядок голосування, яке не було вирішено на конференції у Думбартон-Оксі.

За результатами конференцій у Думбартон-Оксі та Ялті відбулися обговорення попередніх положень майбутнього устрою організації на регіональному та субрегіональному рівнях. Так, з 23 лютого по 8 березня 1945 р. відбулася Міжамериканська конференція у Мехіко за участі двадцяти членів організації Союзу Американських Держав з метою розгляду проблем війни та миру. На даному заході було прийнято резолюцію [5, р. 73–75], якою було запропоновано розгляд наступних доповнень до статуту міжнародної організації:

1) прагнення універсальності як приклад до якого Організація повинна сприяти у майбутньому:

2) доцільність посилення та конкретизування принципів та цілей Організації ;

3) доцільність конкретизувати повноваження Генеральної Асамблеї, як найбільш представницького органу, а також узгодження їх із повноваженнями Ради Безпеки;

4) доцільність розширення юрисдикції й компетенції Міжнародного трибуналу або суду;

5) доцільність створення спеціальної міжнародної установи, відповідальної за сприяння серед націй розумної і правильної співпраці;

6) доцільність розв'язання суперечливих ситуацій і питань міжамериканського характеру, переважно, у відповідності до міжамериканських методів і процедур, у порозумінні з Всезагальною міжнародною організацією;

7) доцільність надання належного представництва Латинській Америці в РБ.

З 4 по 13 квітня 1945 р. у Лондоні відбулися підготовчі заходи до Сан-Франциської конференції, в обговоренні взяли участь представники країн Британської Співдружності.

Отже, проведення зазначених конференцій напередодні зустрічі у Сан-Франциско показали, що серед учасників обговорення, досягнутих в Думбартон-Оксі пропозицій, існувало спільне прагнення внести окремі зміни до статуту нової організації. Однак спостерігалася відсутність конкретних ґрунтовних пропозицій, запропоновані варіанти носили, скоріш, загальний розмитий характер. Таким чином, результати даних заходів продемонстрували, що конференція у Сан-Франциско буде проходити в атмосфері напруги, жорстких дискусій та затягуванні часу.

Саме зазначені вище слова відповідають характеру Сан-Франциської конференції, яка відбулася 25 квітня 1945 р. у США. На даному заході були присутні п'ятдесят націй. С. Б. Крилов визначив зазначену зустріч, як «одну із найзначніших конференцій, відомих дипломатичній історії»; далі автор продовжує вражати цифрами «на конференції були присутні двісті вісімдесят два делегати і більш ніж півтори тисячі радників, експертів, членів секретаріатів делегацій... Крім того, більш ніж три з половиною тисячі кореспондентів, представників різних організацій і національно-політичних груп» [265, с. 81]. У щорічнику ООН за 1946–47 рр. зазначено, що «...Секретаріат складав тисячу п'ятдесят вісім осіб, не враховуючи особистий склад армії та військово-морського флоту США, а також волонтерів. За підрахунками експертів на проведені конференції було витрачено близько двох мільйонів доларів» [34, р. 14].

Для ефективної координації роботи було прийнято рішення про створення чотирьох загальних комітетів: 1 – Керівний комітет розглядав політичні і процедурні питання, до складу увійшли голови делегацій; 2 – Виконавчий комітет займався розробкою рекомендацій для Керівного комітету, включав чотирнадцять членів (представників чотирьох голів делегацій-організаторів конференції, а також, Австралії, Бразилії, Канади, Чилі, Чехословаччини, Франції, Ірану, Мексики, Нідерландів, Югославії); 3 – Координаційний комітет, до компетенції якого належало надання допомоги Другому комітету та курирувати остаточну розробку Статуту; 4 – Комітет із перевірки повноважень налічував шість голів делегацій (Еквадору, Люксембургу, Нікарагуа, Саудівської Аравії, Сирії, Югославії), із функціональним обов'язками перевірки повноважень представників.

Разом з тим, конференція була поділена на чотири комісії і дванадцять технічних комітетів. Усі делегації були представлені у визначених структурних елементах. Кожна комісія мала Голову і Доповідача, яких висував Керівний комітет, а затверджувала конференція. Помічник Генерального секретаря даного заходу виступала у якості секретаря для кожної комісії. У свою чергу, кожен комітет формулював рекомендації з різних частин щодо визначення Порядку денного до нього.

Слід зауважити, що сотні поправок були внесені запрошеними учасниками конференції. Чотири уряди організатори дипломатичного заходу разом на шести неофіційних засіданнях підготували спільну серію поправок, які 5 травня 1945 р. були внесені на засідання. Відомо, що в історії щодо зазначених поправок закріпився термін «поправки чотирьох держав». 7 травня 1945 р. було вирішено, що «поправки чотирьох держав» будуть включені в основний текст, що у подальшому було зроблено [265, с. 97].

Рекомендації стосувалися майже кожного розділу проектного статуту. Наприклад, визначеним на конференції у Думбартон-Оксі Розділом IV (Головні органи) було запропоновано створення чотирьох органів зазначеної категорії – ГА, РБ, МС і Секретаріату, – яким передбачені допоміжні органи, якщо такі будуть необхідні. Однак дана стаття була передана до Комітету 1/2, і вже за рекомендацією Комітетів 11/3 та 11/4 ЕКОСОП, а також Рада з Опіки отримали, також, статус головних органів нової організації.

Найбільшій увазі на конференції у Сан-Франциско було приділено РБ. Оскільки її функціонально-організаційна структура і сьогодні викликає живу дискусію та шквал критики як в межах організації, так і в міжнародному середовищі в цілому. Так, М. О. Ушаков визначив, що «питання РБ, зокрема, порядок голосування в ній, викликало найбільш живі дебати та став найгострішим питанням на Конференції у Сан-Франциско» [293, с. 23].

У цьому контексті доцільно згадати деякі аспекти процесу розробки даного органу на конференції у Сан-Франциско. Перш за все, у Розділах VI, VIII Думбартон-Окських пропозицій, які були доповнені Ялтинською угодою, внесеними поправками

урядами – організаторами, все одно РБ викликала найбільше дискусій у чотирьох комітетах та Комісії III [34, р. 23]. Поправки до Статуту у Розділі присвяченому Раді носили диференційний характер, від незначних, «викинути» зайві формулювання, котрі не впливали на суть та не несли смислового навантаження. У якості приклада можна зазначити зміни до пункту а) Структура и Процедура, якими за пропозицією представника Канади Комітетом III/I було виключено слова «з часом».

Одним із найбільш спірних питань стала процедура голосування у РБ. Так звана «ялтинська формула» була прийнята конференцією ст.27, наступного змісту:

1. Кожен член РБ матиме один голос.
2. Рішення РБ з процедурних питань вважатимуться прийнятими, якщо їх підтримає щонайменше сім її членів.
3. Рішення РБ з інших питань будуть прийняті, якщо їх підтримає сім членів, включаючи співпадаючі голоси постійних членів; також, наголошувалося, що під час прийняття рішень, які виходили з положення Розділу VI п. 3 ст. 52, учасник суперечки повинен утриматись від голосування.

Отже, протягом усього часу обговорення формули голосування у РБ існувала розбіжність і неузгодженість поглядів. Комітетом III/I був створений підкомітет з метою роз'яснення сумнівів, які з'являлися впродовж обговорення. За результатами проведеної дискусії підкомітетом було підготовлено роз'яснення щодо обґрунтування «ялтинської формули». Разом з тим, значний інтерес викликало питання надання «великим державам» права вето, пояснення та переконання, якому важко знайти і досі. Так, прем'єр-міністр Нової Зеландії П. Фрейзер, виступав проти правила одноголосся «великих держав», яке на його думку «могло б дати агресору – великій державі – можливість легально вислизнути від відповідальності» [265, с. 86]. Остаточну відповідь на дане питання було отримано на засіданні Комітету III/I 12 червня 1945 р., більшістю голосів (двадцять проти десяти, при п'ятнадцяти, що утрималися) було відхилено поправку Австралії про незастосування вето при мирному вирішенні спорів, що зумовило відхилення інших поправок і прийняття тексту, розробленого на Кримській конференції [248, с. 53].

Таким чином, основною концепцією діяльності РБ ООН стало право одноголосся постійних членів з непроцедурних питань. Отже, можна погодитися з Г. К. Єфімовим, який визначив принцип одноголосся постійних членів РБ «...наріжним камінням всього створення ООН» [248, с. 53].

Результатом обговорення організаційно-правової основи функціонування Ради, стали, перш за все, питання стосовно процедури голосування та укладання рішень, які були представлені у вигляді загальної заяви про порядок голосування у РБ делегацій чотирьох держав від сьомого червня 1945 р. [265, с. 98].

Дана заява представляла офіційне тлумачення формули голосування в Радбезі з боку урядів, що мали отримати статус постійних членів зазначеного органу. Незважаючи на формальну відмову членів конференції підтримати дане рішення, формула голосування все одно була схвалена та включена у положення Статуту ООН та стала основою вирішення питань про порядок голосування і прийняття рішень РБ.

Таким чином, логічним завершенням конференції у Сан-Франциско стало підписання двадцять шостого червня 1945 р. Статуту нової універсальної міжнародної організації безпеки. Президент США Г. Трумен у своєму зверненні зазначив, що «Статут ООН...є міцною основою на якому ми можемо збудувати кращий світ. Водночас Статутом для людства відкривається надія на те, що настане час, коли його достойні представники отримають можливість жити так, як личить вільним людям» [263].

Отже, створенню ООН передував довгий та складний процес переговорів лідерів провідних держав антигітлерівської коаліції у період проведення Другої світової війни. До процесу розробки міжнародної організації були залучені видатні експерти з міжнародного права, економіки та історії. Основою прийнятих рішень стали поступки й компроміси її учасників. Разом з тим, вдалося спроектувати багатofункціональний міжнародний інститут, який не суперечив національним інтересам держав та не порушував основних аспектів їх суверенітету.

3.2 Перші спроби реформування ООН: причини та історичні наслідки

У 1945 р. світове співтовариство нарешті отримало новий міжнародний інститут для вирішення глобальних проблем людства. Процес його створення виявився довготривалим та дискусійним. На момент прийняття Статуту ООН серед країн-учасниць Сан-Франциської конференції було відсутнє єдине рішення щодо деяких суперечливих питань. На пленарних засіданнях з приводу обговорення використання правила одноголосності «п'ятіркою» РБ, прем'єр-міністр Нової Зеландії визначив, що все одно «у майбутньому вони підлягатимуть зміні» [265, с. 87]. Неоднозначні попередження з боку деяких учасників конференції не були реально сприйняті більшістю. С. В. Шатуновський-Бюрно пов'язує це з тим, що розробники Статуту ООН, які пережили дві світові війни, а також були свідками передумов і подій, що породили ЛН, а згодом привели до її гибелі, в основу концептуальних положень Статуту ООН безумовно заклали проведений аналіз причин цих війн і того, що необхідно для попередження ще одного глобального конфлікту [300, с. 12]. Однак, врахований досвід минулого не допоміг попередити майбутню кризу системи ООН. Тим не менш, це не стало перешкодою на шляху підписання Основного документу і започаткування «епохи ООН».

У перші роки існування ООН не могло й бути мови щодо докорінних змін Статуту ООН. У цей час усі сили були спрямовані на вибудовування організаційного процесу функціонування ООН. З цією метою державами-членами були прийняті наступні рішення щодо організаційної структури Секретаріату (підбір й просування, права і обов'язки персоналу) [28], призначення тимчасового персоналу [28], бюджетні й фінансові заходи (тимчасовий бюджет, перший річний бюджет) [102], структура комітетів ГА, термін її наступного скликання [141], питання про місце розташування ООН, строки повноваження членів Ради [108] та багато інших належних питань. Також, відповідно до ст. 7 Статуту ООН на першій сесії Генеральної Асамблеї ООН резолюціями A/RES/57 (I), A/RES/61 (I), A/RES/64 (I) було створено додаткові агенції, програми й спеціалізовані установи. Новостворені

інституції прискорили початок практичної реалізації завдань, покладених на головні органи ООН.

У 1947 р. резолюціями 36 (IV), 37 (IV) ЕКОСОП було розпочато створення перших регіональних центрів у вигляді Економічної комісії для Європи в Женеві [87] та Економічної комісії для Азії та Далекого Сходу в місті Бангкок [107] для Латинської Америки та Карибського регіону в Сантьяго у 1948 р., в місті Аддис-Абеба для Африки у 1958 р., для Західної Азії в Бейруті у 1973 р.[191]. Даний процес сприяв розповсюдженню представництва Організації в регіонах. Дж. Мюллер охарактеризував вищезгадану політику процесом децентралізації [205; Р. I/3]. Спираючись на визначені офіційні рішення Організації, можна стверджувати, що першочерговими аспектами роботи стали проблеми соціального й економічного спрямування.

Разом з тим, відповідно до ст. 21, 30, 72, 90 закріплених Статутом ООН на чергових сесіях були прийняті тимчасові правила процедури. Дані заходи визначали порядок реалізації обов'язків покладених на ГА [81], РБ [40], ЕКОСОП [243] Обговорення правил процедури викликало жваву дискусію серед учасників сесій. Так, наприклад, для отримання кваліфікованої консультації експертів з приводу їх застосування для ГА було створено Комітет з процедури й організації [75]. Радбезом був ініційований Комітет експертів, за період з 1945 по 1982 рр. ним були внесені одинадцять змін.

Дискусійне питання Сан-Франциської зустрічі щодо процедури голосування в РБ ООН активно обговорювалось державами-членами на засіданнях Організації. Відповідно до ста дев'яносто сьомого та двісті двадцять четвертого засідань РБ ООН, було розглянуто питання щодо забезпечення швидкого та ефективного прийняття рішень Радбезом на основі прийнятих ГА резолюцій 40 (I) [110], 117 (II) [90]. Так, у документі 40 (I), ініційованого Австралією, членам РБ наполегливо пропонувалося утриматися від використання права вето за виключенням випадків передбачених Розділом VII [196]. Також, даною резолюцією було рекомендовано не розглядати утримання від голосування як вето. До цього часу дане правило на практиці так і розглядалося.

У контексті даного питання, США були внесені ряд пропозицій щодо порядку застосування ст. 27 Статуту ООН. Однак, дані рекомендації були критично сприйняті членами РБ. Постпред СРСР А. А. Громико назвав їх «ревізією важливих положень Статуту ООН» [73], а Постпред Австралії У. Ходжсон визначив, що дані пропозиції не співпадають із положеннями викладеними у резолюції ГА 40 (I) [73]. У. Ходжсон запропонував впровадження наступних правил процедури: підготовка питань на розгляд РБ має бути в належній письмовій формі з відповідними документами; голосування за резолюцію по частинах, а не в цілому [73]. Прийнятними з практичної точки зору виявились і пропозиція Франції, – заснування комітету для обговорення протиріч [73]. Новостворена установа мала сприяти досягненню згоди при наявності загрози застосування вето. Резолюцією 117 (II) було доручено Міжсесійному комітету ГА [89] розглянути питання щодо порядку голосування в РБ, вивчити пропозиції та розпочати консультації з даної теми. Отже, учасники засідань активно обговорювали питання процедури голосування у РБ. Однак внесення змін торкались виключно правила процедури. Питання щодо зміни або виключення ст. 27 Статуту Організації не отримало підтримки.

Значною реформою в галузі безпеки стало започаткування миротворчої діяльності ООН. Насамперед, вона полягала у забезпеченні дотримання угоди про припинення вогню, стабілізації обстановки на місцях та створенні передумов для політичних зусиль з мирного врегулювання конфліктів [278].

Перша подібна операція, місія неозброєних військових спостерігачів, була заснована у 1948 р. на Близькому Сході. Відповідно до прийнятої РБ резолюції 50 (1948) [125], якою Рада закликала до припинення військових дій в Палестині й ухвалила, що за перемир'ям спостерігатиме посередник ООН за допомогою групи військових спостерігачів. Дана група отримала назву «Орган Організації Об'єднаних Націй зі спостереження за виконанням умов перемир'я» (ОНВУП), з метою надання допомоги посереднику і Комісії зі спостереження виконання умов перемир'я в Палестині. У січні 1949 р. РБ прийняла резолюцію 39 (1948) [109], якою було засновано Комісію ООН для Індії і Пакистану (КООНП). У квітні 1948 р. резолюцією 47 (1948) [113] Радбез постановив розширити членський склад КООНП.

Генсеком було призначено Військового радника і надано в розпорядження групу військових спостерігачів з метою здійснення нагляду за виконанням угоди про припинення вогню в Дžамму і Кашмірі. Таким чином, миротворчий механізм в рамках ООН став новим інструментом для підтримання миру і безпеки.

Історія післявоєнних міжнародних відносин представляла собою постійну конфронтацію між головними акторами – США та СРСР. Глобальне ідеологічне протистояння поглинуло всі сфери життя. Не стала виключенням і ООН. Дж. Мюллер найточніше передав атмосферу зазначеного періоду в межах ООН «Переважну більшість ГА складала західні й прозахідні держави-члени, СРСР та інші країни соцтабору були ізольованими. СРСР критикував усі рішення ГА... відмовився співпрацювати з Генсеком Трюгве Лі, що у 1952 р. призвело до його відставки» [205; I/3]. Таким чином, новим ГС було обрано Дага Хаммаршельда (1953-1961 рр.). Під впливом зростання конфронтації між Західним та Радянським таборами у 1950-х р. Генсек намагався зміцнити роль ООН, а посаду ГС зробити більш незалежною. Натомість, з обох боків на адресу ГС лунала нескінченна критика, представники соціалістичних країн звинувачували у переважанні в Секретаріаті держав прозахідного спрямування, а прозахідний альянс – у блокуванні прийняття рішень в РБ.

У 1953 р. Д. Хаммаршельд презентував ГА доповідь щодо вдосконалення організації Секретаріату [14]. Бюро з кадрів, Бюро фінансів, Юридичний департамент були реорганізовані в Управління фінансів, Управління з правових питань та Управління кадрами. Наприклад, зміни в юридичній галузі дозволили надавати якісні правові консультації та виступати в правовому полі від імені ГС. У свою чергу, Департамент адміністративних та фінансових послуг було ліквідовано. Адміністративна канцелярія, відповідно до документу, мала продовжувати виконання своїх функцій та сприяти реалізації покладених на ГС обов'язків. Департаменти з економічних й соціальних питань були об'єднані в один орган. Департамент із загального обслуговування конференцій запропоновано розділити на Департамент з обслуговування конференцій та Департамент загального обслуговування. Окрему позицію займало Управління технічної допомоги, котре

збережено як незалежна організаційна одиниця. За ініціативою Д. Хаммаршельда, також, було реорганізовано вищі шаблі центральної організації Секретаріату. Дві категорії службовців, а саме, помічники ГС, що широко представлені державами-членами, та генеральне керівництво були замінені в одну посаду визначену як заступник ГС. Дані посадові особи брали відповідальність за очолювані ними спеціалізовані агенції й управління. Таким чином, ГС отримав прямо підпорядковані окремі сегменти діяльності органів Секретаріату та активізація координації в його роботі. Також, головним досягненням даних заходів стало посилення незалежної позиції ГС в системі Організації.

У 1959 р. Д. Хаммаршельд ініціював продовження процесу реорганізації Секретаріату. Рішенням ГА було створено Комітет експертів з обстеження діяльності і організації Секретаріату ООН та проведення заходів, спрямованих на забезпечення його економії та ефективності у складі 6 експертів в галузі адміністрування [92]. У 1960 р. за ініціативою Генсека Комітет був розширений до восьми експертів [27], до складу якого входили Франція, Колумбія, СРСР, Об'єднані Арабські Емірати, Великобританія, Китай та США [13]. На шістнадцятій сесії ГА Комітет підготував доповідь щодо перегляду діяльності та організації Секретаріату. Ключовим питанням якого став географічний розподіл персоналу, лише за 1960 р. членство в Організації отримали сімнадцять держав африканського континенту. Дана тенденція пов'язана із здобуттям незалежності країн Азії й Африки від західної метрополії. Саме тому, у 1961 р. Комітет експертів підготував доповідь, в якій розглянув питання Секретаріату та його організації на вищому рівні, географічного розподілу посад, соціально-економічної діяльності та проблему стабілізації бюджету. Найбільш компромісним стало питання щодо справедливого представництва держав в органах Організації. Відповідно до документу було запропоновано нову формулу для визначення частини місць для кожного регіону. Вона включає наступні фактори:

- 1) кількість членів Організації;
- 2) фактор населення;

3) забезпечення повного географічного балансу для сімох головних географічних регіонів світу (Африка, Азія, Далекій Схід, Східна Європа, Західна Європа, Латинська Америка, Середній Схід, Північна Америка);

4) розмір внесків до регулярного бюджету ООН кожною державою-членом [29].

Остаточне узгодження запропонованих Комітетом пропозицій гарантувало зменшення частини позицій Секретаріату, до якого входили представники західних країн та забезпечення більш справедливого географічного розподілу посад. Відповідно до даних рішень, зросло залучення кадрів з країн Азії та Африки. Наступні рекомендації, запропоновані експертами, стосувались обмеження зростання витрат в діяльності Секретаріату на наступні декілька років. Комітет рекомендував затвердження проекту бюджету на дворічний термін, за допомогою цього плану держави-члени отримають попередню інформацію з вірогідним рівнем витрат [29].

У 1974–1975 рр. було вперше застосовано практику затвердження бюджету одразу на два роки. Для вирішення питання щодо соціально-економічної діяльності та децентралізації регіональних комісій було рекомендовано посилити кооперацію й координацію зі штаб-квартирою. Зокрема, почергові заходи щодо подолання даної проблеми не були визначені експертами. Не дивлячись на незначні зрушення, Дж. Мюллер критично зауважив, що дана доповідь містила обмежену кількість рекомендацій у вигляді деяких розбіжностей між поглядами радянського експерта з іншими [205; Р. I/5]. Отже, говорити про кардинальні зміни в діяльності ООН із урахуванням зазначених пропозицій не можна оскільки реалізована була тільки незначна їх кількість

Зрештою, на тлі зазначених вище проблем пов'язаних із переглядом організації та діяльності Секретаріату, Організація зіштовхнулася з фінансовою кризою та неспроможністю консолідовано приймати рішення.

Перші серйозні фінансові кризи в Організації викликані постійною необхідністю ООН нести значні витрати в додаток до відмови багатьох держав-членів сплачувати свої внески на утримання збройних сил з підтримання миру.

У 1956 р. на цій підставі виник прецедент щодо фінансової підтримки операції Надзвичайних збройних сил ООН на Синаї, лунали навіть пропозиції, що витрати мають несли відповідальні за конфлікт сторони. У 1960 р. подібне відбулося із суперечливою операцією із підтримання миру в Конго. Отже, для розв'язання даної проблеми ГА відповідно до резолюції 1620 (XV) призначила Робочу групу для розгляду наступних питань: а) методи оплати витрат з операцій, які проводяться для підтримання міжнародного миру; б) співвідношення між цими методами та діючими адміністративними і бюджетними правилами Організації [93].

До складу Робочої групи увійшли п'ятнадцять держав-членів з урахуванням справедливого географічного представництва. Відповідно до резолюції 1620 (XV), на розгляд Групи були надані рекомендації держав-членів ООН, Консультативного комітету з адміністративних та бюджетних питань та Комітету з внесків. Під час другої серії засідань Робочої групи був створений Підкомітет п'яти, який мав розглянути та згрупувати запропоновані принципи і завдання, які стануть визначальною основою методу фінансування операцій з підтримання миру. Підкомітет запропонував наступні категорії:

- 1) джерела управління операцій з підтримання миру;
- 2) колективна відповідальність у фінансуванні операцій з підтримання миру;
- 3) застосування ст. 17;
- 4) консультативний висновок Міжнародного суду;
- 5) джерела засобів фінансування;
- 6) розподіл витрат операцій з підтримання миру;
- 7) запобіжні заходи та обмеження;
- 8) методи і процедури для адміністративних та бюджетних заходів.

Зазначені елементи були включені у доповідь Робочої групи та представлені на черговій сесії Генасамблеї 15 листопада 1961 р. [21]. Слід констатувати, що даний документ мав низький рівень результативності та розглядався як незначна угода між державами-членами Організації. По-перше, підготовка звіту відбувалась у період затяжного ідеологічного протистояння двох блоків з відсутністю консолідації. У свою чергу, положення звіту представляли собою класифіковану структуру,

розглянутих в ході дискусії учасників ООН, принципів і завдань, без визначення конкретних заходів щодо подолання фінансової кризи.

У зв'язку з цим, Генасамблеєю були прийняті безпрецедентні рішення надзвичайного характеру:

1) звернення до Міжнародного суду за консультативним висновком щодо питань, пов'язаних з витратами на операції ОНУК та Надзвичайних збройних сил «витратами Організації» відповідно до п. 2 ст. 17 Статуту ООН та чи мають вони для держав-членів силу обов'язкової сплати своїх внесків для розгортання й проведення цих операцій;

2) дозвіл ГС випускати в період 1962 та 1963 рр. облігації ООН у сумі не вище двохсот млн. дол. [36].

На підставі звернення, 20 липня 1962 р. Міжнародний суд виніс позитивний вердикт на запит ГА [67]. Разом з тим, на 1 серпня 1962 р. було продано облігацій на суму двадцять сім млн. дол. [36].

Таким чином, за допомогою проведених заходів стало можливим тимчасово стабілізувати фінансову ситуацію в Організації, тим не менш, це не стало остаточним вирішенням проблеми оскільки заборгованість держав-членів за внесками продовжувала зростати. Для розв'язання даного питання існувала необхідність пошуку нових джерел фінансування.

У грудні 1962 р. ГА прийняла документ 1854 В (XVII) щодо необхідності розробки методів фінансування операцій з підтримання миру, які б відрізнялись від методів, що застосовуються до звичайного бюджету [95]. Вирішення даного завдання, відповідно до документу, покладено на відновлену Робочу групу з адміністративних та бюджетних методів ООН у складі двадцяти одного члена. Одразу Генасамблеєю було прийнято зустрічну резолюцію 1866 (XVII), якою вона постановила скликати до 13 червня 1963 р. спеціальну сесію ГА для розгляду фінансового стану організації у світлі підготовленої доповіді відновленої Робочої групи [96].

29 березня 1963 р. Робоча група, за підсумками роботи презентувала доповідь «Фінансування операцій з підтримання миру ООН» [6].

Зазначений документ складався з двох частин. У першій були розглянуті пункти 1, 2, 3 резолюції 1854 (XVII), друга частина представляла результати вивчення пункту 4 [2].

У доповіді Робоча група зазначила, що у питаннях першого блоку, у визначеній для її роботи термін, загально узгоджених рекомендацій досягти не вдалося. Натомість визначила ряд окремих позицій й поглядів, запропонованих державами та групами держав, які відповідним чином могли стати основою майбутнього фінансування операцій з підтримання миру. У другій частині доповіді Робоча група розглянула заборгованість у виплаті внесків на фінансування вищезазначених операцій, запропонованих певними державами-членами. Отже, на початок проведення спеціальної сесії Робоча група не змогла прийняти необхідне рішення щодо розв'язання фінансової проблеми.

З 14 травня по 27 червня 1963 р. було проведено четверту спеціальну сесію ГА та внесено в порядок денний розгляд фінансового стану Організації в світлі доповіді Робочої групи із вивчення адміністративних та бюджетних методів ООН. Учасникам засідання вдалося досягти певного результату у визначеному питанні. По-перше, у прийнятій резолюції 1874 (S-IV) щодо загальних принципів розподілу вартості майбутніх операцій з підтримання миру, пов'язаних з великими витратами визначили:

1) фінансування таких операцій покладено на колективну відповідальність усіх держав-членів ООН;

2) економічно більш розвинені країни в змозі робити відносно більші внески;

3) без порушення принципу колективної відповідальності повинні бути докладені зусилля щодо заохочення добровільних внесків державами-членами Організації;

4) необхідно мати на увазі особливу відповідальність постійних членів РБ за підтримання миру і безпеки у зв'язку з їх внесками на фінансування операцій з підтримання миру і безпеки;

5) у тих випадках, коли це виправдовується обставинами, ГА повинна поставитись з особливою увагою до стану всіх членів Організації, які постраждали в

результаті дій, що призводять до операцій з підтримання миру, або будь-яким іншим чином пов'язаних з ними [97].

Отже, визначені резолюцією положення вкотре показали, що постійні члени РБ виступали основним фінансовим ядром Організації, а ідеологічна конфронтація між ними стала предметом неспроможності консолідовано приймати рішення та призвела до фінансової системної кризи. Тому головна відповідальність щодо повного забезпечення і якісного проведення операцій з підтримання миру лежить на «привілейованій п'ятірці» РБ. Із документу очевидно, що ГС готовий курирувати зазначеними операціями однак відсутність адміністративних механізмів, а також політичної волі певних членів Організації, які розуміють, що це призведе до збільшення повноважень та незалежності посади ГС, унеможлиблюють проведення даного сценарію.

На спеціальній сесії задля заохочення добровільних внесків резолюцією 1879 (S-IV) було проведено спробу створення Фонду миру [98]. На розгляд ГС надходили консультації щодо бажаності та можливості створення такого Фонду [1]. Однак дана ідея залишилася на етапі обговорення.

Серед багаточисленних заходів, прийнятих для подолання фінансових труднощів, слід зупинитися на створеному у грудні 1965 р. Спеціальному комітету експертів з розгляду фінансового стану ООН та спеціалізованих установ [100].

До складу якого, на основі справедливого географічного розподілу, увійшли чотирнадцять держав-членів Організації. По-перше, відповідно до визначених резолюцією 2049 (XX) положень, новостворений орган повинен детально вивчити методи розробки і затвердження бюджетів, по-друге, переглянути систему контролю над їх виконанням [100].

У березні 1966 р. за результатом аналізу фінансового стану в Організації, Комітет підготував першу доповідь [17]. У документі визначено, що порівняно з 1956 р. витрати ООН збільшилися більш ніж удвічі. Експерти пов'язали таку динаміку із створенням нових органів і установ, зростанням кількості співробітників Секретаріату та розширенням членського складу Організації загалом. Однак жодна із запропонованих експертами пропозицій не була прийнята.

19 липня 1966 р. за підсумками другої і третьої сесій, Спеціальним комітетом було запропоновано чергову доповідь щодо планування, розробки та оцінки фінансового сегменту ООН. Документ налічувала п'ятдесят дві рекомендації, які торкалися наступних питань: 1) підготовка, подання та виконання бюджету; 2) цикл фінансових операцій; 3) стандартизація номенклатури; 4) аудит та інспекція; 5) програма планування і оцінки; 6) координація; 7) наради, засідання та документація; 8) місце надання послуг ООН; 9) адміністративні витрати позабюджетних програм [31].

Наприклад, відповідно до першої групи питань, лунали наступні рекомендації: 1) основними принципами бюджетного процесу визначено сприяння контролю та координації; 2) розробка бюджету має відбуватися за рік до його затвердження, відповідними директивними органами з наданням попередньої приблизної оцінки, це додатково обумовило б достатній розгляд його головних статей.

Аудит і контроль фінансової ланки управління має бути реалізований за рахунок наступних положень:

1. Створення об'єднаної інспекційної групи, до складу якої увійде обмежена кількість інспекторів, котрі будуть обрані серед членів національних наглядових або контролюючих органів. Інспектори б проводили негайне розслідування у будь-якому відомстві різних органів системи ООН.

2. Розширення відповідальності зовнішніх аудиторів за рахунок проведення їх спостережень за керівництвом й управлінням цих організацій;

3. Запропонувати ГС вивчити питання щодо створення групи спеціалістів-аудиторів з проведення аудиторської перевірки розрахунків усіх структур Організації.

Експерти Комітету приділили значну увагу питанню щодо необхідності посилення координації між органами системи ООН. Отже, були запропоновані наступні механізми: планування перегляду бюджетів установ Організації на основі рекомендацій, наданих ГА, до початку їх прийняття; регулювання і узгодження розкладів засідань та конференцій між органами ООН; створення ККАБП перегляду адміністративно-управлінських процедур з питань програми і бюджетів

спеціалізованих установ; створення нового комітету ЕКОСОП з перегляду діяльності ООН і спеціалізованих установ, уникаючи дублювання й часткового співпадіння; посилення координації зусиль урядів та позицій їхніх власних представників в декількох організаціях.

Експерти також звернули увагу на той факт, що фінансування соціально-економічної діяльності щорічно збільшується, і пов'язують дану тенденцію з її неконтрольним розширенням та зростанням, натомість ефективність проведених дій навпаки знижується. Так, відповідно до інформації, отриманої фахівцями, щороку на зазначену діяльність витрачається майже півмільярда доларів. Таким чином, члени Комітету визначили, що для забезпечення загальної ефективності необхідно усунути дублювання в діяльності, вдосконалити методи розробки, подання, контролю, управління, довгострокового планування та оцінки бюджету.

Інші пропозиції були спрямовані на покращення оцінки витрат на операції, визначені в експертних звітах, а також, розробку загальних методів і стандартів для організацій. Рекомендації визначали скорочення періодичності проведення засідань та чисельності делегатів присутніх на них. Таким чином, було запропоновано проведення засідань директивних органів спеціалізованих установ раз на два роки. Були також озвучені певні міркування щодо реалізації позабюджетних джерел на технічну допомогу надану через ПРООН. Дана рекомендація допускає, що накладні витрати допоміжної програми були покладені на центральне управління ПРООН.

Таким чином, запропоновані експертами Спеціалізованого комітету рекомендації стали теоретичною основою нового планово-програмного оцінювання в системі ООН.

Слід відзначити, що відповідно до визначених членами Комітету пропозицій у 1967 р. ГА затвердила нову бюджетну процедуру довгострокового планування. У 1968 р. на основі резолюції 2360 (XXII) розпочала діяльність Об'єднана група контролерів [101].

У період 1974–1975 рр. була запроваджена перша програма прийняття бюджету раз на два роки. Застосування даної формули сприяло стабілізації

фінансових питань та запровадженню нового середньострокового планування бюджету на чотири роки відповідно.

На початку 60-х років ХХ століття за результатами процесу деколонізації відбулося зростання кількості членів ООН. Порівняно з 1945 р. численність зростає більш ніж вдвічі – до ста дев'яти держав у 1963 р. [298]. Разом із приєднанням держав Азії і Африки перед Організацією постало питання щодо справедливого географічного представництва даних суб'єктів в системі ООН. За рахунок розширення числа членів РБ та ЕКОСОП, що покращило б теперішній розподіл місць в даних органах. Труднощі були викликані необхідністю перегляду положень, зафіксованих в Статуті Організації. Відповідно до ст. 109 Статуту ООН зміни Основного документу можливі лише за умови скликання Генеральної конференції Членів ООН та надання двох третин голосів її учасниками, проходження процедури ратифікації двома третинами членів Організації, включаючи всіх постійних членів РБ.

У 1955 р. ГА постановила призначити, у консультації із ГС, Комітет із підготовки конференції та перегляду його Статуту у складі всіх членів ООН для розгляду питання щодо розгляду часу і місця скликання Генеральної конференції. Даний Комітет повинен був надати ГА доповідь і рекомендації щодо перегляду Статуту [139].

Наступним кроком стало прийняття резолюцій 1300 (ХІІІ) [91] та 1404 (ХІV) [92] ГА, якими офіційно затвердили необхідність розширення чисельного складу РБ та ЕКОСОП. Однак прийняття даного рішення вимагало досягнення єдиної домовленості між державами-членами попри збереження стану політичної напруги двох наддержав.

У серпні 1963 р. на засіданні Комітету вирішено створити Підкомітет у складі дев'яти членів, який повинен «встановити контакт з усіма державами-членами ООН і, зокрема, постійними членами РБ з метою досягнення домовленості відносно рекомендації, що повинна бути надана ГА» [18].

Після проведеного комплексу консультацій Підкомітет дійшов висновку, незважаючи на те, що в позиціях держав-членів ООН з питань перегляду та змін

Статуту в певних моментах погляди співпадають, однак наразі не існує єдиної згоди. У підготовленій доповіді Комітету, Підкомітет відзначив спільні точки зору членів Організації щодо даного питання.

На підставі доповіді Підкомітету, Комітет представив наступні висновки і рекомендації ГА:

1) наразі несприятлива ситуація на міжнародній арені для проведення Генеральної конференції з перегляду Статуту відповідно до ст. 109 зазначеного документу;

2) щодо розширення членського складу РБ та ЕКОСОП існують розбіжності в поглядах щодо методів досягнення цієї узгодженої цілі;

3) з точки зору Комітету, ГА необхідно створити спеціальний комітет для проведення переговорів щодо прийняттого методу розширення членського складу обох рад;

4) наостанок Комітет рекомендував ГА продовжити його функціонування задля виконання завдання, визначеного резолюцією 992 (X) [18].

Питання щодо належного представництва в РБ та ЕКОСОП було передано на розгляд Спеціального політичного комітету. У зазначеному органі представники двадцяти однієї держави Латинської Америки і Карибського басейну запропонували два проекти резолюцій. У першому рекомендувалося розширити склад РБ приєднанням двох непостійних членів. У другому проекті резолюції пропонувалося збільшити ЕКОСОП з вісімнадцяти до двадцяти чотирьох членів. Також, автори документів відзначили, що не вважають доцільним рішенням проводити перерозподіл існуючих місць [45].

Разом з тим, 13 грудня 1963 р. представники тридцяти семи держав Африки і Азії представили Комітету інших два проекти резолюцій.

У першому документі було запропоновано збільшити кількість членів РБ з одинадцяти до п'ятнадцяти шляхом приєднання чотирьох непостійних членів, котрі обиралися в наступному порядку: п'ять – від країн Азії та Африки; один – від країн Східної Європи; два – від Латинської Америки і Карибського району та два від західноєвропейських та інших країн. Автори проекту резолюції вважали, що ухвала

даного документу позбавить від необхідності подальшого перегляду внаслідок зростання у майбутньому кількості держав-членів ООН.

У другому проекті було запропоновано збільшити кількість членів ЕКОСОР з вісімнадцяти до двадцяти семи. Вісім із дев'яти додаткових членів повинні бути представниками країн Азії та Африки, а дев'ятий – по чергово від різних географічних районів [45].

У свою чергу, певні делегації вважали, що новий розподіл місць має відповідати першій умові ст. 23 Статуту, а саме, ступеню участі членів ООН в підтриманні міжнародного миру та безпеки [45].

Загалом слід відзначити, що серед постійних членів РБ існувала майже однакова позиція з цього питання. Вона полягала у відстрочці неминучого розгляду розширення рад та категоричній відмові збільшення кількості постійних членів РБ. Питання щодо розширення «привілейованої п'ятірки» у проектних документах не розглядалося. Це пояснюється тим, що рішення, підтримані більшістю держав-членів ООН щодо внесення змін до Статуту, відповідно до його положень, все одно залежать від одноголосної підтримки «великої п'ятірки», а головне – відсутності на той час очевидних претендентів на отримання членства з відповідним статусом.

Разом з тим, не дивлячись на певні розбіжності у поглядах, після проведених консультацій, автори проекту резолюції від латиноамериканських держав погодились доопрацювати визначені положення. Отже, в оновлених документах запропоновано п'ятнадцять членів РБ замість тринадцяти та двадцять сім членів ЕКОСОР замість двадцяти чотирьох. При обранні до РБ десять непостійних членів повинні обиратися у відповідності до плану: п'ять від держав Азії та Африки; один від Східної Європи; два від держав Латинської Америки, а також, два від західноєвропейських та інших держав. Дев'ять додаткових членів ЕКОСОР повинні обиратися за наступною формулою: сім від держав Азії та Африки; один від держав Латинської Америки; один від Західної Європи та інших держав [45].

Отже, за рекомендацією Спеціального політичного комітету 17 грудня 1963 р. ГА прийняла зазначені проекти резолюцій з наступними поправками до Статуту ООН: збільшення членів РБ до п'ятнадцяти; відповідну зміну щодо необхідної

кількості голосів для прийняття рішення в РБ шляхом збільшення поданих «за» голосів з семи до дев'яти та збільшення кількості членів ЕКОСОР до двадцяти семи [99]. Таким чином, відповідні зміни стали початком подальшої перспективи реалізації реформ та їх інституалізації в якості перегляду Основного документу. Також, зазначений перегляд Статуту поглибив ініціативи держав-членів щодо їх участі в головних інституціях системи ООН.

Наприкінці 1960-х р. постало питання щодо необхідності перегляду Статуту ООН в контексті посилення ролі Організації. Після проведення кола консультацій та, ознайомившись із зауваженнями урядів, ГА в резолюції 2968 (XXVII) [104] прийшла до висновку щодо відсутності єдиної тенденції у поглядах держав-членів з даного питання, а, також, що перегляд положень Статуту за відсутності загальної підтримки стане перешкодою до підвищення рівня ефективності ООН. Натомість, ГА постановила продовжити ГС вивчення зазначеного питання та підготувати відповідні пропозиції.

У 1971 р. ЕКОСОР прийняла резолюцію 1621 (LI), якою рекомендувала покращити її методи роботи та розширити членський склад з двадцяти семи до п'ятдесяти чотирьох, відповідно до справедливого географічного розподілу місць, а також, з метою зростання представницького характеру, авторитету й динамізму діяльності Ради [94].

20 грудня 1971 р. ГА прийняла резолюцію, згідно з якою ухвалила рішення про збільшення кількості представників ЕКОСОР до п'ятдесяти чотирьох членів [103].

Отже, у 1973 р. після ратифікації документу державами-членами щодо внесення змін до Статуту ООН, дане рішення набуло чинності.

У 1974 р. Генсек К. Вальдхайм представив доповідь із урахуванням позицій сімох держав-членів відносно перегляду Статуту [11].

На підставі даного документу резолюцією 3349 (XXIX) був створений Спеціальний комітет зі Статуту ООН у складі сорока двох членів з метою реалізації наступних цілей: а) детально обговорювати зауваження, отримані від урядів; б) розглядати будь-які додаткові конкретні пропозиції, котрі уряди можуть зробити

задля зростання спроможності ООН у досяганні цілей; с) розглянути також інші пропозиції в цілях більш ефективного функціонування ООН, які можуть не потребувати перегляду Статуту; d) вести облік пропозицій, які викликали особливу зацікавленість в Спеціальному комітеті [105].

У 1975 р. Комітет презентував доповідь, що представляла окремі ініціативи більш ніж тридцяти держав-членів ООН щодо внесення поправок до Основного документу. Представник Нової Зеландії зазначив, що «Статуту не є чимось священним...ним особливо передбачено внесення поправок і проведення його перегляду Генеральною конференцією» [59]. Також, достатньою причиною для перегляду Статуту делегація Нової Зеландії вважала продовження стрімкого зростання чисельного складу ООН. Кардинально протилежної думки дотримуються представники Великобританії, посиляючись на той факт, що і тридцять років тому й зараз хвилюють проблеми міжнародного миру і безпеки [59]. Делегати зазначеної держави заявили, що «будь-який загальний перегляд не відповідає інтересам ООН» [59]. Також, представники Великобританії посилалися у своєму твердженні на відсутність достатнього ступеня домовленостей і що початок процесу перегляду, вірогідніше, призведе до послаблення ООН. Подібної точки зору дотримувалися і представники США, СРСР, ФРН, Франція та ін. [59].

У свою чергу, більшість делегацій африканської та латиноамериканської груп в основу перегляду Статуту включила наступні положення: а) скасування права вето; б) скасування постійного членства в РБ; с) збільшення чисельного складу РБ [59]. Представники С'єрра-Леоне висували ініціативу, якою п'ять членів РБ, котрі наділені правом вето обирались відповідно до принципу справедливого географічного представництва. Право вето повинно залишатися за державами, відповідно, Західної і Східної Європи й Азії, а інші два місця мають бути передані регіональним групам Африки та Латинської Америки з привілеєм права вето [59]. Таким чином, запропонована доповідь Спеціального комітету представляла собою тенденцію розрізнених поглядів між «старими» та «новими» членами Організації без фактичної стратегії щодо посилення ролі ООН за рахунок оновлення Статуту. Враховуючи важливість вирішення даного питання, резолюцією 3499 (XXX) ГА знову скликала

вже Спеціальний комітет зі Статуту ООН та посилення ролі Організації, у складі сорока семи членів. Комітету, зокрема, було доручено виконання головного завдання щодо вивчення пропозицій з метою встановлення пріоритету для розгляду тих областей по відношенню до яких можливо досягти загальної згоди [106]. Відповідно до п. 5 документу 3499 (XXX), ГС підготував Спеціальному комітету аналітичне дослідження надісланих пропозицій від урядів держав-членів ООН.

2 березня 1976 р. Спеціальний комітет створив Робочу групу відкритого складу з метою реалізації завдань визначених в резолюції 3499 (XXX), а також вивчення наданого ГС дослідження.

З 2 по 12 березня Робоча група провела одинадцять засідань. Членами Групи були зроблені попередні зауваження по відношенню до різних поглядів, рекомендацій і пропозицій, що представлені урядами, які стали основою доповіді Спеціального комітету. На тридцять першій сесії ГА був представлений даний документ, який нагадував короткий звіт зауважень, починаючи від кардинальних, наприклад, ліквідація права вето, і закінчуючи заміною або повним виключенням певних формулювань в Статуті ООН [143]. Однак для нормального розвитку системи міжнародного інституту вкрай важливо, щоб питання посилення його ролі було вирішено у конструктивному дусі з чітко визначеними способами його досягнення.

Консенсус між членами Організації вдалося досягти у пункті «Мирне врегулювання спорів між державами». Так, 15 листопада 1982 р. за сприянням Спеціального комітету резолюцією 37/10 ГА прийняла історичний документ, Манільську декларацію про мирне вирішення міжнародних спорів [140]. Метою документу стало сприяння дотримання принципу мирного вирішення спорів між державами, ліквідації небезпеки застосування сили або її загрози, зменшення міжнародної напруги, а, також, поваги до незалежності й суверенітету усіх держав, зміцненню ролі ООН в попередженні конфліктів та їх мирному вирішенні.

Отже, заснований документ удосконалив нормативно-правове закріплення принципу мирного вирішення спорів. Разом з тим, Декларація підкреслила зростаючу

роль ООН в реалізації зазначеного принципу права як основного учасника процесу мирного вирішення міждержавних спорів.

Тим не менш, на фоні посилення ролі ООН в аспекті мирного вирішення спорів, Організація знову зіштовхнулася з проблемою фінансового забезпечення своєї діяльності та потребувала нової серії адміністративно-фінансових реформ.

Для вирішення даного питання у грудні 1985 р. ГА заснувала Групу міжурядових експертів високого рівня, у складі вісімнадцяти членів [111]. Головними завданнями Групи були, по-перше, визначення варіанту постійної економії в Секретаріаті ООН, а по-друге, розробка нового механізму прийняття рішень щодо схвалення програми бюджету, який би задовольнив вимоги меншості, а саме – держав, що сплачують найбільші внески, при цьому прийнятний для іншої більшості членів Організації.

У 1986 р. на основі дослідження щодо сприяння ефективності адміністративної та фінансової діяльності експертами Групи була підготовлена доповідь [164].

У документі фахівці представили рекомендації з таких питань:

- 1) міжурядового механізму та його функціонування;
- 2) структури Секретаріату;
- 3) заходів щодо персоналу;
- 4) контролю, оцінки та перевірки;
- 5) процедури планування та складання бюджету.

Однак, не дивлячись на відсутність консолідації між членами Організації, ГА, за результатами внесених пропозицій, спромоглася ухвалити певні важливі зміни. А саме, у визначеному порядку було узгоджено новий бюджетний процес, який включив три основні компоненти: 1) бюджетний план; 2) розширення мандату Комітету з планування та координації (КПК), а також, прийняття ним рішень методом консенсусу; 3) резервний фонд для додаткових витрат [53].

Отже, новий бюджетний процес вимагав від КПК узгодженого рішення щодо об'єму та рівня ресурсів бюджету, перебування в Комітеті на постійній основі найбільших фінансових «донорів», та їх цілковитої підтримки питань, що розглядаються міжурядовим органом. Незважаючи на характерні визначені

особливості, проект концепції нового бюджетного процесу було виконано, прийняттям у 1989 р. бюджету на 1990–1991 рр.

Відповідно до експертного висновку Групи, підлягали скороченню кількість посад, котрі фінансувалися за рахунок регулярного бюджету. У свою чергу, загальну кількість позицій запропоновано зменшити на 15 %, стосовно рівня заступників та помічників ГС на 25 % [53]. У 1989 р. резолюцією ГА дана ініціатива була підтримана [112].

Водночас Група також зазначила існування ускладненої структури соціально-економічної галузі, яка налічувала більш ніж ста п'ятдесяти різних установ [54]. Саме тому, експерти рекомендували зменшити кількість конференцій і засідань та скоротити до однієї щорічну сесію ЕКОСОП. Також, створити один виконавчий орган з метою проведення детального вивчення міжурядової структури соціальної й економічної галузей Організації.

Протягом часу, держави-члени спромоглися прийняти надані Групою рекомендації. Відповідно до рекомендацій 2, 8 документу, рішеннями ГА та ЕКОСОП була створена Спеціальна комісія, до участі в ній було залучено сто чотири держави-члена ООН. За результатами дев'яти проведених сесій Комісією було запропоновано детальну інформацію по кожному допоміжному міжурядовому органу й програмі, котрі належали до соціальної й економічної галузей. Уповноважені члени Спеціальної комісії за підсумками жвавих дискусій спромігся підготували огляд пропозицій держав-членів Організації.

Не зважаючи на широке коло представників, новостворений орган не спромігся виконати вимоги ЕКОСОП, а саме, запропонувати дієві методи сприяння раціоналізації структури соціально-економічної сфери та ліквідації дублювання підпорядкованих їй установ. Це пов'язано, по-перше, з існуванням розрізаних поглядів між членами ООН на дану проблему, по-друге, явною демонстрацією в їх розумінні Організації, як механізму забезпечення особистих державних інтересів.

Висновки до розділу 3

Отже, можна з впевненістю констатувати, що основи сучасної кризи ООН виникли з моменту підписання її Статуту. Це пов'язано з тим, що довготривалий та дискусійний процес узгодження основних положень цього документу відбувся завдяки поступкам і компромісам її учасників, які заклали можливість подальшого його перегляду.

У перші роки існування ООН про зміни концептуальних основ Статуту не йшлося. Тільки з активізацією «холодної війни» стали помітними перші прояви неефективності роботи Організації.

Ідеологічна конфронтація між СРСР та США у другій половині ХХ ст. стала причиною неспроможності ООН консолідовано приймати рішення та призвела до появи низки міжнародних проблем.

Серед постійних членів РБ існувала майже однакова позиція тільки в одному ключовому аспекті. Вона полягала у відстрочці неминучого розгляду питання про розширення складу постійних членів РБ. Це пояснюється тим, що рішення, підтримані більшістю держав-членів ООН щодо внесення змін до Статуту, відповідно до його положень, все одно залежали від одноголосної підтримки «великої п'ятірки», а головне – відсутності на той час очевидних претендентів на отримання членства з відповідним статусом.

Аналіз діяльності створених експертних органів із питання реформування ООН свідчить про наступне: організаційно-правове закріплення реформ вбачалося неможливим у зв'язку з відсутністю єдиної узгодженої позиції між державами-членами.

Отже, діяльність Організації повністю відображала тогочасні реалії холодної війни та орієнтувалася на вирішення пов'язаних із нею проблем. Найбільшим досягненням у цей період стала можливість перешкодження початку третьої світової війни, а також впровадження певних організаційних новацій.

РОЗДІЛ 4

ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ООН У 90-Х РОКАХ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

4.1 Реформаторська діяльність Бутроса Бутроса-Галі (1992–1996 рр.)

Закінчення «холодної війни» на початку 90-х років ХХ ст. знаменувало собою початок нової віхи історії ООН. Організація отримала безпрецедентний шанс для реалізації нових проектів й ініціатив, які дозволяли максимально розкрити її потенціал й можливості у справі підтримання міжнародного миру та безпеки.

Слід відзначити, що експерти і науковці, члени та менеджмент ООН по-різному оцінювали перспективи її розвитку після закінченням світового протистояння США та СРСР. Зокрема, російський дипломат В. Н. Федоров визначив, що геополітичні зміни, сприятимуть «...приходу партнерства на зміну суперництва...», як основи її діяльності [294, с. 47].

Аналогічної думки дотримувався західний вчений Дж. Мюллер, який вважав, що закінчення «холодної війни» призведе до «перевідкриття та відродження ООН» [209, р. 7].

Втілення програми перетворень, в умовах функціонування нової політичної системи стало змістом діяльності ООН у наступний етап історії її реформування. Ініціатором змін став новий голова Організації Бутроса Бутроса Галі (1992–1996), якого було призначено на посаду у 1992 р., відповідно до наданих рекомендацій РБ [136], ГА резолюцією 46/21 [24].

Б. Бутрос-Галі мав величезний досвід роботи на керівних посадах в Єгипті, його ім'я було відомим у науковому та дипломатичному середовищі світу. Протягом попередніх сорока років майбутній Генсек брав участь у багаточисленних зустрічах, нарадах, присвячених міжнародному праву, правам людини, соціально-економічному розвитку, деколонізації, вирішенню близькосхідної проблеми. Отже, призначення Б. Бутроса-Галі на посаду Генсека ООН не стало несподіванкою та мало сприяти вирішенню невідкладних проблем, серед них: етнічні конфлікти в Африці та

на Балканах, подолання кризи глобального фінансового сектору, реорганізація основних директивних органів ООН.

Роздуми щодо ролі організації у постбіполярному світі відображені у програмній доповіді ГС Бутроса Бутроса-Галі, підготовленій у 1992 р. У документі відстоюється думка про те, що в умовах нового міжнародного порядку, ООН відіграватиме роль центру з розробки нових підходів щодо досягнення глобального консенсусу. Це у свою чергу, обумовлювало необхідність розробки нових політичних механізмів й адаптування структур ООН до міжнародних реалій, що динамічно змінювалися у той час [20].

У доповіді також відзначається, що разом із прогнозованою перспективою можливих змін, перед ООН постали наступні першочергові завдання: забезпечення реалізації базових принципів Організації, які були закладені ще у 1945 р.; вирішення проблеми функціонування ООН відповідно до реалій сучасності; посилення її ролі й авторитету в міжнародному середовищі.

Велику увагу новий ГС приділяв міжнародним конференціям, які, на його думку, мали сприяти усвідомленню світовим співтовариством нових викликів. На думку Б. Бутрос-Галі: «Міжнародні конференції, скликані з 1992 р. представляли щось нове та несхоже» [158, р. 88]. За період перебування на посаді ГС, Бутросу-Галі вдалося досягти значних результатів у вирішенні глобальних питань шляхом обговорення їх на міжнародних конференціях.

Однією з найважливіших подій початку 1990-х рр. стало проведення Другої міжнародної конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро. Делегатами Конференції були прийняті кінцеві резолюції: «Порядок денний на XXI століття» [80] та «Ріо-де-Жанейрська декларація з навколишнього середовища та розвитку» [55].

У документі «Порядок денний на XXI століття», представлена програма реалізації концепції сталого розвитку на основі нових партнерських відносин. Також, визначена пряма залежність розвитку міжнародної економіки та внутрішньополітичної ситуації держав на ефективність стратегії сталого розвитку. «Порядок денний на XXI століття» охоплює не тільки екологічну галузь, а й

міжнародні відносини в цілому. У ньому підкреслюється необхідність забезпечення належного балансу між сучасним розвитком міжнародної економічної системи та станом екологічного середовища.

На основі імплементації підписаної угоди в Ріо-де-Жанейро був створений допоміжний орган ЕКОСОП – Комісія зі сталого розвитку [25]. Резолюцією 47/191 ГА ООН було визначено широке коло функціональних обов'язків новоствореної структури. Доцільно відзначити деякі з них:

- 1) нагляд за прогресом, досягнутим усіма організаціями та органами ООН у виконанні конкретних завдань визначених «Порядком денним»;
- 2) збір та аналіз інформації наданої урядами та компетентними неурядовими організаціями;
- 3) надання ГА – через ЕКОСОП – рекомендацій на основі огляду діяльності з імплементації «Порядку денного».

На Комісію покладено, також, функцію контролю й оцінки проблем, пов'язаних із наданням розвинених держав нуль цілих сім десятих відсотка їхнього валового національного продукту, з метою сприяння розвитку. Також, ГА додатково визначила необхідність Комісії зі сталого розвитку розглядати інформацію щодо виконання Конвенції з навколишнього середовища [25]. Більш узагальнено визначив завдання Комісії Г. Морозов, на його думку, мали бути реалізовані наступні її положення:

- 1) спостереження за діями держав, націй та міжнародних організацій щодо виконання і сприяння ними Порядку денного;
- 2) здійснення контролю за фінансовими ресурсами, які направляються країнами, що розвиваються на забезпечення їх зусиль зі сталого розвитку;
- 3) забезпечення необхідного високого рівня задля обговорення, досягнення консенсусу та прийняття рішень [275].

До складу Комісії увійшли представники п'ятдесяти трьох держав строком на три роки при належному дотриманні принципу справедливого географічного розподілу.

Таким чином, створення Комісії зі сталого розвитку в межах системи ООН надало змогу розпочати процес вирішення соціально-економічних та екологічних проблем на глобальному рівні.

Після Конференції «Ріо-92» для забезпечення ефективного глобального співробітництва була сформована нова Консультативна рада високого рівня зі сталого розвитку. У складі двадцяти одного представника Рада повинна надавати кваліфіковану консультацію ГС, а через нього – Комісії зі сталого розвитку та іншим відповідним органам ООН щодо всеосяжної реалізації «Порядку денного на XXI століття» [48].

З упевненістю можна констатувати, що Конференція з навколишнього середовища та розвитку ознаменувала поновлення міжнародного співробітництва після довготривалого застою викликаного «холодною війною». Б. Бутрос-Галі порівняв Ріо-92 з «провісником нового часу», оскільки вдалося поєднати поняття «розвиток» та «навколишнє середовище» [275].

Працюючи на різних дипломатичних посадах, Б. Бутрос-Галі був активним прихильником ідеї колективної участі міжнародного співтовариства в процес облаштування світового устрою в рамках ООН. Він вважав, що Організація хоча і не може вирішити всі проблеми, натомість вона здатна вирішити хоча б деякі з них [158, р. 92].

Важливою новацією процесу посилення ефективності ООН стала запропонована у липні 1992 р. Б. Бутросом-Галі доповідь «Порядок денний для миру». Документ присвячений концептуальним положенням миротворчої діяльності. У доповіді вперше визначено чотири основні види миротворчої діяльності ООН: превентивна дипломатія, миротворчість, підтримання миру та тісно пов'язану з ними проблему постконфліктного миробудівництва.

Головним посилом ГС стали визначення про те, що ООН – це форум суверенних держав, її можливості залежать від того взаєморозуміння, яке вони досягають між собою. Протистояння протягом десятиліть «холодної війни» не дозволило ООН виконати її першочергове призначення. У період нових відкритих можливостей, зусилля ООН зі зміцнення миру повинні бути спрямовані не тільки на

усунення військових загроз, а також, щоб звільнити від війн. Як і протягом всієї історії військові конфлікти продовжують вселяти жах на людство, потребуючи прийняття невідкладних заходів, щоб запобігти, стримати і загасити їх [77].

Аналіз і рекомендації ГС стосувалися, перш за все, забезпечення миру на основі Статуту ООН.

Відповідно до доповіді Генсека, першим видом миротворчої діяльності визначено превентивну дипломатію, яка орієнтована на реалізацію заходів спрямованих на встановлення довіри, а також ранньому попередженню міжнародних конфліктів, основанийому на зборі інформації та встановленні фактів неофіційним і офіційним шляхом, може передбачати превентивне розгортання і, в окремих випадках, створення демілітаризованих зон. Основним завданням превентивних заходів є попередження виникнення спорів між сторонами, запобігання переростанню їх в конфлікти, а також, обмеження масштабів конфліктів після їх виникнення.

У доповіді Генсеком запропоновано перелік методів по кожному превентивному заходу.

Так, з метою зміцнення довіри рекомендовано використання систематичного обміну військовими місіями, створення регіональних і субрегіональних центрів зі зменшення загрози, організація вільних потоків інформації, включаючи нагляд за виконанням регіональних угод в галузі озброєння. Також, документом визначено, що офіційне встановлення фактів може бути санкціоновано РБ або ГА – органами, будь-який з них, може прийняти рішення щодо спрямування місії під своїм безпосереднім керівництвом, чи може запропонувати ГС вжити необхідні заходи, включаючи призначення спецпредставника чи спеціального посланника.

Б. Бутрос-Галі звертав увагу на необхідність посилення механізму раннього попередження, таким чином, щоб інформацію з цих джерел стало можливим синтезувати з політичними показниками, оцінити існування загрози миру та проаналізувати можливі дії ООН щодо зменшення цієї загрози.

За ініціативи Генсека вперше було розглянуто можливість превентивного розгортання операцій з підтримання миру. При цьому в документі зазначалося, що

основною умовою превентивного розгортання є прохання з боку уряду або всіх зацікавлених сторін, або їх згода, або в крайньому випадку прохання будь-якої країни забезпечити присутність ООН лише з її сторони кордону. Тим самим, зазначені умови попереджають втручання у внутрішні справи держави та регламентують захист її національного суверенітету.

І останнім, визначеним Б. Бутросом-Галі заходом превентивного характеру, є створення демілітаризованих зон як механізму роз'єднання потенційно воюючих сторін, за умови згоди двох сторін, або з метою усунення будь-якого приводу для нападу за згодою хоча б однієї зі сторін. Отже, демілітаризовані зони були б символом прагнення міжнародного співтовариства з попередження конфлікту.

У галузі миротворчості справедливо визначена необхідність посилення здатності ООН домогтися мирного врегулювання конфліктів за допомогою існування політичною волі сторін та залучення третьої сторони. У доповіді розглянуто передбачену Статутом важливу роль РБ, ГА, ГС у вирішенні міжнародних спорів. На думку Бутроса-Галі, для розробки загальної стратегії мирного врегулювання конкретних спорів, виключне місце займають постійні консультації ГС та РБ. Генсек відвів важливе місце Міжнародному суду в цьому питанні, та запропонував низку рекомендацій щодо посилення його ролі.

Заслуговує уваги пропозиція ГС щодо використання військової сили в миротворчості. Вона полягає в тому, якщо мирні засоби не дають результатів, то рішенням РБ, повинні використовуватися заходи, передбачені главою VII Статуту ООН. Бутрос-Галі, враховуючи політичну ситуацію наголосив на необхідності створення постійних військових сил. На його думку, існування таких сил готових діяти на першу вимогу, слугуватиме стримуючим засобом від порушення миру, оскільки потенційний агресор знатиме, що у розпорядження РБ є дієвий механізм відповіді на агресію, а також військові сили відіграватимуть стримуючу роль в попередженні конфліктів. Не менш цікавою прозвучала ініціатива щодо створення підрозділів з примушення до миру як тимчасових заходів відповідно до ст. 40 Статуту ООН. Генсек запропонував сформувати військові одиниці з добровольців,

наданих державами-членами ООН. Операції таких підрозділів здійснювалися б з санкції РБ під командуванням ГС.

Важливе місце в доповіді належить діяльності з підтримання миру, яку Б. Бутрос-Галі визначив як винахід ООН. Матеріали документу свідчать про її актуальність та демонструють тенденцію до зростання кількості таких операцій в найближчій перспективі. Генсек, також, звернув увагу на негативну динаміку фінансового забезпечення заходів з підтримання миру. На основі отриманого досвіду проведених операцій, Б. Бутросом-Галі запропоновано наступні рекомендації: визначений чіткий і реальний мандат, співробітництво сторін з виконання мандату, послідовна підтримка зі сторони РБ, підтримка державами-членами у наданні персоналу місіям, кваліфіковане керівництво ООН на всіх рівнях та належне фінансове і технічне забезпечення.

У доповіді сфокусовано увагу на концепції постконфліктного миробудівництва як логічного продовження миротворчої діяльності. Як влучно визначив Б. Бутрос-Галі, «мета превентивної дипломатії – уникнути кризи, а мета постконфліктного миробудівництва – попередити її повторення».

Останнім часом зусилля ООН спрямовані на співробітництво з регіональними організаціями задля забезпечення збереження миру. Викликає інтерес ідея Б. Бутросом-Галі посилення ролі регіональних інституцій в контексті підтримання миру за рахунок їх залучення у миротворчий процес. Головним посилом цієї ідеї є передача регіональним організаціям частини відповідальності за підтримання миру в регіонах.

У доповіді ГС не пройшов осторонь зловбоденного питання фінансування ООН. Бутрос-Галі визначив дві загальні проблеми: здатність Організації функціонувати в довгостроковій перспективі та поточні потреби в цілях врегулювання кризи. На думку Б. Бутроса-Галі, фінансові основи Організації слабшають з кожним днем, тим самим підриваючи її політичну волю та практичну спроможність виконувати нові завдання. В доповіді пролунали різноманітні пропозиції запропоновані як ГС так і членами ООН. Серед висунутих пропозицій Генсека слід зупинитися на наступних: створення оборотного резервного фонду для

операцій з підтримання миру, надання ГА права розподіляти частину ймовірних витрат кожної нової операції. Представляється важливим посил ГС про обов'язкову сплату державами-членами ООН нарахованих внесків, як основи спроможності подальшого виконання покладених на неї Статутом функцій.

Таким чином, запропонована на початку 1990-х рр. Б. Бутросом-Галі розгорнута доповідь «Порядок денний для миру» визначила світовий порядок нової політичної системи. Акцентуючи увагу на необхідності актуалізації удосконалених процедур і методів попередження та мирного врегулювання конфліктів. Після офіційного представлення доповіді значна кількість її положень лягла в основу практичної діяльності ООН. Наприклад, наприкінці 1992 р. на основі висунутої пропозиції ГС, вперше РБ ООН прийняла рішення щодо застосування в Македонії сил превентивного розгортання (СПРООН). Питання безпеки персоналу, знайшли відображення у прийнятій у 1994 р. Конвенції про безпеку персоналу ООН і пов'язаного з нею персоналу [22].

Бачення оновленої ООН Бутрос-Галі виклав у доповіді «Розширення прав і можливостей Організації Об'єднаних Націй» у 1992 р. [156]. Цей процес, на думку ГС, полягав у проведенні узгодженої інституціональної стратегії всіма членами ООН. У запропонованій програмі реформ Б. Бутрос-Галі пропонує, по-перше, реструктуризацію Секретаріату ООН, по-друге, зосереджує увагу на необхідності посилення ЕКОСОП як найслабкішого, поглибленого бюрократією органу, по-третє, активне залучення Адміністративного комітету з координації як найвищого органу, який об'єднує всіх керівників спеціалізованих установ і організацій системи ООН. На думку Б. Бутрос-Галі, досягнення визначених реформ неможливе без подолання надлишкової бюрократії, яка «...маскувала проблеми замість того, щоб приділити їм достатньої уваги» [156]. Відповідно до документу основний посил Генсека полягав в необхідності повторного переосмислення й обґрунтування місії, наданих людських і фінансових ресурсів кожним елементом системи ООН. Лише за сприяння максимально можливого співробітництва держав-членів, ГС та її співробітників.

Будучи ярим прихильником проведення міжнародних зустрічей для обговорення глобальних питань, Б. Бутрос-Галі сприяв проведенню у Відні з 14 по 25 червня 1993 р. Всесвітньої конференції з прав людини [47].

Конференція сприяла визначенню шляхів і засобів ліквідації існуючих порушень прав людини у всьому світі. За її результатами були прийняті підсумкові документи Віденська декларація та Програма дій, невдовзі схвалені ГА [116].

Прийняті документи посилили основу подальшого прогресу в галузі прав людини та підтвердили принципи, розроблені в 1948 р.

За рекомендацією Віденської декларації 20 грудня 1993 р. була заснована посада Верховного Комісару з прав людини [117]. Відповідно до документу 48/141 Верховний комісар є посадовою особою ООН, який несе основну відповідальність за діяльність ООН в галузі прав людини, його управління розташоване в Женеві.

Адаптація ООН до тогочасних умов відбувалася по заданому вектору Б. Бутроса-Галі. Процес перебудови Секретаріату знаходився на одному з перших рядків порядку денного і полягав у ефективному використанні наданих ресурсів за рахунок раціоналізації та впорядкуванні структур і процедур, а також, вдосконаленні управління. У контексті активізації роботи ГА був прийнятий документ «Керівні принципи раціоналізації порядку денного Генеральної Асамблеї» [121].

В рамках організаційної реформи група незалежних підрозділів соціально-економічної сфери були об'єднані в три спеціалізовані департаменти, а вищі посадовці були скорочені. За рахунок звільнених фондів вдалося розподілити зекономлені кошти та підсилити галузь безпеки

У жовтні 1995 р. була представлена доповідь ГС [74], якою Генсек запропонував проведення низки заходів з перебудови і активізації діяльності ООН в економічній, соціальній і суміжних галузях. Розглянуті Б. Бутросом-Галі пропозиції, мали сприяти роботі ГА в зазначеному напрямку. Також, були надані додаткові роз'яснення з певних аспектів втілення резолюції 48/162 від 20 грудня 1993 р. [118], а саме, створення окремої виконавчої ради для Фонду ООН в питанні народонаселення та підсумків консультацій щодо фінансування оперативної діяльності в цілях розвитку в рамках системи ООН. Серед широкого кола порушених Генсеком питань

за сприянням держав-членів вдалося досягти певних результатів. Насамперед мова йде про перегляд загальних положень Світової продовольчої програми, а також перетворення Комітету з політики і програм продовольчої допомоги у Виконавчу раду з Програми [74].

Значна увага в доповіді Б. Бутроса-Галі, в контексті виконання резолюції 48/162, приділялася питанню реформування методів роботи, включаючи реалізацію низки заходів, спрямованих на використання на засіданнях форми широкого діалогу, скорочення об'єму документації з її більш предметним використанням.

Відповідно до резолюції 48/162, підлягали зміні адміністративні органи ПРООН, ЮНФПА та ЮНІСЕФ, які були реорганізовані у порівняно менші за складом виконавчі органи, які мали однаковий розмір і склад та виконували свою діяльність під керівництвом ЕКОСОП у повній йому підзвітності. ГА також визначила функції і характер регулярних засідань для кожної виконавчої ради. Так, членський склад органів склав по тридцять шість представників із урахуванням принципу справедливого географічного представництва та інших відповідних факторів з метою забезпечення ефективної і широкої участі.

Більшість розглянутих положення щодо сприяння міжнародному співробітництву в цілях розвитку, що були закріплені ГА в документі «Подальші заходи з перебудови й активізації діяльності ООН в економічній, соціальній і суміжних областях» досі не отримали позитивних результатів.

У 1994 р. за сприянням ГА була підтримана, визначена в «Порядку денному для миру» ініціатива ГС щодо необхідності зміцнення механізмів забезпечення захисту персоналу ООН. Спеціальний комітет для розробки міжнародної конвенції підготував текст документу [122], який став основою «Конвенції з безпеки персоналу Організації Об'єднаних Націй і пов'язаного з нею персоналу» [22]. Конвенція сприяла посиленню міжнародно-правового захисту сил ООН під час виконання покладених на них завдань. О. О. Гуштин високо оцінив значення Конвенції та визначив, що з її прийняттям «завершено один із етапів процесу кодифікації та прогресивного розвитку міжнародного права» [254, с. 110].

У питанні активізації та посиленні ролі ООН в економічній і соціальній галузях Б. Бутросом-Галі був запропонований документ «Порядок денний для розвитку» [78]. Активний процес розробки документу було розпочато ГС за сприянням ГА ще у 1992 р. [114]. Резолюцією 48/166 [119] ГА розширила спектр учасників обговорення зазначеного питання розвитку, тим самим сприяла відкритості й об'єктивності процесу.

Запропоновані ідеї учасників ООН з визначеними загальними положеннями певних пріоритетних напрямків та їх рекомендаціями були представлені в документах Б. Бутроса-Галі «Розвиток та міжнародне економічне співробітництво» [84; 78].

У травні 1994 р. запропонована доповідь Генсека стала основою майбутньої концепції розвитку ООН. Документ «Порядок денний для розвитку» ототожнював п'ять пріоритетних напрямків розвитку: мир, економіка, охорона навколишнього середовища, соціальна справедливість і демократія. Основна роль у досягненні цього імперативу належить ООН. Б. Бутрос-Галі в даному контексті визначив Організацію як «міжнародне політичне утворення та моральний авторитет» [79]. Генсек в документі влучно зазначив: «ООН не може бути міцною силою націленою на мир, якщо вона також не буде міцною силою, націленою на розвиток» [79].

У документі чітко сформовані три основні цілі:

1. Посилення і активізація міжнародного співробітництва.
2. Побудова міцної ефективної та послідовної багатосторонньої системи в підтримку розвитку.
3. Підвищення ефективності діяльності з розвитку, що проводиться в самій системі ООН [79].

Восени 1994 р. був запропонований додатковий варіант з наданими рекомендаціями до «травневої» доповіді ГС «Порядок денний для розвитку» [79].

Відповідно до документу ГА повинна зосередити увагу на розробці норм, стандартів та правил для сприяння застосування комплексного підходу у питаннях соціального і економічного розвитку. За визначенням держав-членів, ГА виконує роль форуму. Тому актуально на її теренах періодично скликати спеціальні сесії

Асамблеї з основних аспектів міжнародного співробітництва в цілях розвитку та залучати представників високого рівня.

Важливе місце в документі відведено зміцненню зв'язків з бреттон-вудськими установами. Насамперед, як приклад, було запропоновано встановити партнерські стосунки з Всесвітнім банком в якості можливого кредитора програм ООН. Серед рекомендацій лунали наступні напрямки для співробітництва: стратегії скорочення масштабів бідності; підвищення виробничого потенціалу ресурсного сектору і стійкий енергетичний розвиток; превентивний розвиток та постконфліктне миробудівництво і відновлення; програми структурної перебудови з урахуванням соціальних та екологічних аспектів; створення потенціалу і вдосконаленого управління в державному секторі. Майданчиком для реалізації партнерських ініціатив виступали консультативні групи і наради за «круглим столом», а також робота консорціумів з надання допомоги.

Важливе значення в документі належить програмі реформ: вже реалізованим ініціативам та майбутнім заходам. Важко не погодитись з висновком, що зміцнення координації та зростання ефективності Організації вплинути на посилення узгодженості дій системи ООН в цілому.

Значна увага була зосереджена на активізації діяльності ЕКОСОП як основного органу зі сприяння всебічного розвитку системи ООН. З метою сприяння якісного виконання нею функцій були визначені наступні завдання: встановити більш тісні робочі відносини між спеціалізованими установами і ООН; діяти в якості комітету з огляду міжнародної допомоги в цілях розвитку та виконувати функції об'єднуючого керівного органу, якому були б підпорядковані керівні органи фондів і програм ООН; виявляти надзвичайні ситуації гуманітарного характеру та розробити політичні установки для підготовки скоординованих ініціатив. У положенні документу пролунала рекомендація щодо створення бюро Ради розширеного складу для проведення засідань у міжсесійний період.

З метою сприяння прискоренню підготовки конкретних заходів реалізації всеохоплюючого порядку денного для розвитку була заснована Спеціальна група відкритого складу ГА [123].

Не викликає сумніву правильність визначеного Б. Бутросом-Галі вектору у напрямку досягнення розвитку та економічного співробітництва як гарантів майбутнього поглиблення інтеграції та досягнення консенсусу. Всебічний розвиток сприятиме вирішенню існуючих проблем пов'язаних із недостатнім забезпеченням необхідними ресурсами.

Будучи спеціалістом в галузі міжнародного права, Б. Бутрос-Галі підтримав ідею щодо необхідності розширення міжнародної юрисдикції. Оскільки МС ООН є механізмом просування міжнародного права. Генсек вважав, що всі держави-члени ООН повинні прийняти загальну юрисдикцію Міжнародного суду без внутрішньодержавних обмежень. На думку ГС, наступним кроком має бути об'єднання дій РБ і ГА щодо створення міжнародних трибуналів за військові злочини за прикладом Югославії та Руанди [158, с. 90]. Слід нагадати, що зазначені міжнародні кримінальні трибунали для судового переслідування осіб, відповідальних за геноцид та інші серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, вчинені на території Руанди та колишньої Югославії були створені відповідними резолюціями РБ ООН 827 (1993) [137] та 955 (1994) [136]. Вони мали на меті не стільки залучення до відповідальності винних осіб у масових злочинах, скільки запобігти вчиненню аналогічних дій у майбутньому, показати, що світ не заплющить очі на кричущі наслідки нелюдської жорстокості.

Однак, дивлячись на те, що створені вони були тільки для розгляду конкретних злочинів, постало питання необхідності створення постійно діючого кримінального суду.

Під керівництвом Б. Бутроса-Галі почалася робота з розробки Міжнародного кримінального суду.

У 1994 р. Комісією з міжнародного права Генасамблеї було представлено проект статуту нового органу. З метою розгляду основних питань проекту ГА було створено Спеціальний комітет з питань створення Міжнародного кримінального суду. Основну підготовку було доручено виконати Підготовчому комітету для Міжнародного кримінального суду, засідання якого проходили в період 1996–1998 рр.

Під час проведення Дипломатичної конференції у Римі в 1998 р. було створено Міжнародний кримінальний суд. Незважаючи на те, що під час підписання Римського статуту, термін перебування Б. Бутроса-Галі на чолі ООН закінчився, все ж процес створення нового міжнародно-правового механізму відбувся завдяки його активному сприянню.

Реформа РБ Наприкінці ХХ ст. почали активно обговорювати питання щодо розширення складу та ролі РБ. Дискусія була викликана у зв'язку з низкою причин: кардинальними змінами міжнародної обстановки, викликані закінченням «холодної війни»; зростанням кількості учасників ООН порівняно з 1945 р.; появою глобальних проблем, вирішення яких потребує колективного втручання.

Найбільш кричущою постала проблема забезпечення міжнародного миру і безпеки. Рішення зазначеного питання полягає в формуванні дієвої системи колективної безпеки центральною ланкою якої виступає РБ ООН. Роль Радбезу значно зросла після ліквідації ідеологічного протистояння основних гравців РБ, США – СРСР. Так, переважна більшість прийнятих рішень носили консенсусний характер. Однак ГС та держави-члени розуміли невідкладний характер потреби РБ в програмі реформ.

У 1992 р. резолюцією ГА 47/62 була прийнята ініціатива щодо перегляду членського складу РБ [115]. Асамблея внесла пропозицію до держав-членів ООН про надання письмових зауважень відносно зазначеного питання та звернулася до ГС з проханням підготувати доповідь з урахуванням рекомендацій держав-членів ООН.

З 1994 р. розпочала свою діяльність Робоча група відкритого складу Генеральної Асамблеї з питань справедливого представництва в Раді Безпеки, розширення її членського складу та інших питань, пов'язаних з Радою Безпеки.

В рамках Робочої групи, створеної відповідно до резолюції ГА 48/26 від 3 грудня 1993 р. [120], були розглянуті питання з шістьох тематичних блоків, серед них такі: справедливе представництво в РБ і розширення її членського складу; інші питання щодо РБ; дієве та ефективне функціонування РБ; процес прийняття рішень відповідно до положень Статуту; вибори і строки повноважень; механізм впровадження змін та розгляд пов'язаних з ним поправок до Статуту.

В контексті розгляду блоку питань, пов'язаних з удосконаленням методів її роботи та сприяння більшої відкритості РБ слід відзначити такі з них: програма роботи Ради, допоміжні органи Радбезу, порядок денний засідань та неофіційних консультацій, зв'язок між РБ та іншими головними органами ООН і регіональними органами.

У вересні 1994 р. Робоча група презентувала першу доповідь [58]. У документі виявлено загальну позицію держав-членів ООН щодо розширення членського складу РБ. Однак масштаб і характер такого розширення узгодити не вдалося. Членами Групи було розроблено і запропоновано нововведення щодо вдосконалення методів роботи та процедури РБ пов'язаних з підвищення транспарентності Ради. За результатом напрацьованого матеріалу в доповіді ГА прийняла рішення продовжити роботу Групи з метою подальшого узгодження позицій держав-членів ООН.

У січні 1995 р. двома заступниками Голови Робочої групи відкритого складу були підготовлені документи, які включили перелік необхідних для розгляду Групою питань [75]. Секретаріатом також був наданий неофіційний документ, підготовлений виключно на основі позицій держав-членів ООН, озвучених в ході сорок дев'ятої сесії ГА [75]. У сукупності зазначені аналогічні добірки документів мали на меті виявити найбільш характерні моменти і основні тенденції для сприяння їх обговоренню в рамках Робочої групи. Зазначені документи мали обмежений характер та були спрямовані для внутрішнього використання Групою.

Структура наданих документів побудована навколо двох основних тем, а саме: справедливе представництво в РБ та розширення її членського складу; інші питання пов'язані з РБ.

Важливо зупинити увагу на окремих пропозиціях, внесених на розгляд Групи заступниками.

У процесі дискусії щодо складу Радбезу отримала підтримку ініціатива про збільшення чисельності Ради до двадцяти-двадцяти п'яти членів. У цьому контексті викликає особливий інтерес обговорення питання розширення категорії постійних членів Ради. Ряд делегацій наполягали на їхньому зростанні за принципом рівного географічного представництва. Деякі представники делегацій виступили проти

розширення цієї категорії членів на тій підставі, що призначення нових постійних членів буде суперечити принципу суверенної рівності всіх держав-членів ООН і тільки погіршить існуючу невідповідність в РБ [75]. Низка делегацій зазначили на необхідності періодичного перегляду складу постійних членів, а деякі виступили за встановлення процедури припинення дії статусу постійного члена.

У документі також зазначено про критерії та механізм відбору можливих нових постійних членів. Пропонували застосування ряду критерій аналогічних до відбору непостійних членів; чисельності населення; масштабів економіки і майбутнього потенціалу; готовності внести вклад в підтримання миру, політичну і економічну діяльність ООН, в тому числі в добровільні фонди та програми. Розділилися погляди в питанні здійснення відбору таких членів РБ. Певна частина делегацій підтримувала глобальний підхід, відповідно до якого постійні члени обиратимуться ГА на основі узгодженої формули регіонального розподілу, або навпаки, першочергова відповідальність відбору здійснюватиметься регіональними групами при можливій необхідності затвердження ГА.

Значний інтерес викликало питання розширення категорії непостійних членів РБ. Більшість делегацій позитивно оцінювали таке зростання, визначаючи його як сприяння подальшій демократизації ООН та зростанню дієвості Ради. Однак існувала і протилежна думка, автори якої, виступали за обмежене розширення складу РБ та прогнозували негативний вплив цього процесу на її діяльність.

Також, були внесені альтернативні пропозиції щодо нових категорій членів РБ. Рекомендації передбачали приєднання до складу Ради організацій або регіональних груп та залучення проміжної категорії членів з більшим строком перебування в РБ у порівнянні з непостійними її членами.

Розгорнуту дискусію викликало застосування постійними членами РБ наданого Статутом права вето. Значна більшість делегацій вважала його анахронізмом, що загрожує прийняттю рішень та суперечить принципу суверенної рівності всіх держав та виступила за скасування права вето. Пролунали влучні думки щодо обмеження випадків використання вето постійними членами ООН. Натомість,

більш детальний розгляд запропонованих ініціатив було вирішено розглянути найближчим часом.

Більш результативним виявився розгляд другого блоку питань. Перш за все, вдалося досягти прогресу в напрямку методів роботи та транспарентності. В цьому контексті Робоча група відзначила нові процедури і заходи, введені Радою: проведення щоденних або двічі на тиждень брифінгів Голови РБ для держав, що не є членами Ради; зустрічі членів РБ, державами, що надають війська, і Секретаріатом з метою сприяння обміну інформацією щодо різних аспектів операцій з підтримання миру та продовження мандатів; широке застосування проведення Радою відкритих засідань; щоденна публікація в «Журналі» попереднього порядку денного консультацій і засідань РБ.

Важливим представляється інформаційно-довідковий матеріал, наданий Робочій групі відкритого складу Секретаріатом.

У документі узагальнено озвучені позиції держав-членів ООН з ключових питань. Так, щодо розширення складу РБ, запропоновано збільшити кількість категорії постійних і непостійних членів Ради з урахуванням таких аспектів, як справедливе географічне представництво та ефективність функціонування. На думку держав-членів ООН, оптимальним кількісним складом оновленої РБ визначено зростання від сімнадцяти до двадцяти п'яти членів. До числа постійних членів пропонували приєднати по дві держави від Африки, Азії та Латинської Америки з Карибським басейном. Бразилія, Німеччина, Індія, Нігерія та Японія самостійно висунули свої кандидатури на випадок розширення складу Ради. Натомість не можна не погодитися з визначеним в документі висновком, що реформа РБ ООН значить дещо більше ніж просто приєднання двох або більше постійних членів з числа промислово розвинених держав.

З приводу використання права вето в документі зазначено, що після закінчення «холодної війни» більше не існує необхідності в його існуванні.

Залучення нової категорії членів РБ представляло для деяких держав-членів ускладнену альтернативну схему. Вона передбачала додаткове створення восьми «квазіпостійних» місць (розподілених між регіональними групами) з послідовним їх

переобранням, а також десять непостійних, які заповнюватимуться на основі ротації. Позитивною рисою такої моделі стало б самосійне вирішення регіональною групою таких питань як: визначення складу держав, яких делегуватимуть в якості «квазіпостійних» членів, термін їхнього перебування в Раді. Безперечно концепція «напівпостійних» місць, з приблизним строком перебування у складі двох и більше держав-членів, потребувала подальшого розвитку та викликала зацікавленість серед учасників дискусії.

Відповідно до наданого Секретаріатом резюме необхідно відзначити, що деякі держави-члени схильні вважати, що розширення РБ не призведе до посилення ефективності Ради і ролі ООН загалом, а лише збільшить її представницьку «вагу».

Не обійшлося обговорення реформи Статуту без вкрай важливого питання забезпечення демократії і транспарентності при прийнятті рішень. На думку членів Організації, забезпечення цих показників полягало у введенні в практику безпосереднього колективного слухання сторін, проведення неофіційних консультацій, влаштування брифінгів, залучення регіональних організацій, забезпечення зростання підзвітності Радбезом Асамблеї.

У контексті зазначених питань, важливою, на нашу думку, стала пропозиція щодо надання прийнятим ГА рішенням обов'язкової сили для РБ, особливо тих, які отримали підтримку переважної більшості держав.

Отже, запропоновані на розгляд Робочій групі документи мали ідентичну структуру запропонованих питань державам-членам ООН. В зазначених документах відображені аналогічні результати позицій учасників Організації щодо їх бачення політики реформування РБ. Отже, на тлі широкого кола запропонованих ініціатив існувала повна відсутність загальної моделі оновлення Ради.

На розгляд Робочої групи були представлені також документи з основних питань реформування РБ підготовлені окремими державами та їх групами. Так, наприклад, у травні 1995 р. неофіційною групою малих та середніх країн у складі Австрії, Бельгії, Угорщини, Ірландією, Словенією, Чеською Республікою та Естонією був представлений документ, відповідно до питань, які розглядала Група [75]. Делегація прийшла до висновку, що досягнуті між її членами спільні домовленості,

надають підставу викласти їх в якості загального підходу, який потребує подальшого розповсюдження й обговорення. Подібну практику використали Беліз, Куба, Індонезія, Італія, Мексика, Рух неприєднання, Північні країни, Сінгапур, а також, Туреччина [75].

На основі розглянутого масиву матеріалів Робочою групою відкритого складу, 15 вересня 1995 р. сесії ГА була представлена чергова доповідь [57]. Суть документу полягала в досягненні остаточної згоди між державами-членами в необхідності проведення реформи РБ в напрямку розширення її складу. Однак, як показала практика, складність втілення програми реформ полягала не в бажанні та згоді на те держав-членів, а в необхідності створення правових механізмів, узгодженні методів і процедур. У доповіді також були розглянуті і запропоновані до практичного втілення різні за своїм характером пропозиції щодо вдосконалення методів роботи РБ. Однак дискусія в черговий раз продемонструвала низку розбіжностей з ключових питань. У зв'язку з цим, було прийнято рішення про продовження роботи та підготовки Групою доповіді до сорок дев'ятої сесії ГА.

24 жовтня 1995 р. з нагоди святкування п'ятдесятої річниці створення ООН Асамблеєю на найвищому політичному рівні було прийнято відповідну Декларацію [126]. У документі наголошувалося на сприянні зусиллям спрямованих на забезпечення миру, безпеки, рівності й стабільності. Окреме місце посіло питання зростання ефективності та посилення ролі ООН в ХХІ ст., яке на пряму залежало від впровадження реформ і модернізації всієї її системи. В Декларації також були представлені основні напрямки загальної програми реформ Організації, а саме: активізація роботи універсального органу – ГА; розширення складу РБ та продовження перегляду методів її роботи задля підвищення її потенціалу, ефективності та транспарентності, зміцнити її представницький характер; зміцнення ролі ЕКОСОП. В контексті посилення ролі ООН, була розглянута проблема недостатнього забезпечення ресурсами, як ключового фактору, що безпосередньо впливає на здатність Організації ефективно виконувати, покладені Статутом функції. Пошуку оптимальних шляхів вирішення зазначених питань мали сприяти функціонуєчі п'ять робочих груп.

Діяльність Робочої групи відкритого складу на п'ятдесятій сесії ГА прямо відповідала викладеним в Декларації ідеям [42]. Однак, не дивлячись на загальну підтримку положення про необхідність розширення складу РБ, розбіжності з ключових питань все ще залишилися. Разом з тим, були запропоновані шляхи підвищення дієвості ООН за рахунок забезпечення її відповідних органів додатковими фінансовими надходженнями та оптимізацією структури її органів. Таким чином, Робоча група продовжила свою роботу і на наступній сесії ГА.

Своєрідним підведенням підсумків півстолітньої діяльності ООН та п'ятирічної каденції Б. Бутроса-Галі стала щорічна доповідь ГС 1996 р. [49]. В ній наголошено, що закінчення «холодної війни» сприяло переходу до нової міжнародної системи, і в зазначений період цей процес ще не закінчився, однак ООН – загальносвітова сила даного процесу – з труднощами, успіхами, безперечно, просунулася вперед.

Особлива увага в доповіді приділена реформі ООН. Її політична й інституційна реорганізація повинна нести поступовий характер у вигляді процесу, а не окремої дії. Реформа не завершена, однак теперішня вирішальна стадія перетворень повинна бути реалізована.

В одному зі своїх останніх виступів на посаді ГС, Б. Бутроса-Галі висловив власне бачення щодо розуміння процесу реорганізації ООН. Так, на його думку, реформа «повинна розглядатися не як щось нав'язливе і не як підрип цілей Статуту, а як адаптація структури і методів до нових глобальних умов, які сама Організація допомогла створити».

Отже, дивлячись на діяльність ГС щодо зазначеного питання, можна констатувати, що протягом п'яти років перебування на посаді ГС, реформа посідала одне з головних місць в його порядку денному. Основні аспекти реформи ООН були побудовані Генсеком, за сприянням ГА, на міцній основі послідовності з чітко сформованою метою. Аналіз виконаних завдань з реформування ООН дає змогу надати позитивну оцінку його роботі. Розпочатий Генсеком процес реорганізації й надалі продовжувався, а запропоновані ним ідеї актуальні й сьогодні. Натомість криза фінансового сектору та створені штучні перепони, впливовими гравцями ООН,

негативно вплинули на реалізацію пріоритетних напрямків модернізації, які були задані Б. Бутросом-Галі в період його каденції.

Завдяки використанню важелів впливу, певними «гравцями», кандидатуру Б. Бутроса-Галі на призначення його на другий термін було «заветовано». Однак цей випадок не вплинув на подальшу реалізацію програми реформ задану наступником Б. Бутроса-Галі.

4.2 К. Аннан і його стратегія реформування ООН (1997–2005 рр.)

Активізація діяльності ООН за рахунок здійснення всеохоплюючої програми реформ, зміцнення традиційної діяльності Організації в галузях розвитку, підтримання міжнародного миру і безпеки, заохочення і пропагування прав людини та інші пріоритетні завдання були визначені новим ГС ООН К. Аннаном (1997–2005 рр.) [243].

Значна увага міжнародного суспільства була прикута до першого виступу з нагоди призначення на посаду К. Аннана ГС ООН [44]. У заяві пролунали визначені цілі на термін дії його повноважень, а саме: зробити ООН менш громіздкою більш ефективною, дієвою та пришвидшеним реагуванням на потреби її членів, а також, реалістичнішою в своїх цілях і зобов'язаннях.

Значна кількість цікавих думок пролунала вже в першій доповіді ГС про роботу ООН у 1997 р. [50]. У ній, зокрема, Генсек підкреслив існування певних зовнішніх сил (процес глобалізації, негативні наслідки ліквідації двополосної системи, посилення глобальної екологічної взаємозалежності, революція галузі інформаційних технологій, співіснування інтеграційних процесів з тенденцією до розпаду), які впливають на світ, отже, змінюють запланований порядок денний. Особлива увага в доповіді приділена пропозиціям з приводу інституціональної реформи ООН як ключовому питанню її адаптації до вступу в нове тисячоліття.

Користуючись своєю можливістю вже через місяць К. Аннан звернувся за допомогою до лідерів ділових кіл Всесвітнього економічного форуму в Давосі, з наполегливим закликком збільшити обсяги інвестицій в малорозвинені країни та

запропонував рішуче співробітництво з структурами системи ООН та укласти «Глобальний договір з прав людини, праці і довкілля» [308]. Запропонована кооперація, ООН – «приватний капітал», базувалася на освідомленні ролі ООН як механізму забезпечення стабільності, яка перш за все визначає економічний розвиток приватного сектору економіки. Таким чином, існує пряма взаємозалежність між Організацією яка потребує стійкої фінансової основи і представниками «світового капіталу», які прагнуть до створення сприятливого економічного «клімату».

Наприкінці січня 1997 р. було створено Групу з координації політики, яка мала сприяти виконавчому керівництву в роботі Організації. Група мала забезпечити цілісне управління всієї системи ООН. Разом з тим вона повинна консультувати ГС з необхідних питань, до складу органу увійшли керівний склад департаментів, Секретаріату, програм [147].

Наступним заходом з реалізації управлінської реформи стало згрупування ГС близько тридцяти департаментів, управлінь, фондів і програми ООН по чотирьом тематичним напрямкам: мир і безпека, економічні і соціальні питання, гуманітарні питання і розвиток. На основі цих галузей були створені виконавчі комітети на чолі з виконавчими секретарями метою їх структурної реорганізації стало сприяння більш узгодженому й скоординованому управлінню роботою ООН. Також, така ініціатива покликана запобігти дублюванню функцій установ та збільшити ефективність внеску кожного окремого структурного утворення в спільну реалізацію цілей ООН. На думку К. Аннана, зазначене зведення в чотири групи відповідало принципам суті їх діяльності, а не джерелам фінансування [147].

З метою забезпечення зусиль з проведення реформи був призначений Виконавчий координатор ООН, який сприяв реалізації контролю та наданні консультацій ГС з усіх аспектів процесу реформ. Ця посадова особа виконувала функції голови Керівного комітету з реформи ООН, у складі старших посадових осіб, які представляли повний спектр діяльності ООН з виконавчими секретарями включно.

У рамках Департаменту з питань адміністрації і управління була створена Група з управлінської реформи, яка замінила Раду з питань ефективності і її Робочу

групу. Нова, ініційована ГС, Група концентрувала увагу на розвитку заходів з впровадження управлінської реформи, для отримання ефективних результатів на прискорення всеосяжної реорганізації. На основі кожної структурної установи було створено групу з реформи щодо реалізації внутрішніх перетворень. На думку ГС, створені механізми сприятимуть залученню кожної структури системи ООН у вирішення важкого завдання, обумовленого реформою, а також, прискорять та упорядкують цей процес [147].

17 березня 1997 р. на ім'я Голови ГА був направлений офіційний лист «Зміцнення системи Організації Об'єднаних Націй» [147], яким була визначена сутність, запропонованого К. Аннаном, першого напрямку програми організаційної перебудови. Так, визначена ГС програма реорганізації, представляв собою дворівневий процес: до складу першого входили управлінські ініціативи і рішення, які могли реалізувати в короткостроковій перспективі; другий рівень передбачав підготовку довгострокової програми реформ.

Також, документом були передбачені наступні невідкладні заходи управлінського і організаційного характеру: передача ресурсів із адміністративної сфери в програмну; злиття трьох департаментів в єдиний Департамент з економічних і соціальних питань; проведення заходів, спрямованих на скорочення адміністративних та інших непрограмних витрат Секретаріату з тридцяти восьми відсотків до двадцяти п'яти від обсягу бюджету; вдосконалення і зміцнення структур з обслуговування міжурядових процесів; переорієнтація публічної інформації; Кодекс поведінки ООН; скорочення об'єму документації; зміцнення ролі координатора-резидента як керівника міждержавної групи ООН; і здійснення подальших кроків у напрямі використання спільних приміщень і служб.

Відповідно до обумовленої в листі рекомендації щодо модернізації публічної інформації, Генсеком була створена Група з питань переорієнтації діяльності ООН в галузі публічної інформації, яка представила доповідь «Глобальне бачення – місцеве звучання» [8]. Це своєрідна стратегічна

програма Організації в галузі комунікації. Групою було запропоновано розширення та модернізація Департаменту з публічної інформації за рахунок об'єднання існуючих структур, створення регіональних центрів та налагодження співпраці з неурядовими організаціями.

Важливе місце на порядку денному ООН продовжувало відігравати питання реформування РБ. У березні 1997 р. головою Робочої групи відкритого складу І. Разалі була запропонована доповідь, яка узагальнювала позицій членів групи з питання розширення складу РБ [19]. План Разалі передбачав зростання кількості членів Ради з п'ятнадцяти до двадцяти чотирьох за рахунок введення нових п'яти місць постійних членів (по одному від розвиваючих країн Африки, Азії, Латинської Америки и два від індустріально розвинених країн) та чотирьох непостійних членів (по одному від Африки, Азії, Латинської Америки та Східної Європи).

У доповіді автор виклав певні пропозиції з вдосконалення робочих методів Ради.

У документі також було передбачено, що нові постійні члени не матимуть права вето. Крім того, в пропозиціях І. Разалі лунав заклик щодо обмеженого застосування права вето відповідно до Статуту ООН.

У тексті документу була запропонована нова формула «швидкого рішення», яка передбачала прискорене включення в Раду розвинених держав, оскільки країни, що розвиваються не визначилися з делегованими кандидатами.

Найбільш прийнятними кандидатами категорії постійних та непостійних членів РБ, на думку автора плану, підходили Німеччина, Японія, Індія, Бразилія («група чотирьох»). Необхідність розширення найбільш спірної категорії постійних членів І. Разалі пояснює тим, що нові центри сили повинні бути представлені в головному органі, на який покладена основна відповідальність за підтримання міжнародного миру і безпеки. Натомість на противагу «групі чотирьох», на чолі з Італією, Іспанією, Пакистаном, Південною Кореєю, Мексикою, Канадою на іншими державами була створена

група «Об'єднаних в підтримку консенсусу». Представники групи оскаржують рішення щодо необхідності зростання категорії постійних членів РБ, посиляючись на порушення тенденції сучасного світового розвитку, а також, ускладненням процесу попадання до складу непостійних членів Ради іншим державам. Отже, план Разалі представив собою точку відліку початку подальшого процесу переговорів щодо головних аспектів реформування РБ ООН.

Важливим досягненням ООН стало завершення переговорного процесу з розгляду інноваційних ідей і концепцій багатокomпонентної програми «Порядок денний для розвитку» [127]. Документ визначив позицію Організації в галузі економічного і соціального розвитку в ХХІ ст. Ним передбачено активізацію та впровадження наступних заходів: створення багатосторонньої торгової системи, стимулювання інвестицій, передача технологій і знань, розширення міжнародного співробітництва в мобілізації фінансових ресурсів на цілі розвитку з усіх джерел, розробки стратегії пошуку довгострокових рішень проблем зовнішньої заборгованості і обслуговування боргу держав, що розвиваються та ефективному використанню наявних джерел. Зазначена категорія питань була розподілена між трьома основними групами визначеними в документі: I – Загальний стан і цілі; II – Рамки політики, включно з засобами впровадження; III – Організаційні питання і подальша діяльність.

Узгоджений документ не представляв новаторських рішень та концепцій, однак висвітлив загальноприйняті взаємопов'язані погляди членів ООН щодо її роль в питанні розвитку в період нестабільної глобальної ситуації.

Важливо підкреслити визначену в тексті Порядку денному ініціативу щодо впровадження реформи ЕКОСОП з метою сприяння підвищенню ефективності її процедур, перегляду програм і методів роботи. Однією з рекомендацій було проведення зустрічей на високому рівні, як дієвого механізму зі сприяння посилення взаємодії між членами ООН у соціальному і

економічному секторах. Разом з тим, вдосконалення діяльності Ради повинно зміцнити її потенціал, вплинути на керівництво, нагляд і координацію діяльності системи ООН в галузі розвитку.

Не дивлячись на певні недоліки, не можна не погодитися з важливим значенням документу для кожної людини та світової спільноти загалом, який цілковито відповідає положенням, визначеним Статутом ООН. Відповідно до зазначеного твердження Дж. Мюллер визначив розвиток, як «своєрідний комплексний процес, заснований на правах і свободах особистості» [205; Р. 96].

14 липня 1997 р. К. Аннан представив доповідь «Оновлення Організації Об'єднаних Націй: програма реформи» [69]. У документі визначено перелік концептуальних і практичних пропозицій з посилення діяльності ООН.

Представлена доповідь складалася з двох частин: перша представляла тематичний огляд основних елементів реформи, ініційовану ГС нову структуру керівництва і управління, резюмувалися ключові секторальні заходи, які пропонувалися та здійснювалися державам-членам; друга включала детальний опис повного комплексу заходів з реформування, а також конкретні дії і рекомендації.

Рекомендації К. Аннана щодо нового плану реформування ООН стосувалися таких напрямків:

1) створення Групи старших керівників у складі координаторів секторальних груп, глав регіональних комісій і інших заступників Генерального секретаря;

2) створення «спільних рамок» для діяльності Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй, Фонду Організації Об'єднаних Націй в області народонаселення і Дитячого фонду Організації Об'єднаних Націй в рамках функціонування Групи Організації Об'єднаних Націй з питань розвитку;

3) зміцнення зусиль Організації Об'єднаних Націй по боротьбі із злочинністю, наркотиками і тероризмом в рамках єдиного Управління по контролю над наркотиками і запобіганню злочинності;

4) внесення на розгляд Генеральної Асамблеї пропозиції про заступання посади першого заступника Генерального секретаря для поліпшення управління і здійснення контролю за діяльністю між департаментського характеру;

5) перетворення Департаменту з гуманітарних питань на нове Управління з координації гуманітарної діяльності;

б) внесення на розгляд Генеральної Асамблеї пропозиції про проведення в 2000 році «Саміту тисячоліття».

У першій частині доповіді справедливо відзначено, що важливішим джерелом сили ООН виступає її універсальний характер, всеосяжне охоплення її мандату та міжнародно-правова база її діяльності. Зазначені ознаки зробили ООН унікальним та незамінним світовим форумом для всіх держав планети, де вони могли на рівноправній і демократичній основі виявляти виникаючі світові проблеми, співставляти їх позиції та інтереси, проводити безперервні переговори, пропонувати оптимальні методи і шляхи їх подолання, а також, досягати за допомогою об'єднання і концентрації своїх ресурсів їх узгодженого рішення.

Крім того, в документі наголошується на прояві впливу Організації на розвиток міжнародних відносин у вигляді її діяльності в галузі світового переговорного і нормативного процесу, прогресивного розвитку і кодифікації міжнародного права. Результатом такої діяльності стала розробка норм й правил поведінки держав і різних областях їх взаємовідносин, котрі сформували принципову основу для оцінки й прийняття практичних акцій світового співтовариства. ООН і її органи не тільки регламентують відносини між державами, а також, допомагають їм вирішувати питання внутрішнього плану. Більш того, тільки ООН має дійсно необмежені знання і досвід щодо вирішення кардинальних проблем світової політики.

У доповіді, також, визначений фактор інституційної слабкості ООН, який викликаний у зв'язку з проявом тенденції до роздробленості та дублювання структури Організації. Політика впливу «холодної війни» та

блокового протистояння зробили неможливим втілення в життя статутних концепцій багатьох функцій ООН, особливо в галузі підтримання міжнародного миру і безпеки.

К. Аннан щодо практики впровадження реформ його попередниками прийшов до висновку, що висунуті ініціативи дуже часто просто накладалися новим шаром на функціонуючу до них діяльність, замість того, щоб ефективно інтегруватися в неї, повністю замінити собою задачі, котрі втратили актуальність. Результатом впроваджених реформ частіше ставало не заснування ефективних структур управління, а створення паралельних механізмів або додаткових органів на які були покладені координаційні функції.

У доповіді ГС цілком правильно підкреслено, що реформа – це не подія, а процес. Більш того, зазначені рекомендації цього документу, на думку К. Аннана, сприятимуть не лише полегшенню та адаптації діяльності ООН, а визначають загальний напрям майбутнього розвитку Організації. Отже, ООН повинна бути готовою до стрімких глобальних змін у ХХІ ст.

У документі відзначено вже реалізовані ініціативи ГС, а також розглянуто нові аспекти реформи. Наприклад, за дворічний бюджетний період 1998–1999 рр. передбачено скорочення кількості посад в Секретаріаті на тисячу, що дорівнює приблизно двадцяти п'яти відсоткам. Увага ГС сфокусована на зміцненні керівного потенціалу Секретаріату, яким передбачено створення додаткової посади першого заступника ГС ООН, а також невеликої групи стратегічного планування.

Запропонованим нововведенням К. Аннана став «дивіденд для розвитку». Це зекономлені кошти від скорочення непрограмних витрат з тридцяти восьми відсотків регулярного бюджету до двадцяти п'яти, ця ініціатива мала запрацювати в наступні два дворічні періоди. Генсек своє рішення пояснив тим, що метою реформи є забезпечення того, щоб ресурси, надані в розпорядження ООН її державами-членами, були використані для ефективного виконання наданих їй мандатів.

У доповіді ГС розробив нову концепцію Ради з опіки, якою було запропоновано перетворити її у форум з метою реалізації колективної опіки за навколишнім середовищем планети.

ГС також виступив з рішучою підтримкою щодо заснування міжнародного кримінального суду для судового переслідування та покарання осіб, відповідальних за такі злочини, як геноцид, злочини проти людства та військові злочини. Слід нагадати, що ініціатива щодо заснування такого суду належала колишньому ГС Б. Бутросу-Галі.

Відповідно до другої частини доповіді ГС, викладені більш конкретні заходи і рекомендації щодо впровадження зазначених пропозицій. Отже, Група стратегічного планування функціонуватиме на основі канцелярії ГС та виявлятиме нові глобальні питання й тенденції, аналізувати їх наслідки для ООН і розробляти рекомендації для ГС і Групи старших керівників. Так, Група старших керівників включатиме організаторів роботи чотирьох виконавчих комітетів і декількох старших посадових осіб, відібраних ГС. Основним обов'язком Групи стане надання допомоги ГС в управлінні процесом перетворення та створенні здорової системи управління в рамках всієї Організації.

Загалом у доповіді представлено близько тридцяти заходів і рекомендацій щодо впровадження визначених ініціатив. Слід відзначити деякі з представлених пропозицій, які полягають в наступному: в управлінському напрямку запропоновано створення Групи ООН з питань розвитку; в галузі з підтримання миру зазначено щодо необхідності посилення можливості швидкого реагування; рекомендовано скасування безоплатного штату персоналу, підвідомчого їх власним збройним силам; ініційовано заснування Рамкової програми ООН з надання допомоги в цілях розвитку, яка діятиме на рівні однієї держави на чолі з уповноваженим Спеціальним представником ГС ООН.

Крім вже зазначених питань у документі пролунала інформація про багаточисленні досягнення Організації з різних напрямків її діяльності:

ліквідації колоніальної системи, забезпечення прав і свобод людини, миротворча діяльність, мирне врегулювання багаточисленних спорів і конфліктів, охорона навколишнього середовища, соціальний розвиток, а також, торгівля наркотиками, міжнародний тероризм та розробка плану дій для їх вирішення.

Отже, необхідно зауважити, що запропонована ГС доповідь «Оновлення ООН: програма реформи» внесла низку корисних пропозицій та ідей щодо подальшого посилення здатності ООН мобілізувати зусилля держав для вирішення проблем світового розвитку та співробітництва в усіх галузях їх діяльності в XXI ст. Крім того, запропонований К. Аннаном пакет реформ слугував основою відліку для підготовки проведення «Асамблеї тисячоліття» в 2000 р., яка безпосередньо була запропонована в доповіді.

У контексті посилення ролі Організації, заснована резолюцією ГА 49/252 від 14 вересня 1995 р. Робоча група високого рівня відкритого складу з посилення системи ООН, [124] представила свою доповідь [57]. У документі простежується досягнення Групою певного прогресу в розробці пропозицій щодо модернізації двох пріоритетних напрямків – ГА і Секретаріату. Перш за все, рекомендації стосувалися структури та загального процесу розгляду запропонованих доповідей презентованих ГС або РБ та ЕКОСОП на розгляд ГА. Крім того, було запропоновано ідеї щодо строків проведення пленарних засідань ГА. Рішенням Робочої групи рекомендовано активізувати роботу наглядового механізму. Необхідно зазначити, що в доповіді, також, пролунала ідея щодо скорочення періоду повноважень ГС, обмежуючись перебуванням його на посаді лише один строк.

Отже, можна із впевненістю констатувати, що зазначена доповідь стала продовженням запропонованих ініціатив ГС. Також, в робочих матеріалах Групи простежується відходження від практики загального інституційного розгляду питання реформи Організації до більш детального вивчення її окремих структурних підрозділів.

Поступово протягом 1997 р. були здійснені певні практичні кроки в

реалізації положень, викладених в доповіді ГС «Оновлення ООН: програма реформ». Резолюцією ГА ООН 51/243 [129] від 10 жовтня 1997 р. було визначено питання щодо персоналу, безоплатно наданого урядами або іншими сторонами. Відповідно до тексту документу, були визначені обставини, за яким ГС може приймати персонал зазначеної категорії, серед них: а) обмежений і обумовлений строк; б) для надання тимчасової і швидкої допомоги у випадку нових та/або розширених мандатів ООН. Для реалізації визначених в порядку денному завдань, на думку К. Аннана та в запропонованих висновках створеної Групи стратегічного планування, була підкреслена необхідність внесення якісних змін в спосіб відбору і підготовки кадрів для організацій і робочих органів ООН.

Наступним виконаним аспектом обумовленої доповіді став документ «Доповнення порядку денного для миру» [128]. Текст документу представляв собою досягнутий незначний прогрес у питаннях превентивної дипломатії, встановлення миру та постконфліктного миробудівництва на основі посилення координації та застосування санкцій, як корисного інструменту міжнародної політики в контексті диференційного реагування на загрози міжнародного миру й безпеки. В резолюції ГА наголошено щодо необхідності надзвичайно обережного відношення до застосування санкцій та зазначено потребу визначення їх часових рамок з метою уникнення ненавмисних несприятливих побічних дій на цивільне населення.

Також, необхідно звернути увагу на окремі зрушення в процесі реорганізації ООН, викликані у зв'язку зі зведенням в єдине Управління Верховного комісара ООН з прав людини основаних в Женеві програм зазначеного спрямування. На посаду Верховного комісара ООН була призначена М. Робінсон.

Одним з найважливіших рішень з моменту заснування ООН стало прийняття у липні 1998 р. Римського статуту [142], який став юридичною основою для створення постійного Міжнародного кримінального суду (МКС). МКС є самостійним по відношенню до ООН міжнародним органом, який

сприяє припиненню безкарності за численні тяжкі злочини проти людства. МКС уповноважений розглядати три класи основних міжнародних злочинів: геноциду, злочинів проти людства, військових злочинів. Міжнародній спільності знадобилося більше п'ятдесяти років щоб втілити в життя мрію про викорінення безкарності.

Таким чином, за два роки рішучих перетворень, ініційованих ГС за підтримки держав-членів, ООН почала планово створювати дієві механізми реального регулювання на процеси міжнародного розвитку, подолання нерівності, пов'язаної з відставання цілих регіонів й викликаного на цій основі дисбалансу та ускладненням міжцивілізаційних відносин. Більш того, порівняно з 1997 р., коли серед зацікавлених кіл в структурі ООН лише «визрівали» плани щодо реформування Організації, наприкінці 1999 р. програму реформ з певних напрямків вдалося реалізувати.

Треба віддати належну шану українській дипломатії на чолі з Головою МЗС України Г. Й. Удовенко (1994-1998 рр.), який був обраний Президентом п'ятдесят другої сесії ГА ООН. За сприянням Г. Й. Удовенка був підготовлений розгляд Асамблеєю комплексної програми реформ. По причині відсутності консенсусу та існування розбіжностей у поглядах держав-членів щодо наданих пропозицій, Президентом ГА для детального розгляду всеохоплюючого пакету реформ була задіяна низка способів, а саме, неофіційні пленарні дебати, неофіційні сесійні консультації в шістьох головних комітетах Асамблеї, а також інших міжурядових структурах.

Новою віхою в історії реформування ООН початку нового тисячоліття стала доповідь ГС «Ми, народи: роль Організації Об'єднаних Націй в XXI столітті» [33]. Запропонований документ викликав великий інтерес в світі, який пов'язаний із підведеними підсумками діяльності ООН з 1945 р. та запланованими перспективами та завданнями в новому тисячолітті.

З перших сторінок тексту доповіді ГС чітко простежується його ставлення до Організації, не як до простого інструменту, за визначенням К. Аннан ООН носить глобальний характер та покликана впровадити нові

принципи в міжнародні відносини, внести якісні зміни в їх повсякденний процес.

У доповіді підкреслюється, що ООН існує для служіння державам, які входять до її складу. Організація – це унікальна структура, яка є універсальною за своїм складом з найширшим охопленням різних галузей. Також, ООН – це форум для обміну інформацією, проведення переговорів, створення норм та реалізації загальних планів дій. Поруч із необхідність посилення дієвості існуючих функцій в документі визначені нові завдання. Слід звернути увагу на ту обставину, що на думку К. Аннана, головним завданням сьогодні є досягнення того, щоб глобалізація стала позитивною силою. В першу чергу, світова спільнота повинна замислитися над виконанням загальних інтересів, оскільки сучасні проблеми вимагають колективного втручання й вирішення. У зв'язку з цим, в доповіді зазначено, що ефективно функціонуючі держави суттєво важливі для вирішення завдань, які постають перед ООН, і що необхідно адаптувати міжнародні інститути, через які держави спільно керують, до реалій нової епохи.

Характерною рисою зазначеної доповіді стало детальне розкриття особливостей процесу глобалізації. К. Аннан більш детально зупинився на висвітленні рис економічної глобалізації в період між двома світовими війнами. В тексті доповіді Генсеком визначені серйозні причини неприйняття зазначеного процесу. Особливо підкреслено той факт, що для багатьох людей глобалізація стала сигналом економічної нестабільності та соціальної нерівності, яка торкалася цілих регіонів. Однак вкрай негативна оцінка процесу глобалізації викликана у зв'язку із загрозою його втручання в цілісність культур, а також суверенітет держав.

Окремим аспектом в документі постало питання щодо позбавлення від потреб. Не можна не погодитися зі словами ГС, що за останні півстоліття світ досяг значних результатів в економічній галузі. Позитивна динаміка, на думку К. Аннана, пов'язана з кардинальними змінами, які відбулися у зв'язку з вирішенням певних питань: забезпеченням медичними послугами, надання

доступу до освіти та інших соціально-економічних благ. Разом з тим, ГС закликає до вирішення проблеми бідності та подолання соціальної нерівності, які є неприйнятними для ХХІ ст.

Ключове значення ГС відвів питанням оновлення ООН та посилення її ролі. Генсек підкреслив, що сьогодні, як і раніше, основою Організації виступають саме держави-члени. ООН продовжує бути єдиною глобальною установою, легітимність і масштаби діяльності якої визначаються універсальним характером її членського складу. Більш того, її мандат охоплює питання безпеки, розвитку, прав людини та охорону навколишнього середовища, і в цьому аспекті ООН грає унікальну роль світового гравця.

У доповіді особливе місце відведено значенню міжнародних конференцій, які Організація проводить під своєю егідою, тим самим встановлюючи і підтримуючи глобальні норми без яких сучасне суспільство не могло б функціонувати.

У документі, також, пролунали пропозиції щодо усунення структурної слабкості миротворчих операцій ООН, які сьогодні носять комплексний характер. Мета комплексних миротворчих операцій полягає в тому, щоб допомогти конфліктуючим сторонам забезпечити свої інтереси політичними засобами.

Порівняно з досягнутим прогресом в галузі миротворчих операцій, К. Аннан зазначив, щодо уповільнення вкрай важливого процесу роззброєння. Серйозне занепокоєння викликало і та обставина, що у зв'язку з відсутністю консенсусу не проводяться переговори, широко розповсюджено стрілецька зброя. Таким чином, ГС прийшов до висновку, якщо плани щодо розгортання систем протиракетної оборони не будуть розроблені за згодою всіх зацікавлених сторін, то прогрес, досягнутий зараз в галузі скорочення ядерних боєприпасів може опинитись під загрозою.

Отже, запропонована ГС доповідь представила собою обґрунтоване бачення сучасної ООН з її досягненнями і недоліками. Питання унікального значення Організації, її ролі і місця в глобальних міжнародних відносинах

стало ключовим. Запровадження нових концептуальних ідей і підходів в універсальну діяльність ООН є вимогою часу, на яку не має жодного права не відреагувати міжнародному співтовариству.

Знаковою подією в історії ООН стало проведення на зорі нового тисячоліття Саміту, який проходив з 6 по 8 вересня 2000 р. в Центральних установах ООН за участі найвищих політичних представників держав-членів. Саміт тисячоліття сприяв з'ясуванню та визначенню ролі Організації в міжнародних відносинах, а також, її подальших дій в процесі вирішення головних проблем, що стоять перед світовою спільнотою, а саме: досягнення міжнародного миру і безпеки, демократії, поваги до прав людини, сталого розвитку та забезпечення соціального прогресу. Головним результатом проведеного заходу стало ухвалення світовими лідерами Декларації тисячоліття ООН [46].

Основа документу складається з визначення ключових цілей, виконання яких сприятиме розвитку міжнародних відносин в ХХІ ст. До них належать: I – Цінності і принципи; II – Мир, безпека і роззброєння; III – Розвиток і викорінення бідності; VI – Охорона нашого загального навколишнього середовища; V – Права людини, демократія і блага управління; VI – Захист вразливих; VII – Задоволення особливих потреб Африки; VIII – Зміцнення ООН.

Великий інтерес в тексті Декларації відведено питанню зміцнення ООН. Оскільки очевидно, що від його виконання залежить реалізація інших визначених документом положень. Також, у Декларації запропоновані ключові заходи щодо сприяння посиленню ролі ООН в світі. У ній справедливо підтверджено центральне місце ГА як головного дорадчого, директивного та представницького органу ООН, а також, наголошено на необхідності продовження ефективного виконання покладених на її функцій. Одним з перших завдань було визначено потребу в активізації зусиль з проведення всеохоплюючої реформи РБ в усіх її аспектах. У Декларації тисячоліття світові лідери погодились з необхідністю посилити МС та

ЕКОСОП, а також, закликали Секретаріат ефективніше використовувати отримані Організацією ресурси для забезпечення її мандатів.

Декларація тисячоліття – це універсальний документ, який став результатом узгодженої міжнародної співпраці держав. Документом був заданий новий вектор подальшого оновлення системи ООН, а визначені в ньому завдання сприяли розробці подальших ініціатив щодо посилення її ефективності.

На зорі XXI ст. переважно новим аспектом процесу модернізації ООН став запропонований К. Аннаном документ щодо забезпечення безпеки і захисту персоналу ООН. Презентована Асамблеї доповідь «Безпека і захист персоналу Організації Об'єднаних Націй» включала дворічну програму зміцнення системи забезпечення безпеки Організації [30].

Зазначений документ, був підготовлений у виконання резолюцій ГА 54/192 [130] від 17 грудня 1999 р. і 54/249 [131] від 23 грудня 1999 р., в яких Асамблея зазначила щодо необхідності перегляду існуючих заходів забезпечення безпеки і захисту персоналу ООН та звернулася до Генсека з проханням запропонувати заходи з їх вдосконалення. Також в них були визначені положення щодо низки питань пов'язаних з погрозами на адресу персоналу Організації, всеосяжний опис існуючої структури з забезпечення безпеки та пропозиції щодо зміцнення охорони і безпеки персоналу ООН.

У доповіді наголошувалося, що система забезпечення безпеки, яка діяла до 2000 р. вже не відповідає вимогам часу та не в змозі задовольнити сучасних оперативних потреб системи ООН. На думку, К. Аннана, за останні декілька років з урахуванням мандатів, що були надані державами-членами, співробітників Організації все частіше направляють в місця відкритих бойових дій та агресії. Відповідно до наданих статистичних даних лише за період з 1 січня 1992 р. по 18 вересня 2000 р. сто дев'яносто вісім цивільних службовців віддали свої життя, виконуючи мандат ООН, а з 1 січня 1994 р. в шістдесяти трьох окремих інцидентах приблизно двісті сорок співробітників були взяті у заручники або викрадені.

Отже, за визначенням К. Аннана, мета системи безпеки Організації полягала в «захисті захисників», реалізація якої зводилася до наступного: 1) створення штатної посади координатора з питань безпеки на рівні помічника ГС, який на постійній основі мав відповідати за політичні і процедурні питання щодо захисту і безпеки співробітників; 2) посилити Канцелярію Координатора з питань безпеки додатковими співробітниками, щоб підрозділ міг виконувати вимоги щодо координації, управління й підготовки великої кількості співробітників ООН; 3) замінити більш надійним механізмом фінансування польових співробітників, а саме - забезпечити, щоб необхідна їх кількість фінансувалась за рахунок регулярного бюджету Організації. Наймати зазначену категорію персоналу в централізованому порядку з оперативним їх призначенням; 4) відповідно призначеним співробітникам надзвичайно важливо забезпечити усім необхідним устаткуванням.

Отже, зазначений документ став знаковою подією в галузі забезпечення безпеки і захисту персоналу ООН та одним із аспектів системного реформування Організації.

Разом з тим, в результаті багатомісячної роботи, яка відбулася за сприянням сил Групи стратегічного планування та спеціально залучених фахівців робочих органів ООН, шостого вересня 2001 р. був опублікований документ «План здійснення Декларації тисячоліття Організації Об'єднаних Націй» [76].

Доповідь представляла комплексний і всеосяжний огляд актуальної ситуації, а також можливі стратегії дій з реагування на виклики і загрози, які були сформовані представниками ста восьмидесяти дев'ятьма державами-членами, котрі прийняли Декларацію тисячоліття.

Важливе місце в доповіді займає розділ «Мир, безпека і роззброєння», в якому були намічені заходи щодо сприяння підвищенню рівня безпеки людини, до їх числа належали: а) зміцнення верховенства права та вживання заходів боротьби з транснаціональною злочинністю за рахунок приведення внутрішньодержавного законодавства у відповідність до міжнародних

зобов'язань, розширення юрисдикції МС й забезпечення швидкого набирання чинності Римського статуту Міжнародного кримінального суду; б) вживання заходів в тих випадках, коли принцип верховенства права не дотримується шляхом: переходу від «культури реагування» до «культури запобігання» (обмеження озброєних конфліктів, превентивний контроль над озброєнням, маркування і відстеження «скривавлених алмазів»); завершення важливих реформ в управлінні миротворчою діяльністю, які впроваджувалися ООН, а саме: заповнення нових посад і створення потенціалу розгортання від тридцяти до дев'яносто днів; підтримка зусиль на місцях, з миробудівництва та зміцнення координації діяльності всіх суб'єктів, що займаються питаннями роззброєння, демобілізації і реінтеграції; здійснення перетворень, що стосуються санкцій (вдосконалення механізму їх призначення); досягнення прогресу в роззброєнні всіх областей, включаючи зброю масового знищення, наземні міни і стрілецьку зброю.

Не менш важливим став розділ «Розвиток і викорінювання бідності: цілі в галузі розвитку, викладені в Декларації тисячоліття», в якому центральне місце відведено питання стійкого розвитку на основі викорінювання бідності, а також, наголошено на необхідності скорочення вдвічі кількості людей, дохід яких не перевищує одного долара в день. Більш того, подолання бідності як глобального явища безпосередньо розглядалося як необхідна умова досягнення прогресу.

Окреме місце посіло питання щодо зміцнення Організації. У доповіді підкреслено, що ООН – єдина в своєму роді установа, яка об'єднала практично всі держави світу. Для того, щоб ця система продовжувала бути рушійною силою перетворень, форумом для проведення діалогу та прийняття ефективних заходів було аргументовано доведено необхідність вдосконалення її діяльності. Іншими словами потрібно покращити координацію між її основними органами, зміцнити партнерські відносини з іншими організаціями, а також, забезпечити безпеку персоналу при виконанні завдань Організації.

Ключовими положеннями зазначеного розділу стало визначення

впроваджених шляхів з реформування ООН, які були окреслені в Декларації тисячоліття. Отже, К. Аннан надав підсумкову інформацію щодо втілення перших реформених ініціатив визначених документом.

Незначні результати вдалося досягти в напрямку активізації діяльності ГА за рахунок впорядкування процесу надання їй доповідей та згрупування порядку денного за тематичним принципом, а також, сприяти розгляду низки пунктів порядку денного один раз в два роки з передачею більшості з них в профільні комітети задля ефективного проведення дебатів.

Питання щодо проведення реформи РБ в усіх її аспектах досі не знайшло прийнятного рішення, не дивлячись на активну діяльність Робочої групи відкритого складу з питання реформи РБ в цьому напрямку. Натомість вкотре ГС визначив подальшу стратегію розгляду цього питання, яка пов'язана з розглядом Асамблеєю кількості і складу оновленої РБ, реформування Радою її методів роботи, включаючи підвищення прозорості і консультацій з державами, що надають їй війська, а також, розширення можливостей Ради з прогнозування і попередження подій і якнайшвидшого реагування на них.

У доповіді ГС була визначена низка впроваджених питань, пов'язаних з посиленням ЕКОСОП, серед них: засновано Цільову групу з інформаційно-комунікаційних технологій; покращено контроль з реалізації оперативних заходів в цілях розвитку установами, фондами і програмами ООН; впроваджено етап засідань з гуманітарних питань, який став форумом для більш широкого обговорення теми політики в цій галузі; покращена організація взаємодії між ЕКОСОП і п'ятьма регіональними комісіями.

У виконанні Декларації тисячоліття ООН ГС в своїй доповіді підкреслив, що в рамках всеохоплюючого і безперервного процесу реформ Секретаріат вдосконалює практичні методи управління в деяких галузях. В доповіді відзначено низку нововведень, спрямованих на вдосконалення діяльності Секретаріату та підвищення практичної віддачі. Створена Група старших керівників, головою якої став ГС, включає керівників старшої ланки

Секретаріату, програм і фондів. Група проводить щотижневі засідання і за допомогою відеоконференційного устаткування в її роботі беруть участь співробітники, які знаходяться в Женеві, Найробі, Римі та Відні. Дана група забезпечує стратегічне узгодження політики і управління в системі ООН. Вона також сприяє координації структур ООН, що розташовані по всьому світу. Ще одним корисним органом став Комітет з управління і реформи на чолі з першим заступником ГС. Комітет регулярно проводить огляд політики і практики в адміністративній, бюджетній і кадровій галузях.

Більш того, створено чотири виконавчих комітети, які діють на рівні заступників ГС та функціонують в якості внутрішніх механізмів прийняття рішень, з охопленням ключових для Секретаріату областей. Це Виконавчий комітет з питань миру і безпеки, Виконавчий комітет з економічних і соціальних питань, Група ООН з питань розвитку і Виконавчий комітет з гуманітарних питань. Крім того, в цілях зміцнення планування і координації між підрозділами, які займаються операціями з підтримання миру, гуманітарною діяльністю, питаннями розвитку і політичними питаннями, робота Міждепартаментської групи з координації була переорієнтована на ранні попередження і превентивні заходи.

В рамках Секретаріату відбулося навчання керівників всіх рівней. Була впроваджена охоплююча всіх заступників ГС система планів управління програмами. На початку 2001 р. Секретаріат розробив прототип електронної системи надання управлінської звітності, яка дозволить щоденно готувати корисні для керівників вказівки, а розширення якої зробить з неї ще один управлінський інструмент, який дозволить контролювати роботу департаментів. Ця система буде пов'язана з існуючою системою управлінської інформації. Значним кроком стало прийняття Асамблеєю дозволу на втілення реформи в галузі управління людськими ресурсами, яка надасть можливість керівникам відбирати своїх співробітників, а Секретаріату задовольнити свої потреби в напрямку управління шляхом підвищення мобільності персоналу ООН.

Як визначено в документі, роль Секретаріату значно зросла в усіх напрямках діяльності ООН і що інформаційні технології набувають у зв'язку з цим все більшого значення в роботі Організації. У цьому контексті доречно відзначити запропоновану К. Аннаном у 2001 р. доповідь «Інформаційна технологія в Секретаріаті: План дій» [65], яка містить інформацію щодо ініціатив з ефективного внутрішнього управління на основі використання інформаційних технологій та обміну передовим досвідом.

Серед досягнутих положень Декларації тисячоліття ГС відзначив небувало високий рівень співробітництва між ООН, бреттон-вудськими установами та ВТО. Так, слід підкреслити посилення співробітництва на місцевому рівні, розробка спільних підходів щодо вирішення проблем Африки, важливе місце, також, посіли питання вивчення проблематики ВІЛ/СНІДу та створення комплексної загальносистемної стратегії з ліквідації бідності.

У завершальній частині доповіді було наголошено щодо необхідності органами ООН, відповідно до взятих ними зобов'язань, надавати щорічну доповідь, а також, кожні п'ять років – всеосяжну доповідь про наявний або відсутній прогрес в досягненні визначених цілей.

Отже, презентована К. Аннаном доповідь представляла собою звіт з результатами скоординованого виконання цілей і зобов'язань, викладених в Декларації тисячоліття ООН.

Виходячи з втілення визначеної Генсеком мети, можна підкреслити реалізацію таких напрямів як: зміни принципів роботи з персоналом, підвищення його безпеки, а також, розробка нових документів стосовно подальшого перетворення Організації.

Важливий інтерес в контексті виявлення досягнутих результатів та визначення нових цілей щодо втілення Декларації тисячоліття ООН мала доповідь К. Аннана «Управління ООН: програма подальших перетворень» [32]. Гостра потреба в Організації з боку світової спільноти в епоху глобалізації підкреслена Генсеком з перших сторінок документу. Пріоритетне

значення в процесах її реорганізації займає проголошена Декларація тисячоліття, яка, на думку К. Аннана, відкрила світу загальне бачення нового століття, а визначені Декларацією цілі і завдання представляли собою спільні стратегічні рамки для всієї системи ООН.

Більш того, ГС підкреслив необхідність впровадження додаткових заходів в реалізації програми реформ. Генсек визначив наступні пропозиції: приділити увагу пріоритетним завданням, що визначені державами-членами; Секретаріату покращити виконання покладених на нього функцій; за прикладом ГА, ЕКОСОР необхідно реорганізувати свою діяльність з метою вдосконалення власного потенціалу; надати нового поштовху процесу реформування РБ.

Так, у розділі «Зосередження уваги на головному» в одному з перших було визначено завдання щодо втілення подальших нововведень. У ньому ГС закликав відмовитися від діяльності, яка втратила актуальність, натомість зосередити увагу Організації на нових гострих питаннях, які потребують від неї ефективних цілеспрямованих дій.

У доповіді Генсеком приділено значну увагу питанню заохочення та захисту прав людини, яке незважаючи на досягнутий прогрес, потребує додаткових заходів ООН в цій галузі: розширення можливостей Організації щодо надання певним державам допомоги у створенні ефективних інститутів в зазначеній галузі; проведення огляду процедур діяльності договірних органів з метою спрощення зобов'язань з надання доповідей; реалізація огляду системи спеціальних процедур (доповідачі, робочі групи і т.п.) з метою підвищення її ефективності за рахунок забезпечення більшої узгодженості дій, а також зміцнене керівництво діяльністю Управління Верховного комісара ООН з прав людини.

Наступним в доповіді пролунало питання щодо модернізації діяльності найважливішої ланки всієї інформаційної системи ООН, якою є Департамент з публічної інформації (ДПІ) ООН. Було запропоновано, протягом трьох наступних років, проведення загальної оцінки віддачі від всієї діяльності

Департаменту та ефективності відповідних витрат. Разом з тим, було заплановано раціоналізувати існуючу мережу інформаційних центрів Організації шляхом створення регіональних вузлів, починаючи із Західної Європи. ГС також висловив намір внести зміни до управління діяльністю бібліотек ООН і до програми публікацій Секретаріату.

Необхідність зазначених перетворень була визначена, тією обставиною, що діяльність ДПП, пов'язана із виконанням значної кількості мандатів і завдань. ГС наполягав на реорганізації структури Департаменту, для кращої реалізації погоджених стратегій в галузі комунікації, а також, використання переваг, які надають нові технології в галузі засобів масової інформації й комунікації.

В наступному розділі доповіді ГС було порушено питання щодо покращення обслуговування держав-членів ООН. Разом з тим, ГС вніс рекомендації, які мали сприяти швидкій реалізації цього питання. Так, було акцентовано увагу на необхідності забезпечення щоденної діяльності Організації необхідними довідковими матеріалами та документами, приміщеннями та можливістю впровадження усного перекладу засідань, доповідей й звітів процесу дискусії. Крім того, була передбачена реалізація низки заходів щодо скорочення кількості щорічних доповідей та впровадження комплексного підходу до питань, що обговорюються. В тексті зазначеного розділу обумовлено такий аспект, як покращення планування й обслуговування засідань, з широким використанням інформаційних технологій.

Значне місце в доповіді посіла проблема необхідності посилення якості співпраці між підрозділами Організації, а також з іншими суб'єктами міжнародних відносин. В контексті програми реформ справедливо відзначити запропоновану К. Аннаном ініціативу, яка полягала в тому, щоб установи, фонди, програми ООН, які діють в одній державі, надалі повинні отримати право на об'єднання власних ресурсів з метою втілення спільно розроблених програм, створення спільної бази даних та мережі обміну знаннями, а також,

заснування при координаторах-резидентах у великих і середніх державах власного штату співробітників.

З метою покращення координації і підвищення ефективності роботи підрозділів ООН було наголошено на необхідності чіткого визначення їх функцій і обов'язків. ГС визначив рамки в межах яких повинен бути завершених підготовчий документ з роз'ясненням повноважень та обов'язків в галузі технічної співпраці; зміцнення підрозділу Департаменту з економічних і соціальних питань, з компетенцією в напрямку управління і стратегічного планування; підвищення координаційної підтримки Асамблеєю між Секретаріатом та ЕКОСОП у зв'язку з їх розглядом питань, що пов'язані з Африкою.

Характерним проблемним моментом в доповіді було розглянуто Генсеком питання щодо взаємодії ООН з численними неурядовими організаціями. Тисячі таких організацій мають консультативний статус, а підготовлені ними матеріали сприяють плідній дискусії і, головне, впливають на характер прийнятих підсумкових документів. Однак, на думку ГС, за сприянням зазначеної категорії організацій, з низки питань, виникає доволі широкий пласт зайвої інформації, яка, безпосередньо, при обробці впливає на швидкість і продуктивність роботи Організації.

Таким чином, виникла критична необхідність впровадження додаткових положень для пошуку шляхів вдосконаленої організаційної взаємодії за сприянням, сформованої ГС, Групи високого рівня для надання рекомендацій з цього питання.

Також, К. Аннан приділив увагу зв'язкам Організації з приватним сектором, за результатом реалізації ініціатив визначених Глобальним договором та встановлення численних відносин співпраці з компаніями і фондами, зокрема, з Фондом ООН. Як результат, було заплановано створення Управління з питань партнерства для об'єднання цих напрямів діяльності в рамках єдиної організації.

У документі, також, пролунало питання щодо модернізації системи

планування і складання бюджетів Організації. У зв'язку з тим фактом, що питання планування і складання бюджетів повинні розглядати три окремих комітети з подальшою підготовкою великого обсягу документації та проведенням сотні засідань, за підтримкою ГС такий процес був визначений як складний і трудомісткий, який потребував реформування. Внесені рекомендації передбачали складання середньострокового плану, на дворічний період замість теперішнього чотирьохрічного. К. Аннан вважав, що таким чином бюджет стане менш деталізованим та більш стратегічним і на дасть ГС більшої свободи в процесі перерозподілу ресурсів з урахуванням потреб.

У доповіді була озвучена рекомендація щодо подальшого проведення міжурядового огляду планів і бюджетів виключно П'ятим комітетом Асамблеї, порівняно з процедурою, коли цей процес одночасно виконували П'ятий комітет і Комітет з програми і координації.

Також, були заплановані заходи з раціоналізації бюджетів миротворчих місій і вдосконалення управління великою кількістю цільових фондів, на які держави-члени вносять додаткові добровільні внески, не враховуючи обов'язкові внески до регулярного бюджету.

Важливе значення в тексті доповіді ГС приділив кадровим питанням. Так, К. Аннан висунув пропозиції, спрямовані на забезпечення Організації спроможним і легкокерованим персоналом. Ініціативи ГС покликані: заохочувати й винагороджувати мобільність персоналу між різними місцями служби, функціями і навіть організаціями; розширювати коло можливостей, що відкриті перед співробітниками категорії загального обслуговування (які надалі носитимуть офіційну назву міжнародні цивільні службовці); допомагати співробітникам досягати більшої гармонії в їх професійній діяльності і в особистому житті; оновити Організацію; більше розширити можливості керівників; зміцнювати потенціал ООН у вирішенні проблеми ВІЛ/СНІДу на робочому місці; ефективніше вирішувати внутрішні суперечки між адміністрацією і персоналом; а також, дозволити Організації пропонувати більш конкурентоспроможні оклади, надбавки та грошові допомоги.

Як результат, документом був визначений комплекс новий засобів діяльності, які мали пріоритетне значення для реалізації багатьох пропонованих заходів в Декларації тисячоліття ООН.

У вересні 2003 р. на відкритті п'ятдесят восьмої сесії ГА К. Аннан оголосив про намір створити, Групу високого рівня щодо загроз, викликів і змін у складі провідних діячів. В офіційному листі Генсека визначені завдання цієї Групи, які полягали у вивченні основних загроз і викликів у світі в галузі миру і безпеки, економічних і соціальних питань в контексті зазначеної галузі, а також, внесення рекомендацій щодо елементів колективних заходів реагування [10].

З 5 грудня 2003 р. по 5 листопада 2004 р. Група провела шість засідань та сорок дві зустрічі на різних континентах світу. Голова Групи високого рівня із загроз, викликів і змін прем'єр-міністр Тайланду Анан Паньярачун 1 грудня 2004 р. представив ГС ООН доповідь під назвою «Більш безпечний світ: наша спільна відповідальність» [12], а вже 8 грудня 2004 р. К. Аннан презентував даний документ на п'ятдесят дев'ятій сесії ГА.

У доповіді обсягом дев'яносто п'ять сторінок викладено нове бачення колективної відповідальності, а також, наведено аналіз основних глобальних загроз міжнародному миру і безпеки.

У запропонованому Групою високого рівня документі налічується сто одна рекомендація щодо створення нової системи колективної безпеки для боротьби з сучасними загрозами людства. В цілому запропоновані заходи спрямовані на посилення універсальної ролі ООН, за рахунок охоплення значної кількості розглянутих в доповіді положень, демонструють її всеохоплюючий характер.

Важко не погодитись з висновком, що в сучасному світі загроза комусь одному представляє собою загрозу всім. Тому Групою акцентовано більше уваги на проблемах безпеки та визначено низку положень концептуального характеру пов'язаних з реформуванням головних органів ООН.

Одним з ключових в доповіді стало питання оновлення РБ як основного

органу ООН з підтримання міжнародного миру і безпеки. Групою високого рівня були визначені відповідні принципи реформи Радбезу. Так, відповідно до тексту документа члени Групи передбачали наступні шляхи її модернізації:

- а) залучення більшої кількості учасників для прийняття рішень з числа тих, хто виступає найбільшим фінансовим, військовим і дипломатичним «донором» в ООН. Серед розвинених держав одним із найважливіших критеріїв внеску повинно стати досягнення або суттєвий прогрес в напрямку досягнення узгодженої на міжнародному рівні мети щодо виділення нуль цілих сімдесятих відсотки ВВП на ОПМ;
- б) вони повинні залучати до процесу прийняття рішень держави, які в більшій мірі представляють широкий членський склад, особливо ті, що розвиваються;
- в) вони не повинні підірвати ефективність РБ;
- г) вони повинні посилити демократичний і підзвітний характер цього органу.

До числа важливих змін, запропонованих представниками Групи, слід віднести пропозиції пов'язані з питанням щодо розширення членського складу РБ. Отже, рекомендації стосувалися збільшення членів Ради з п'ятнадцяти до двадцяти чотирьох держав. При цьому в документі запропоновано два варіанти її розширення: модель А передбачала створення шести нових постійних місць (без наділення їх правом вето) та трьох нових непостійних місць для розподілу між основними регіональними групами; модель В передбачала введення нової категорії у вигляді восьми місць на чотирьохрічний поновлювальний строк та створення одного нового непостійного місця на дворічний непоновлювальний строк.

У документі Групою була розглянута низка ситуацій, пов'язаних із тероризмом або застосуванням зброї масового знищення та запропоновано Радбезу в таких випадках діяти превентивно. Крім того, члени групи узгодили п'ять критерій, якими повинна керуватися РБ при прийнятті рішень про використання сили: серйозність загрози; наявність чіткої цілі; вичерпність всіх інших заходів; пропорційність застосованої сили; врахування всіх наслідків.

У доповіді наголошено, що розвиток виступає необхідною основою

нової концепції колективної безпеки. Таким чином, підкреслена важливість виділення достатніх ресурсів на досягнення цілей в галузі розвитку, що визначені в Декларації тисячоліття.

Пролунала рекомендація щодо необхідності вдосконалення санкцій і посередництва з метою попередження виникнення нових загроз.

Важливе значення в контексті нових викликів займало питання постконфліктного миробудівництва. Фахівцями було запропоновано створити новий міжурядовий орган – Комісію з миробудівництва та спеціалізований підрозділ в рамках Секретаріату ООН.

Велика кількість рекомендацій Групи високого рівня стосувалися головних органів ООН, її спеціалізованих установ, а також, міжурядових органів поза межами Організації, що свідчить про необхідність подальшої консультації ГС з визначеними органами і організаціями.

Автори документу прийшли до висновку, що аргументи на користь системи колективної безпеки полягають в наступному: сучасні загрози не мають національних кордонів, тому повинні так само усуватися на глобальному й регіональному рівнях; жодна держава неспроможна самотійно обмежити себе від сучасних загроз; і останнє, не можна вважати, що можливості і бажання виконувати свої обов'язки щодо захисту власного народу, не завдаючи при цьому шкоди сусідам.

Отже, зазначена доповідь представила низку концептуальних основ, які мали сприяти активізації ролі системи колективної безпеки в сучасних історичних умовах, а також, були визначені сучасні виклики та глобальні загрози людства в XXI ст.

Безперечно, ситуація, що склалася на початку XXI ст. потребувала нестандартних, гнучких та юридично обґрунтованих підходів до вирішення сучасних міжнародних проблем силами ООН. Як показує час, світова спільнота усвідомлює той факт, що єдиною і ефективною система протидії глобальним викликам можлива лише при лідируючій ролі ООН.

Слід відзначити, що на основі розгляду запропонованої доповіді Групою

високого рівня, 21 березня 2005 р. ГС підготував власні рекомендації, які виклав в документі «При більшій свободі: до розвитку, безпеки і правам людини для всіх» [9].

В шістьох розділах доповіді К. Аннан включив найбільш пріоритетні галузі, які, на думку ГС, потребували першочергової уваги.

За справедливим визначенням Генсека, ключовим завданням, реформи ООН мало стати позбавлення людства від бідності. З метою скорочення масштабів бідності й сприяння загальному процвітання К. Аннан звернувся до керівництва держав і урядів з наполегливим закликком знов підтвердити і сприяти в реалізації досягнутому консенсусу щодо розвитку, заснованому на принципах взаємної відповідальності та підзвітності, які були досягнуті на Міжнародній конференції з фінансування розвитку, яка проходила в м. Монтеррей (Мексика) в 2002 р., а також, на Зустрічі на найвищому рівні зі стійкого розвитку, яка проходила в Йоханнесбурзі (Південна Африка). В основі історичних угод були визначені цілі в галузі розвитку, що були сформовані в Декларації тисячоліття ООН.

Відповідно до визначених знакових документів, були визначені наступні завдання: державам, що розвиваються, підтвердити взятє на себе зобов'язання щодо головної відповідальності за свій власний розвиток; розвиненим державам взяти на себе зобов'язання підтримувати ці зусилля; визнати особливу потребу Африки та знову підтвердити взяті на себе зобов'язання в терміновому порядку задовольнити цю потребу; ухвалити потребу в необхідності кожної держави, що розвивається, до 2015 р. досягти показників реалізації цілей в галузі розвитку, що визначені в Декларації тисячоліття ООН; взяти на себе зобов'язання щодо забезпечення можливості розвиненим державам до 2015 р. виділяти не менше нуль цілих сімдесятих відсотка ВВП на надання офіційної допомоги в цілях розвитку; вирішити питання щодо створення в 2005 р. Міжнародного фінансового механізму для сприяння миттєвій мобілізації засобів по лінії офіційної допомоги в цілях розвитку; прийняти рішення щодо втілення низки ініціатив в рамках проектів «Швидкий

виграш» в цілях швидкого забезпечення істотного прогресу в досягненні цілей в галузі розвитку, викладених в Декларації тисячоліття; забезпечити швидке виділення міжнародним співтовариством необхідних ресурсів на здійснення розширених і всеосяжних заходів по боротьбі з ВІЛ/СНІДом; підтвердити гендерну рівність жінок і чоловіків та необхідність подолання упередженого ставлення по відношенню до жінок шляхом розширення їх доступу до середньої освіти, гарантування права власності на майно, що належить ним, забезпечення доступу до послуг у сфері охорони репродуктивного здоров'я, заохочення рівного доступу до ринків праці, надання їм можливості бути ширше представленими в державних директивних органах; і підтримка заходів, що сприяють їхньому захисту від насильства; визнати необхідність значного збільшення обсягу міжнародної допомоги для задоволення особливих потреб бідних верств населення в таких галузях, як охорона здоров'я, сільське господарство, освоєння природних ресурсів і природокористування, енергетика і клімат; забезпечити втілення узгоджених глобальних заходів з пом'якшення наслідків зміни клімату, в тому числі шляхом впровадження технічних новинок з урахуванням принципу спільної, але диференційної відповідальності; прийняти рішення щодо створення всесвітньої системи раннього попередження від загрози стихійного лиха, на основі існуючих національних і регіональних можливостей; визначити необхідність держав, що розвиваються, з 2005 р. розробити раціональні, транспарентні й підзвітні національні стратегії задля отримання допомоги в достатньому обсязі, якості та оперативністю, з метою реалізації зафіксованих в Декларації положень.

Ці та інші завдання, на думку ГС, вбачалися абсолютно неможливими без визначених принципів, викладених ним в розділі «Позбавлення від страху». У зв'язку з цим, Генсек звернувся до керівників держав і урядів з наполегливим закликком взяти зобов'язання щодо узгодженого колективного усунення комплексу погроз міжнародному миру і безпеці. Доповідачем була визначена низка важливих завдань, реалізація яких зводилася до впровадження

додаткових зусиль з розширення вже існуючих угод про нерозповсюдження ядерної зброї, токсичного і бактеріологічного озброєння і т.п. Серед новаторських пропозицій пролунала ідея щодо створення Комісії з миробудівництва, фінансовим джерелом якого став би добровільний постійно діючий фонд з миробудівництва.

Важливе місце у тексті доповіді посіло питання щодо втілення новаторської пропозиції, яка полягала в створенні Ради з прав людини. Ідея К. Аннана полягала в можливості замінити Комісію з прав людини меншою по складу постійно діючою Радою з прав людини, в статусі одного з головних органів Організації або допоміжного органу ГА, члени якого обиратимуться, безпосередньо, більшістю голосів держав-членів Асамблеї за підтримки в дві третини від присутніх членів, що братимуть участь в голосуванні.

Пролунав в документі заклик ГС щодо необхідності впровадження колективних дій із зміцнення ООН в межах діяльності її основних органів.

Так, питання реформи РБ ООН було розглянуто в напрямку рекомендованому для виконання Групою високого рівня в 2004 р. Відповідно до тексту доповіді були включені наступні положення: підтримка принципів реформування Ради та розгляду двох варіантів цього процесу – моделі А і В, які були визначені в документі підготовленому Групою, а також, будь-яких інших пропозицій щодо чисельного складу та його збалансування, які сформовані на основі будь-якої з цих моделей. Також, ГС наголосив на необхідності державам-членам погодити виконання рішення з цього важливого питання до проведення саміту у вересні 2005 р. На думку К. Аннана, краще було б якщо прийняття настільки важливого рішення відбулося консенсусом, однак, якщо не вдасться вирішити це питання одностайно, це не привід для того, щоб відкласти його прийняття.

У доповіді пропозиції торкалися, також, питання реформи Секретаріату ООН, яка на прохання ГС полягала в необхідності аналізу Асамблеєю усіх наданих мандатів, які діяли більше п'яти років, в метю визначення їх

актуальності в реалізації зазначеної документами ООН діяльність та визначення можливості перерозподілу виділених ресурсів на вирішення нових завдань; узгодження можливості надання Генсеку повноважень і ресурсів для здійснення одноразової програми щодо стимулювання дострокового виходу співробітників на пенсію, що сприятиме відновленню складу персоналу, виходячи з існуючих потреб; прийняття рішення щодо проведення державами-членами в співпраці з ГС всеосяжного огляду бюджетних і кадрових правил, які визначають діяльність Організації; ухвалення пакету заходів з реформування системи управління, яку Генсек проводить в цілях підвищення рівня підзвітності, транспарентності і ефективності в Секретаріаті, а також ухвалення рішення щодо проведення всеосяжного огляду діяльності Управління служб внутрішнього нагляду з метою зміцнення його незалежності і розширення повноважень, разом з тим, посилення його кадрового складу й потенціалу.

Привертає увагу визначене ГС положення документу щодо внесення змін до Статуту ООН. Автор доповіді влучно підкреслив, що зараз ООН функціонує в зовсім іншому світі, який радикально відрізняється від 1945 р. На думку К. Аннана, Статут повинен детально передавати реалії сучасних міжнародних процесів за рахунок втілення наступних змін: виключити застаріле посилання «ворожі держави» ст. 53 та 107 Статуту; видалити розділ XIII «Рада з опіки», у зв'язку з завершенням покладених на неї Основним законом функцій; з тих же причин необхідно виключити ст. 47 про ВШК, з усіма посиланнями на цей комітет зазначених в ст. 26, 45, 46.

Як наголосив К. Аннан, втілення запропонованих ним заходів унеможлиблювалося без збільшення міжнародної взаємодії навколо ідеї посилення ролі ООН.

Отже, підсумовуючи значення запропонованої доповіді необхідно підкреслити, що вона стала своєрідним підсумковим документом, котрий відтворив найважливіші результати, які вдалося досягти керівництву ООН разом із її державами-членами, а також, визначеними планами на майбутнє,

які неодмінно потребуватимуть вирішення.

Важливо підкреслити той факт, що в тексті документу ГС залишився вірним принципам, які були визначені ним на початку впровадження програми реформ, які полягали у зміцненні системи безпеки на чолі з РБ, оптимізації структури ООН з підвищенням коефіцієнту її ефективної діяльності в різних галузях. Більш того, в документі, також, наголошено на проблемі необхідності посилення ролі ООН. В контексті цього питання була розглянута тема міжнародного розвитку, яка безперечно об'єднала навколо себе питання безпеки і проблематику захисту прав людини.

Натомість в доповіді практично не розглянуті питання розподілу владних повноважень в Організації.

Виходячи з важливості значення винесених на обговорення й прийняття Асамблеєю на ювілейній, шістдесятій сесії ООН, пропозицій, можна цілком обґрунтовано розглядати доповідь К. Аннана «При більшій свободі: до розвитку, безпеки і прав людини для всіх» як своєрідний політичний заповіт своєму наступникові, який став основою підготовки саміту в 2005 р.

У контексті обговорення теми реформи РБ у травні–липні 2005 р. держави-члени активізували спроби втілення своїх власних проектів. Важливо відзначити проект резолюції наданий двадцятьма сімома членами ООН [3], серед яких, такі потужні кандидати як Бразилія, Індія, Німеччина та Японія, до речі, Україна, також, підтримала зазначений варіант оновлення Ради. Відповідно до зазначеного документу було запропоновано розширення РБ до двадцяти п'яти членів за рахунок створення додаткових шести постійних місць (по два для Азії, Африки та по одному для Латинської Америки і Західної Європи), а також, чотирьох непостійних місць. В зазначеному проекті визначено положення щодо проведення огляду складу РБ в 2020 р. Пролунала пропозиція щодо надання права вето новим постійним членам Ради, яку, за визначенням авторів проекту, поєднали з проведенням огляду через п'ятнадцять років після прийняття рішення про розширення РБ. Рішення вважатимуться прийнятими, якщо їх підтримає дві третини голосів членів ГА.

Вибори нових постійних членів Ради повинні відбуватися прямим таємним голосуванням. Наступний крок – положення про внесення поправок до Статуту ООН, яке передбачалося необхідною ратифікацією парламентами двох третин членів Організації, включно з усіма постійними членами РБ.

Наступним презентованим документом щодо реформування Ради став запропонований дванадцятьма державами проект під назвою «Об'єднаних в підтримку консенсусу» [83]. У документі визначені детальні рекомендації щодо внесення змін до Статуту ООН, які передбачали збільшення категорії непостійних членів РБ до двадцяти, незмінною залишалася кількість постійних членів. Обиратися непостійні члени Ради мали на дворічний термін з правом негайного переобрання на основі ступеня їх участі в розв'язанні питань щодо підтримання міжнародного миру і безпеки та в досягненні інших цілей Організації, а також, за принципом справедливого географічного представництва.

14 липня 2005 р. африканські держави висунули свій власний проект оновлення РБ, який передбачав зростання кількості членів Ради до двадцяти шести, з наданням зазначеній регіональній групі п'яти непостійних і двох постійних місць з покращенням її методів роботи [4].

Необхідно відзначити, що прийняття такого вкрай важливого рішення як оновлення РБ потребує широкої підтримки серед держав-членів ООН. Майданчиком для пошуку консенсусу мав стати зустріч на найвищому рівні в рамках ООН, присвячена її шістдесятій річниці.

З метою пошуку єдиної стратегії реагування на виклики і загрози ХХІ ст., з 14 по 16 вересня 2005 р. в Центральних установах ООН за участі ста п'ятдесяти голів держав і урядів відбувся Всесвітній Саміт [23]. Одними з ключових тем заходу стали розвиток, безпека, права людини і реформа Організації. Як було зазначено вище, «Саміт-2005» був останньою можливістю для К. Аннана, повноваження якого добігали кінця, впровадити заплановані ним заходи з реформування ООН. По завершенню Саміту світовими лідерами був представлений комплексний документ під назвою

«Підсумковий документ Всесвітнього саміту 2005 р.», який став результатом багатомісячних напружених переговорів.

Текст документу був викладений в п'яти розділах та включав сто сімдесят вісім основних положень. Розділ I пов'язаний з розглядом цінностей і принципів та визначення узгодженості колективної безпеки. Крім того, в тексті документу підкреслена ключова роль ООН в цій галузі. Розділ II пов'язаний з темою розвитку та наголошував на необхідності кожного члена Організації сприяти втіленню положень закріплених в Декларації тисячоліття. Розділ III – мир і колективна безпека, в якому визначена необхідність створення Комісії з миробудівництва, а також, були розглянуті питання тероризму, роззброєння та критерії використання сили.

На зорі третього тисячоліття спостерігалось зростання загрози тероризму. Реакцією міжнародної спільноти стало створення спільної міцної законодавчої основи протидії терористичним актом. У рамках Всесвітнього саміту 2005 р. був прийнятий знаковий документ – Міжнародна конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму [68]. На теренах саміту світові лідери рішуче засудили тероризм в усіх його формах і проявах. Україна як суверенна держава, що поважає цілі і принципи Статуту ООН, а також, підтримує міжнародний мир і безпеку, підписала зазначений документ і в березні 2006 р. його ратифікувала.

Важливим з точки зору міжнародного права став Розділ IV, який пов'язаний із розглядом таких питань як: права людини, верховенство права, принцип обов'язкового захисту населення від геноциду, військових злочинів, етнічних чисток та злочинів проти людства.

У зазначеному документі визначена необхідність дотримання і використання верховенства права на різних рівнях. Це положення стало запуском механізму підзвітності ГС в галузі зміцнення й координації діяльності ООН з встановлення верховенства права, а також, сприяло створенню в Секретаріаті ООН підрозділу зі сприяння правовладдю.

Розділі V включив питання пов'язані з посиленням Організації за

рахунок впровадження її інституційної і управлінської реформи. В цій частині документу були розглянуті питання вдосконалення роботи головних структурних елементів Організації, а саме: ГА, РБ, ЕКОСОП, Секретаріату, а також, реорганізованої Ради з прав людини. Основа запропонованих ініціатив попередньо була розглянута ГА в документі «При більшій свободі» у березні 2005 р.

Одразу необхідно зупинитись на спільному досягненні членів ООН, яким стало заснування в березні 2006 р. Ради замість Комісії з прав людини у складі сорока семи членів [133]. Особливістю установи стало надання періодичного огляду за виконанням зобов'язань в галузі прав людини всіма державами за допомогою механізму періодичних оглядів з універсальним охопленням.

Одночасно з цим на початку 2006 р. ВКПЛ приступила до реалізації дворічного плану зі стратегічного керівництва. Основна проблема втілення Плану полягала в питанні впровадження заходів посилення взаємодії між державами і зміцнення діяльності на місцях щодо захисту і реалізації прав людини.

В рамках викладеної програми реформ Генсеком в Підсумковому документі та запропонованому ВКПЛ плані дій протягом 2005 р. було відкрито три нових відділення УВКПЛ [51].

Підсумковий документ Всесвітнього саміту вкотре підкреслив центральну роль ГА як головного дорадчого та представницького органу ООН. Разом з тим, відзначено покращення методів її роботи, а саме, вибори Голови Асамблеї проводяться за декілька місяців до початку сесії, голів головних комітетів і членів бюро. Натомість зазначені результати не перекривають необхідності посилення активізації діяльності Асамблеї за рахунок раціоналізації її методів роботи або зростання її ролі.

У документі, також, обумовлено рішення щодо зростання ефективності ЕКОСОП, яке полягало в проведенні на високому рівні один раз на два роки Форуму зі співробітництва в галузі розвитку.

Більш того, в плані реформи ЕКОСОР була підтримана пропозиція щодо проведення на міністерському рівні оцінки досягнення узгоджених цілей в галузі розвитку, зокрема, цілей сформованих в Декларації тисячоліття.

Незважаючи на визначену в документі Саміту заяву світових лідерів пов'язану з тим, що реформа Ради в усіх її аспектах є одним з найважливіших елементів спільного оновлення системи ООН. Однак на практиці аналіз попередньо викладених положень з цього питання демонструє відсутність консенсусу на всіх політичних рівнях.

Отже, у Підсумковому документі зафіксовано низку ключових положень з широкого кола питань, починаючи від впливу глобалізації на діяльність ООН в новому тисячолітті, і, закінчуючи процесом її оновлення.

Більш того, К. Аннан в короткі строки запустив спеціальний механізм з контролю та інформуванню щодо виконання плану дій визначеного в Підсумковому документі Всесвітнього саміту [72].

За час своєї каденції ГС встиг провести розгляд питання, пов'язаного з оглядом затверджених мандатів. Так, на Всесвітньому саміті відповідно до рішення світових лідерів Асамблеї було доручено провести аналітичну роботу огляду всіх мандатів, що були видані більше п'яти років тому з метою зміцнення і оновлення програми роботи ООН. За її результатами у березні 2006 р. К. Аннаном був представлений документ «Видача мандатів та їх втілення: аналіз і рекомендації щодо сприяння огляду мандатів» [43].

У доповіді були розглянуті проблемні питання, які пов'язані з мандатним циклом, а саме: обтяжливі вимоги до надання документів, дублювання діяльності всередині головних органів та між ними, відсутність оціночної інформації щодо ефективності мандатів, невідповідність між мандатами і виділеними на них ресурсами. Генсек, також, запропонував низку рекомендацій по кожному програмному пріоритету Організації. Крім того, одним із аспектів стала підготовка Секретаріатом електронного переліку мандатів, оснований на резолюціях ГА, РБ та ЕКОСОР, що сприяло покращенню доступу до інформації щодо діючих та потенційно діючих

мандатах Організації впродовж визначеного терміну.

Також, у документі ГС було наголошено на необхідності посилення контролю за виконанням мандатів, оскільки система, яка функціонувала не давала можливості в достатній мірі проаналізувати ефективність виданих міжурядовими органами мандатів.

Отже, запропонований К. Аннаном документ вкотре довів високий ступінь актуальності мандатів ООН та продемонстрував необхідність їх огляду, що безперечно сприятиме зміцненню діяльності всієї Організації відповідно до ефективного реагування на вимоги сучасності.

Продовженням формування стратегії боротьби з тероризмом в рамках системи ООН стала доповідь К. Аннана «Єдність в боротьбі з тероризмом: рекомендації щодо глобальної контртерористичної стратегії» [62], яка була представлена 27 квітня 2006 р.

У доповіді були доповнені й удосконалені п'ять наступних стратегічних пунктів:

- 1) переконання груп людей в необхідності відмови від тероризму і його підтримки;
- 2) позбавлення терористів засобів для здійснення нападів;
- 3) запобігання терористичних груп державами;
- 4) зміцнення можливостей держав з усунення тероризму;
- 5) і останнє, захист прав людини в контексті тероризму та контртерористичної діяльності.

У рекомендаціях визначені практичні кроки надання Організацією допомоги її державам-членам у поліпшенні індивідуальних і колективних можливостей в боротьбі з тероризмом.

Зазначені К. Аннаном в тексті доповіді положення лягли в основу прийнятої державами-членами ООН 8 вересня 2006 р. Глобальної контртерористичної стратегії [134]. Документ представляв загальний стратегічний підхід в боротьбі з тероризмом за сприяння національних, регіональних і міжнародних зусиль. Сутність порядку протидії тероризму

зводиться до визначень: усунення умов, сприятливих для поширення тероризму, а саме, відсутність правопорядку і порушення прав людини, прояв дискримінації в усіх її видах, неврегульовані конфлікти і т.п.; впровадження заходів із запобігання конфліктам; проведення заходів з метою зміцнення потенціалу держави і посилення ролі ООН в цій галузі; втілення таких контртерористичних заходів, які б не порушили прав людини і верховенства права в державі.

Важливим досягненням у тексті Глобальної стратегії став визначений державами-членами алгоритм дій полягав у виявленні причин тероризму та їх невідкладному усуненню.

Отже, зазначені документи вкотре продемонстрували центральну роль ООН в процесі об'єднання всіх учасників міжнародної спільноти в питанні протидії тероризму і боротьби з ним.

Підсумовуючи досягнення ООН за час існування доцільно відзначити процес її перетворень від організації, яка була орієнтована переважно на конференційне обслуговування, до дійсно всесвітнього постачальника послуг, який здійснює свою діяльність практично в кожному куточку світу, тим самим сприяючи покращенню життя людей, котрі потребують допомоги [51]. Підтвердженням досягнутого прогресу свідчить наступна статистична інформація: більше 70 % від річного бюджету виділяється на миротворчі й інші польові операції, це майже на 20 % більше порівняно з серединою 1990-х р.; збільшилася кількість гуманітарних представництв з дванадцяти до сорока трьох; майже в чотири рази зросла кількість правозахисних представників УВКПЛ ООН в державах [51].

Безперечною метою Організації на початку третього тисячоліття став процес її адаптації до такого феномену як глобалізація. К. Аннан визначив її як початок нової епохи, в якій міжнародні відносини не замикаються виключно на відносинах між національними державами, які, у свою чергу, більше не відіграють роль єдиних гравців міжнародних відносин, однак продовжують виступати в якості найголовніших акторів світу [51].

Безумовно, роль держави жодним чином не зменшилася, навпаки, глобалізаційні процеси вплинули на характер викликів і загроз, котрі постають перед людством, а відповіді на них в змозі лише держави, які об'єдналися під егідою ООН.

ГС у контексті розгляду питання щодо ролі держави в сучасних міжнародних процесах, визначив її пріоритетне значення в багатьох напрямках та непомітно, але влучно навів на думку, що кожна держава переслідує виключно власні цілі. Отже, не дивлячись на позитивні визначення держави як «регулятора», «посередника» в міжнародних відносинах, необхідно пам'ятати, що першочерговими для неї виступають власні національні інтереси і не є виключенням питання пов'язані з визначенням ними запропонованої стратегії процесу реформування ООН.

У результаті без суттєвих змін в структурі та розподілу «силових повноважень», організація рухалася до оновлення, через надання нових імпульсів, «оздоровлення» внутрішнього режиму. Ці дії зустріли загальне схвалення, але, як здається, рухалися, передусім, завдяки ініціативності її головного архітектора – Кофі Аннана. Його ротація на посаді ГС в 2006 р. з великою мірою вірогідності, могла призвести до зміни напрямку реформ, або їх гальмуванню. Таким чином, з огляду на визначені обставини особливий інтерес полягає в дослідженні майбутньої стратегії щодо процесу реформування ООН її новим ГС.

4.3 Пан Гі Мун та модернізація системи колективної міжнародної безпеки (2007-2016 рр.)

З 1 січня 2007 р. почався етап у історії ООН, пов'язаний із діяльністю Генерального секретаря Пан Гі Муна (2007–2016 рр.). До моменту його призначення на посаду Генсека, він вже мав значний професійний досвід роботи на зовнішньополітичному поприщі та зарекомендував себе як старанний та наполегливий керівник. Заступник Голови ООН з політичних

питань Л. Пескою охарактеризував його як людину, «здатну досягти результатів з будь-якого важливого питання» [196].

У перші місяці своєї діяльності в стінах ООН, Генсек окреслив головні напрямки роботи, по-перше, у короткостроковий період було заплановано закінчення кровопролиття у суданській провінції Дарфур з залученням до відповідальності всіх винних. По-друге, продовження процесу реформування системи ООН, який був заданий його попередниками. По-третє, вирішення проблем, визначених у глобальному порядку денному, а саме, питання сталого розвитку та кліматичні зміни.

Відповідно до зазначених векторів найбільш результативним виявилось питання забезпечення миру та подолання військового протистояння у Судані. Насамперед, Пан Гі Мун сприяв у прийнятті резолюції Ради Безпеки ООН 1768 [86] від 31 липня 2007 р. з метою стабілізації ситуації в регіоні Судану. Генсек підготував підґрунтя для підписання угоди між урядом Судану та Африканським союзом, що дало змогу відправити спільну миротворчу місію Африканського союзу і ООН у регіон Дарфуру та забезпечити миротворців усім необхідним обладнанням.

У документі 2007 р. ГС визначив два ключових фактори, від яких залежить здатність Організації послідовно й ефективно виконувати завдання. На його думку, це повна прихильність з боку держав-членів ООН, а також, її реформа та переорієнтація діяльності [52].

Насамперед пропозиції в галузі модернізації ООН полягали у створенні нової структури в питанні управління миротворчими операціями на місцях та їх підтримкою в усьому світі.

У визначеному Пан Гі Муном колі обов'язків пролунали відповідні заклики щодо необхідності забезпечення ООН «дійсно мобільним, багатофункціональним та підзвітним персоналом» [52]. Генеральний секретар в своїй роботі приділив неабияке значення зміцненню ролі та авторитету Генеральної Асамблеї, насамперед, була прийнята резолюція 61/292 від 2 серпня 2007 р. з метою підвищення ролі та ефективності її діяльності [135].

Поруч із зазначеними питанням Генсек також визначив активізацію зусиль у забезпеченні поваги до прав людини та задоволення гуманітарних потреб.

Важливо підкреслити, що значення реформи, на думку ГС, полягало в розгляді її не як самоцілі, а як «засобу досягнення цілей, цілей служіння народам світу» [52]. У контексті цього визначення доцільно відзначити сприяння Генсека в реалізації сформованих в Декларації тисячоліття цілей в галузі розвитку.

Відповідно до запропонованих Пан Гі Муном пріоритетних завдань, з початку його каденції були вжиті безпрецедентні заходи задля пом'якшення наслідків кліматичних змін.

У 2007 р. Міжурядова група експертів з кліматичних змін представила документ «Зміни клімату, 2007 р.» [63], в якій коротко викладено висновки доповідей трьох робочих груп, з узагальненням інформації в галузі зміни клімату.

Отже, експертами підтверджено, що кліматичні зміни вже відбуваються у зв'язку з діяльністю людини та продемонстровано наслідки глобального потепління, а також, запропонували аналіз витрат, що призначений на скорочення майбутніх змін. Так, відповідно до наведеної в документі статистичної інформації, у наступні тридцять років щорічні витрати на боротьбу з кліматичними наслідками можуть скласти нуль цілих один десятий відсоток від світового ВВП. На тлі негативних перспектив, викликаних цією проблемою, Генсек був вимушений впровадити більш дієві заходи. Так, щодо реагуванням Організації на кліматичні зміни було заплановано проведення конференції в найближчій перспективі, метою якої визначено необхідність досягнення згоди щодо втілення процесу розробки комплексних глобальних заходів з вирішення цієї проблеми.

Разом з тим, зроблені Групою оцінки можливих наслідків привернули увагу міжнародної спільноти та сприяли реалізації заходів зі зменшення викидів парникових газів [147].

Пан Гі Мун неодноразово наголошував, що головною функцією ООН є попередження конфліктів та виступав ідейним послідовником превентивних заходів подолання кризових явищ у світі.

Одним із нововведень Генсека вважається створення регіональних відділень ООН. Це своєрідна платформа зусиль у галузі превентивної дипломатії у Західній та Центральній Африці, а також, Центральній Азії [16].

Ще одним позитивним кроком в цій галузі стало створення резервної групи експертів, що здатні протягом сімдесяти двох годин мобільно надати допомогу з низки питань.

За стійким переконання Генсека, термінове посилення Департаменту з політичних питань (ДПП), яке полягає, перш за все, у фінансовій та кадровій реорганізації сприятиме вдосконаленню діяльності з підтримання міжнародного миру й безпеки .

Так, у 2008 р. за ініціативою Пан Гі Муна було зміцнено ДПП, що надало змоги більш ефективно відігравати роль превентивної дипломатії в системі ООН. У першу чергу, було зміцнено аналітичний потенціал та підвищено компетенцію співробітників у ключових галузях загальносистемного реагування.

Разом з тим, РБ ООН та ГА неодноразово зверталися до Генсека з проханням вжити дії з метою зміцнення потенціалу раннього попередження, а також збору та аналізу інформації [26].

У свою чергу, Пан Гі Мун окреслив наступні пропозиції: зміцнити потенціал регіональних підрозділів ДПП задля ефективного моніторингу, аналізу, розробки лінії поведінки і швидкої реалізації заходів; зміцнити потенціал ДПП із планування заходів і підтримки посередницьких зусиль за допомогою спеціального підрозділу; збільшити фінансування діяльності ДПП; створити додаткову кількість посад для співробітників, які б займалися питаннями санкцій, відділу у справах Радбезу ООН [259 ;с. 50].

Слід зазначити, що в жовтні 2014 р. Пан Гі Мун створив Незалежну групу високого рівня з операцій ООН з підтримки миру для оцінки

становища миротворчих операцій. Головним завданням Групи став оглядом діяльності миротворчих і політичних місій. У підсумку Генсек отримав рекомендації задля зміцнення потенціалу ООН з попередження конфліктів, підвищення оперативності розгортання миротворчих операцій, збільшення фінансування, а також відповідальності за свої дії.

Таким чином, Пан Гі Мун з урахуванням рекомендацій Групи високого рівня почав удосконалювати ефективність миротворчих операцій задля блискавичного реагування на виклики сьогодення. Також, не слід забувати, що з 2008 р. кількість масштабних операцій збільшилась втричі.

Однак існувала низка проблем, які вимагають належного втручання з боку країн-членів. По-перше, є необхідність у зміцненні кадрового складу, розширення кількості досвідчених миротворців. По-друге, задля отримання ефективних результатів у миротворчій діяльності необхідно її належне фінансування.

Не слід забувати, що в ООН окрім зазначених існує ще низка проблем, що потребують адекватного вирішення, насамперед, реформування Ради Безпеки ООН як головного органу із забезпечення миру і міжнародної безпеки.

Країни-засновниці ООН не могли передбачити, що питання розширення членського складу та право вето стануть настільки важливими на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин. Питання реформування Радбезу ООН продовжується більше двадцяти років. Однак між країнами-членами відсутній консенсус щодо подальшої перебудови основного органу ООН. Спеціальний радник Генерального секретаря Едуард Лак відзначив «малоймовірно, що п'ять постійних членів Ради Безпеки ООН коли-небудь погодяться включити інших постійних членів, особливо з правом вето» [16].

Оскільки є очевидним, що постійні члени РБ ООН є непідзвітними, та не можуть бути переобраними.

Існує велика кількість проектів, щодо реформування органу, однак незацікавленість постійних членів унеможливорює вирішення цього

важливого питання.

На думку Е. Лака, якщо п'ять постійних членів з правом вето уповільнюють прийняття рішень Ради Безпеки, то скоріше за все збільшення їх кількості з правом одноголосності, ще більше ускладнить ситуацію. Однак більш реалістичною, вважає Е. Лак виглядає картина з розширенням місць для непостійних членів РБ ООН з урахуванням справедливого географічного розподілу [161, р. 47].

У свою чергу, професор Колумбійського університету, колишній заступник Генерального секретаря ООН Майкл Дойл прокоментував можливість розширення членського складу Радбезу ООН: «Знайти рішення у питанні реформування Ради Безпеки можливо лише тоді, коли буде досягнуто «велику угоду» між розвиненими країнами та тими, що розвиваються» [196].

Не можна не погодитись з думкою значної кількості експертів з питань реформування ООН щодо того, що вся сутність демократичної Організації полягає в урахуванні поглядів та пропозицій усіх країн-членів, а не тільки найбільш забезпечених та впливових.

Нещодавно Організація Об'єднаних Націй відзначила свій ювілей. На сімдесятій сесії Генеральної Асамблеї ООН, яка проходила з 15 вересня по 3 жовтня 2015 р. питання реформування РБ посіло ключове місце серед обговорення світовими лідерами. Наприклад, Францією як постійним членом РБ ООН було запропоновано відмовитись від використання права вето в умовах масових жертв. Однак як і питання розширення членського складу РБ ООН так і залишились безрезультатними.

Проблема полягає у надмірній бюрократії, відсутності розуміння для кожної держави учасниці, що таке «реформа». Теоретично кожна країна-член Організації прагне зміни, однак немає «єдиної формули» як досягти консенсусу.

У цілому, можна зробити висновок, що суттєві перетворення у РБ ООН найближчим часом неможливі. Питання реформування РБ у майбутній перспективі залишатиметься «невиліковною хворобою» для системи ООН.

Пан Гі Муном на початку 2007 р. було визначено одне з головних завдань діяльності, пов'язаного з проблемою зміни клімату. У цьому напрямку за ініціативою Голови ООН регулярно відбувалися конференції, саміти та засідання на найвищому рівні.

Так, у грудні 2015 р. відбулася конференція з клімату у Парижі. Метою заходу стало підписання Паризької кліматичної угоди [85] в межах Рамкової конвенції ООН з кліматичних змін.

Нова угода замінила Кіотський протокол від 1997 р. Заплановано, що договір набере чинності у 2020 р. та призведе до скорочення викидів парникових газів та адаптувати компанії до зміни клімату. Майже всі держави підготували національні плани, із урахуванням їх внеску у боротьбу з глобальним потеплінням.

Пан Гі Мун нагадує, що міжнародна спільнота довгий час знаходиться без універсальної угоди по клімату і має намір якнайскоріше змінити це становище. Позитивною зміною щодо зазначеного питання, є те, що його почали розглядати на рівні керівництва держав.

Саме тому, ініціатива Генсека щодо вирішення проблеми зміни клімату отримала неабиякий резонанс на теренах ООН, оскільки проблема не обходить жодну країну світу та носить глобальний характер.

У свою чергу, країни-члени наголошують на необхідності збільшення підзвітності Генерального секретаря та директивних органів ООН за результативність прийняття рішень, використання людських та фінансових ресурсів.

Пан Гі Мун висунув ініціативу щодо перетворення посади Спеціального радника із запобігання геноциду на посаду Спеціального представника Генерального секретаря із запобігання геноциду та масових злочинів, а також створив посаду Спеціального радника з питань відповідальності за захист [258, с. 78]. Тим самим Генеральний секретар зазнав критики за неефективне розширення штату, оскільки в системі ООН існує Рада з прав людини.

За дев'ять років своєї діяльності на посаді Генерального секретаря ООН Пан Гі Мун не тільки довів свій професіоналізм, а й зробив особистий внесок у діяльності Організації.

У своїй доповіді Голова ООН зазначив, що Генеральна Асамблея досягла великих успіхів в зміцненні механізму прийняття рішень, з тією метою, щоб відповідати реаліям XXI сторіччя [52].

Напрямки роботи визначені Генсеком в якості ключових на другий п'ятирічний термін, такі як: досягнення стійкого розвитку; попередження кризи; побудова більш безпечного світу; здійснення допомоги країнам в перехідний період; зміцнення гендерної нерівності.

За рік до закінчення повноважень Пан Гі Муна, цілком не досягнуті, а механізм їх вирішення виявився неефективним.

Також, існувала велика кількість незавершених завдань у процесі реалізації цілей в галузі розвитку, що були сформульовані в Декларації тисячоліття ООН.

Отже, політика реформування системи ООН Пан Гі Муном, залежала, у першу чергу, від політичної волі країн-членів, які з ключових питань не мали загального рішення. Виходячи із універсальної природи Організації, дуже важко було сконцентрувати увагу на конкретній проблемі, доводилося приймати рішення з великого кола питань.

Політику Пан Гі Муна в галузі модернізації дуже часто порівнювали з діяльністю в цьому напрямку його попередника Кофі Аннана, який досяг блискавичного успіху, та отримав звання «найпродуктивнішого реформатора ООН».

Провідні держави чинили неабиякий тиск на прийняття рішень Генсеком, наголошуючи на своїй фінансовій перевазі, порівняно з іншими країнами-членами ООН. Тим самим розуміючи важку фінансову ситуацію в Організації, Голова ООН змушений був прислухатися до рекомендацій ключових «донорів».

Усі визначені зовнішні складові впливали на чітку та об'єктивну оцінку

роботи Пан Гі Муна, виходячи з можливостей покладених на Генсека ООН Статутом та фактичним маневруванням між державами-членами.

Таким чином, небезпідставно можна стверджувати, що Голова ООН за час своєї роботи зробив великий внесок у складний та довготривалий процес реформування завдячуючи великому дипломатичному досвіду. Крім того, завдяки його діяльності були розроблені нові механізми вирішення глобальних проблем, які сьогодні стоять перед світовим співтовариством.

Висновки до розділу 4

Геополітичні реалії, що постали після завершення «холодної війни» показали необхідність активнішої участі ООН у вирішенні міжнародних проблем. Незважаючи на критику у бік Організації, без неї важко уявити собі сучасний глобальний устрій.

Важливим джерелом сили та авторитету ООН виступає її універсальний характер, всеосяжне охоплення її мандату та міжнародно-правова база її діяльності. ООН не тільки регламентує відносини між державами, а, й допомагає у вирішенні внутрішніх питань. Жодна держава неспроможна самотійно реагувати на сучасні загрози. Водночас, починаючи з 90-х рр. XX ст. злободенною стала і проблема модернізації діяльності Організації. Як показав аналіз досліджуваних подій, ключовою проблемою реформування ООН є формування комплексного підходу до нього. Це пов'язано з тим, що існує повна взаємозалежність між її основними структурними елементами: збій в одному із сегментів впливає на загальну роботу Організації.

Серед нових виклики, із якими ООН довелося зіткнутися після завершення «холодної війни», можна виділити такі:

- 1) локальні етнічні, релігійні конфлікти в різних регіонах світу, поява яких була обумовлена, зокрема, і зруйнуванням біполярної світової системи;
- 2) глобальний тероризм, який у 90-х рр. XX ст. сприймався як нова загроза, що прийшла на зміну протистоянню наддержав у попередній період;

3) соціально-економічна нерівність та ієрархізація системи міжнародних відносин; відстороненість значної кількості країн різних регіонів від процесу прийняття ключових рішень, що впливали на глобальний розвиток;

4) проблема забруднення навколишнього середовища.

Відзначимо, що ключовим завданням міжнародного співтовариства в досліджуваний період стала розробка дієвих механізмів запобігання та подолання різного роду воєнних конфліктів. Це вимагало від керівництва ООН не тільки розробки нової тактики проведення миротворчих операцій, а й перегляд існуючої системи прийняття рішень. Особливо це стосується РБ ООН, система прийняття рішень якої базується на домінуванні п'яти постійних членів та праві «вето» кожного з членів «великої п'ятірки». Значна кількість країн-учасників міжнародного співтовариства, зокрема й Україна, вважала таке становище несправедливим. Саме тому протягом 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. ці країни також виступили ініціаторами різних програм модернізації ООН, які об'єднувало спільне бажання ліквідувати домінування провідних світових держав у РБ ООН.

Відзначимо, що більшість вищезгаданих пропозицій не були прийняті, оскільки ефективність втілення назрілих реформ ООН продовжує залежати від власних геополітичних інтересів її держав, постійних членів Радбезу, та спроможності провідних держав досягти консенсусу за рахунок компромісу.

Практика впроваджених реформ під керівництвом Б. Бутроса-Галі продемонструвала спробу створення паралельних структурних управлінських органів, замість тих, які показали неефективність в нових міжнародних реаліях кінця ХХ – початку ХХІ ст. І хоча новації Генсека не призвели до кардинального покращення роботи Організації, однак саме Б. Бутроса-Галі варто вважати ініціатором послідовного процесу політичної та інституційної реорганізації ООН.

Політика його наступників, К. Аннана та Пан Гі Муна, супроводжувалася відходженням від практики загальноінституційного

розгляду питання реформування ООН до більш детального аналізу ефективності роботи її окремих структурних підрозділів.

Загалом, концептуальні та практичні пропозиції Генеральних секретарів щодо посилення діяльності ООН зводилися до проведення тематичного огляду реформування її основних елементів. Це пов'язано з тим, що роль Генсека у процесі модернізації системи ООН де-факто має номінальний характер та підпорядкована інтересам провідних держав-членів. Існує необхідність посилення значення ГС, із розширенням його владних повноважень та збільшенням контрольно-ревізійних функцій.

Запровадження нових концептуальних ідей і підходів у діяльності ООН є вимогою часу на яку міжнародне співтовариство не має жодного права не відреагувати.

ВИСНОВКИ

Основи сучасної кризи ООН виникли з моменту підписання її Статуту. Це пов'язано з тим, що довготривалий та дискусійний процес узгодження основних положень цього документу відбувся завдяки поступкам і компромісам учасників Організації, які заклали можливість подальшого його перегляду.

У перші роки існування ООН про зміни концептуальних основ Статуту не йшлося. Тільки з активізацією «холодної війни» стали помітними перші прояви неефективності роботи Організації. Ідеологічна конфронтація між СРСР та США в другій половині ХХ ст. стала причиною неспроможності ООН консолідовано приймати рішення та призвела до появи низки міжнародних проблем.

Серед постійних членів РБ існувала майже однакова позиція тільки в одному ключовому аспекті. Вона полягала у відстрочці неминучого розгляду питання про розширення складу постійних членів РБ. Це пояснюється тим, що рішення, підтримані більшістю держав-членів ООН щодо внесення змін до Статуту, відповідно до його положень, все одно залежали від одноголосної підтримки «великої п'ятірки», а головне – відсутності на той час очевидних претендентів на отримання членства з відповідним статусом.

Аналіз діяльності створених експертних органів із питання реформування ООН свідчить про таке: організаційно-правове закріплення реформ вбачалося неможливим у зв'язку з відсутністю єдиної узгодженої позиції між державами-членами.

Діяльність Організації у другій половині ХХ ст. повністю відображала тогочасні реалії «холодної війни» та орієнтувалася на вирішення пов'язаних із нею проблем. Найбільшим досягненням у цей період стала можливість перешкоджання початку третьої світової війни, а також впровадження певних організаційних новацій.

Геополітичні реалії, що постали після завершення «холодної війни» на початку 90-х рр. XX ст. показали необхідність активнішої участі ООН у вирішенні міжнародних проблем. Незважаючи на критику у бік Організації, без неї важко уявити глобальний устрій, який формувався тоді. Важливим джерелом сили та авторитету ООН виступає її універсальний характер, всеосяжне охоплення її мандату та міжнародно-правова база її діяльності. ООН не тільки регламентує відносини між державами, а й допомагає у вирішенні внутрішніх питань. Жодна держава неспроможна самотійно реагувати на сучасні загрози. Водночас, починаючи з 90-х рр. XX ст. злободенною стала і проблема модернізації діяльності Організації. Як показав аналіз досліджуваних подій, ключовою проблемою реформування ООН є формування комплексного підходу до нього. Це пов'язано з тим, що існує повна взаємозалежність між її основними структурними елементами: збій в одному із сегментів впливає на загальну роботу Організації.

Серед нових викликів із якими ООН довелося зіткнутися після завершення «холодної війни», можна виділити такі:

- 1) локальні етнічні, релігійні конфлікти в різних регіонах світу, поява яких була обумовлена, зокрема, і зруйнуванням біполярної світової системи;
- 2) глобальний тероризм, який у 90-х рр. XX ст. сприймався як нова загроза, що прийшла на зміну протистоянню наддержав у попередній період;
- 3) соціально-економічна нерівність та ієрархізація системи міжнародних відносин; відстороненість значної кількості країн різних регіонів від процесу прийняття ключових рішень, що впливали на глобальний розвиток;
- 4) проблема забруднення навколишнього середовища.

Відзначимо, що ключовим завданням міжнародного співтовариства у досліджуваний період, стала розробка дієвих механізмів запобігання та подолання різного роду військових конфліктів. Це вимагало від керівництва ООН не тільки розробки нової тактики проведення миротворчих операцій, а й перегляд існуючої системи прийняття рішень. Особливо це стосується РБ

ООН, система узгодження комплексу дій якої базується на домінування п'яти постійних членів та праві «вето» кожного з членів «великої п'ятірки». Значна кількість країн-учасників міжнародного співтовариства, у тому числі і Україна, вважала таке становище несправедливим. Саме тому протягом 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. ці країни також виступили ініціаторами різних програм модернізації ООН, які об'єднувало спільне бажання ліквідувати домінування провідних світових держав у РБ ООН.

Відзначимо, що більшість вищезгаданих пропозицій не були прийняті, оскільки ефективність втілення назрілих реформ ООН продовжує залежати від власних геополітичних інтересів її країн, постійних членів Радбезу, та спроможності провідних держав досягти консенсусу за рахунок компромісу.

Практика впроваджених реформ під керівництвом Б. Бутроса-Галі продемонструвала спробу створення паралельних структурних управлінських органів, замість тих, які показали неефективність в нових міжнародних реаліях кінця ХХ – початку ХХІ ст. І хоча новації Генсека не призвели до кардинального покращення роботи Організації, однак саме Б. Бутроса-Галі варто вважати ініціатором послідовного процесу політичної та інституційної реорганізації ООН.

Політика його наступників, К. Аннана та Пан Гі Муна, супроводжувалася відходженням від практики загальноінституційного розгляду питання реформування ООН до більш детального аналізу ефективності роботи її окремих структурних підрозділів.

Реформи 1991–2016 рр. розпочалися з оцінки загального індексу ефективності її роботи та укріплення департаменту інформації.

Після ретельного перегляду системи розподілу мандатів і функцій подальшим кроком визначено вдосконалення системи розподілу матеріально-технічного забезпечення як основу управління процесом змін.

Реальним змістом процесу реформування було підвищення прозорості її діяльності, укріплення фінансової дисципліни та професійної компетенції її співробітників.

У результаті, без суттєвих змін у структурі та розподілу «силових повноважень», організація рухалася до оновлення через надання нових імпульсів, «оздоровлення» внутрішнього режиму.

Загалом, концептуальні та практичні пропозиції Генеральних секретарів щодо посилення діяльності ООН зводилися до проведення тематичного огляду реформування її основних елементів. Це пов'язано з тим, що роль Генсека у процесі модернізації системи ООН де-факто має номінальний характер та підпорядкована інтересам провідних держав-членів. Існує необхідність посилення значення ГС, із розширенням його владних повноважень та збільшенням контрольно-ревізійних функцій.

Запровадження нових концептуальних ідей і підходів у діяльності ООН є вимогою часу, на яку міжнародне співтовариство не має жодного права не відреагувати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

І. Офіційні документи.

1. Administrative and Budgetary Procedures of the United Nations : Report of the Secretary-General [Electronic resource] : (A/5490) from September 17th 1963 // United Nations. General Assembly. Documents. – 1963. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/NL6/307/81/pdf/NL630781.pdf?OpenElement> (access date: 18.10.2015).

2. Consideration of the Financial Situation of the Organization in the Light of the Report of the Working Group on the Examination of the Administrative and Budgetary Procedures of the United Nations : Report of the Fifth Committee [Electronic resource] : (A/5438) from June 26th 1963 // United Nations. General Assembly. Documents. – 1963. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/NL6/306/82/pdf/NL630682.pdf?OpenElement> (access date: 18.05.2015).

3. Draft resolution 59/L.64 [Electronic resource] : (A/59/L.64) from 06 July 2005 // United Nations. General Assembly. Documents. – 2005. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N05/410/80/PDF/N0541080.pdf?OpenElement> (access date: 13.12.2014).

4. Draft resolution 59/L.67 [Electronic resource] : (A/59/L.67) from 18 July 2005 // United Nations. General Assembly. Documents. – 2005. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N05/421/67/PDF/N0542167.pdf?OpenElement> (access date: 22.11.2015).

5. Final Act of the Inter-American Conference on Problems of War and Peace, Mexico City, February–March, 1945. – Washington, D.C., Pan American Union, 1945. – 121 p.

6. Financing of United Nations Peace-Keeping Operations : Report of the Working Group on the Examination of the Administrative and Budgetary Procedures of the United Nations [Electronic resource] : (A/5407) from March 29th 1963 // United Nations. General Assembly. Documents. – 1963. – Mode of access:

<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/NL6/306/45/pdf/NL630645.pdf?OpenElement> (access date: 13.01.2016).

7. Foreign Relations of the United States. Diplomatic Papers : Vol. 3. – Washington : Department of State Publication, 1968. – 1206 p.

8. Global Vision, Local Voice: A Strategic Communications Programme for the United Nations. – N. Y. : UN, 1997. – 34 p.

9. In larger freedom: towards development, security and human rights for all : Report of the Secretary-General [Electronic resource] : (A/59/2005) from 21 March 2005 // United Nations. General Assembly. Documents. – 2005. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/270/78/PDF/N0527078.pdf?OpenElement> (access date: 12.11.2015).

10. Letter dated 3 November 2003 from the Secretary-General to the President of the General Assembly [Electronic resource] : (A/58/612) from 28 November 2003 // United Nations. General Assembly. Documents. – 2003. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/632/67/PDF/N0363267.pdf?OpenElement> (access date: 13.01.2016).

11. Need to Consider Suggestions regarding the Review of the Charter of the United Nations : Report of the Secretary-General [Electronic resource] : (A/9739) from October 4th 1974 // United Nations. General Assembly. Documents. – 1963. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/NL7/505/29/pdf/NL750529.pdf?OpenElement> (access date: 04.07.2014).

12. Note by the Secretary-General [Electronic resource] : (A/59/2004) from 2 December 2004 // United Nations. General Assembly. Documents. – 2004. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/602/31/PDF/N0460231.pdf?OpenElement> (access date: 17.11.2016).

13. Organization and work of the Secretariat : Report of the Secretary-General [Electronic resource] : (A/4536) from October 14th 1960 // United Nations. General Assembly. Documents. – 1960. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N60/453/6/PDF/N604536.pdf?OpenElement>

ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N60/251/94/pdf/N6025194.pdf?OpenElement (access date: 17.11.2016).

14. Organization of the Secretariat : Report of the Secretary-General [Electronic resource] : (A/2554) from November 12th 1953 // United Nations. – 1953. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N53/316/04/pdf/N5331604.pdf?OpenElement> (access date: 22.11.2015).

15. Peace and War: United States Foreign Policy, 1931–1941. – Washington : U.S. Department of State, 1943. – 874 p.

16. Preventive diplomacy: Delivering results : Report of the Secretary-General [Electronic resource] // United Nations. – 2011. – Mode of access: <http://daccess-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/482/61/PDF/N1148261.pdf?OpenElement> (access date: 22.06.2015).

17. Report of the Ad Hoc Committee of Experts to Examine the Finances of the United Nations and the Specialized Agencies (A/6289) from March 28th 1966 [Electronic resource] // United Nations. – 1966. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N66/082/70/pdf/N6608270.pdf?OpenElement> (access date: 04.12.2014).

18. Report of the Committee on Arrangements for a Conference for the Purpose of Reviewing the Charter (A/5487) from September 4th 1963 [Electronic resource] // United Nations. – 1963. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N63/186/59/pdf/N6318659.pdf?OpenElement> (access date: 04.12.2014).

19. Report of the Open-ended Working Group on the Question of Equitable Representation on and Increase in the Membership of the Security Council and Other Matters Related to the Security Council [Electronic resource] // United Nations. – 1997. – Mode of access: https://www.globalpolicy.org/images/pdfs/Security_Council/Razali_Reform_Paper.pdf (access date: 04.12.2014).

20. Report of the Secretary-General on the Work of the Organization (A/47/1) from September 11th 1992 [Electronic resource] // United Nations. – 1993. – Mode

of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/933/14/pdf/N9393314.pdf?OpenElement> (access date: 04.12.2014).

21. Report of the Working Group of Fifteen on the examination of the administrative and budgetary procedures of the United Nations (A/4971) from November 15th 1961 [Electronic resource] // United Nations. – 1961. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/NL6/108/30/pdf/NL610830.pdf?OpenElement> (access date: 04.12.2014).

22. Resolution 49/59 [Electronic resource] : (A/RES/49/59) from February 17th 1995 // United Nations. General Assembly. Documents. – 1995. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/768/13/PDF/N9576813.pdf?OpenElement> (access date: 08.12.2016).

23. Resolution adopted by the General Assembly (60/1) from 24 October 2005 [Electronic resource] // UN. – 2005. – Mode of access: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf (access date: 04.12.2014).

24. Resolution 46/21 [Electronic resource] : (A/RES/46/21) from December 3rd 1991 // United Nations. General Assembly. – 1991. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/581/09/IMG/NR058109.pdf?OpenElement> (access date: 04.12.2014).

25. Resolution 47/191 [Electronic resource] : (A/RES/47/191) from January 29th 1993 // United Nations. General Assembly. – 1993. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/063/17/IMG/N9306317.pdf?OpenElement> (access date: 13.01.2016).

26. Resolution 57/336 [Electronic resource] : (A/RES/57/336) from 18 July 2003 // United Nations. General Assembly. – 2003. – Mode of access:

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/563/59/PDF/N0256359.pdf?OpenElement> (access date: 04.12.2014).

27. Resolution 1557 (XV) [Electronic resource] : (A/RES/1557 (XV) from December 18th 1960 // United Nations. General Assembly. – 1960. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/153/31/IMG/NR015331.pdf?OpenElement> (access date: 04.12.2014).

28. Resolution adopted on the Reports of the Fifth Committee (XII) from January 24th 1946 [Electronic resource] // United Nations. General Assembly. – 1946. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/032/64/IMG/NR003264.pdf?OpenElement> (access date: 04.12.2014).

29. Review of the activities and Organization of the Secretariat : Report of the Committee of Experts appointed under General Assembly resolution 1446 (XIV), (A/4774) from June 14th 1961 [Electronic resource] // United Nations. – 1961. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/NL6/105/98/pdf/NL610598.pdf?OpenElement> (access date: 04.12.2014).

30. Safety and security of United Nations personnel : Report of the Secretary-General (A/55/494) from 18 October 2000 [Electronic resource] // UN. – 2000. – Mode of access: <http://www.un.org/documents/ga/docs/55/a55494.pdf> (access date: 04.08.2015).

31. Second Report of the Ad Hoc Committee of Experts to Examine the Finances of the United Nations and the Specialized Agencies (A/6343) from July 19th 1966 [Electronic resource] // UN. – 1966. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N66/188/04/pdf/N6618804.pdf?OpenElement> (access date: 08.10.2014).

32. Strengthening of the United Nations: an agenda for further change : Report of the Secretary-General (A/57/387) from 09 September 2002 [Electronic resource] // UN. – 2002. – Mode of access: [https://documents-dds-](https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/563/59/PDF/N0256359.pdf?OpenElement)

ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/583/26/PDF/N0258326.pdf?OpenElement (access date: 04.08.2015).

33. We the peoples: the role of the United Nations in the twenty-first century : Report of the Secretary-General (A/54/2000) from 27 March 2000 [Electronic resource] // UN. – 2000. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/388/97/IMG/N0038897.pdf?OpenElement> (access date: 04.08.2015).

34. Yearbook of the United Nations 1946–47 [Electronic resource] // United Nations Publications. – 1948. – Mode of access: <http://www.unmultimedia.org/searchers/yearbook/page.jsp?volume=1946-47&page=2&searchType=advanced> (access date: 14.09.2015).

35. Более безопасный мир: наша общая ответственность : Доклад Группы высокого уровня по угрозам, вызовам и переменам [Электронный ресурс] // ООН. – 2003. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/events/pastevents/a_more_secure_world.shtml (дата обращения: 17.01.2016).

36. Введение к Годовому докладу Генерального секретаря о работе Организации (A/5201/Add.1) [Электронный ресурс] // ООН. – 1962. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G62/235/77/PDF/G6223577.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

37. Внешняя политика Советского Союза в период Отечественной войны : Документы и материалы. Т. 2. – М. : Госполитиздат, 1946. – 684 с.

38. Внешняя политика Советского Союза в период Отечественной войны : Документы и материалы. Т. 3. – М. : Госполитиздат, 1947. – 791 с.

39. Внешняя политика Советского Союза в период Отечественной войны. Документы и материалы : Т. 1. – М. : ОГИЗ. Государственное издательство, 1944. – 698 с.

40. Временные правила процедуры Совета Безопасности (S/96/Rev.1-6) [Электронный ресурс] // ООН. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/sc/about/rules/> (дата обращения: 17.07.2015).

41. Вторая конференция мира, 1907. – СПб. : М-во иностр. дел, 1908. – 372 с.

42. Второй пересмотренный проект доклада Рабочей группы открытого состава по вопросу о справедливом представительстве в Совете Безопасности и расширении его членского состава и другим вопросам, связанным с СБ (A/50/45) от 13 сентября 1996 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1996. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N96/240/72/pdf/N9624072.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

43. Выдача мандатов и их осуществление: анализ и рекомендации для содействия обзору мандатов : Доклад Генерального секретаря (A/60/733) от 30 марта 2006 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 2006. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/283/07/PDF/N0628307.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2014).

44. Выступление Генерального секретаря Кофи Аннана по случаю назначения на должность от 17 декабря 1996 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1996. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/sg/formersg/inaugural%20annan.pdf> (дата обращения: 17.01.2016). (дата обращения: 17.01.2016).

45. Годовой доклад Генерального секретаря о работе (A/5801) [Электронный ресурс] // ООН. – 1964. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N65/030/48/pdf/N6503048.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

46. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс] // ООН. – 2000. – Режим доступа:

http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml (дата обращения: 15.04.2015).

47. Доклад Генерального секретаря на Всемирной конференции по правам человека (A/CONF.157/24 (Part I) от 13 октября 1993 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1993. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G93/853/48/img/G9385348.pdf?OpenElement> (дата обращения: 19.07.2014).

48. Доклад Генерального секретаря о работе Организации (A/48/1) от 10 сентября 1993 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1993. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/436/16/IMG/N9343616.pdf?OpenElement> (дата обращения: 19.07.2015).

49. Доклад Генерального секретаря о работе Организации (A/51/1) от 1996 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1996. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N96/211/92/IMG/N9621192.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

50. Доклад Генерального секретаря о работе Организации (A/52/1) от 1997 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1997. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/227/44/PDF/N9722744.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

51. Доклад Генерального секретаря о работе Организации (A/61/1) от 2006 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 2006. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/461/97/pdf/N0646197.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

52. Доклад Генерального секретаря о работе Организации (A/62/1) от 2007 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 2007. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/461/97/pdf/N0746197.pdf?OpenElement>

ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/494/50/pdf/N0749450.pdf?OpenElement (дата обращения: 17.01.2016).

53. Доклад Группы межправительственных экспертов высокого уровня по обзору эффективности административного и финансового функционирования ООН (A/41/49) от 15 августа 1986 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1986. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N86/211/07/img/N8621107.pdf?OpenElement> (дата обращения: 18.04.2015).

54. Доклад Группы межправительственных экспертов высокого уровня по обзору эффективности административного и финансового функционирования ООН (A/41/49) от 1986 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1985. – 50 с. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N86/211/07/img/N8621107.pdf?OpenElement> (дата обращения: 18.04.2015).

55. Доклад Конференции ООН по окружающей среде и развитию [Электронный ресурс] // ООН. – 1992. – 528 с. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N92/836/57/PDF/N9283657.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

56. Доклад Рабочей группы высокого уровня открытого состава по укреплению системы Организации Объединенных Наций (A/51/24) [Электронный ресурс] // ООН. – 1997. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/199/20/pdf/N9719920.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.11.2015).

57. Доклад Рабочей группы открытого состава по вопросу о справедливом представительстве в Совете Безопасности и расширении его членского состава и другим вопросам, связанным с СБ (A/49/47) от 15 сентября 1995 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1995. – Режим доступа: [https://documents-dds-](https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/099/01/PDF/N9509901.pdf?OpenElement)

ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/280/72/pdf/N9528072.pdf?OpenElement (дата обращения: 17.11.2015).

58. Доклад Рабочей группы открытого состава по вопросу о справедливом представительстве в Совете Безопасности и расширении его членского состава (А/48/47) от сентября 1994 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1994. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/351/03/pdf/N9435103.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

59. Доклад Специального комитета по Уставу (А/10033) от 1975 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1975. – 136 с. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N75/204/51/pdf/N7520451.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

60. Доклад Специального комитета по Уставу ООН и усилению роли Организации (А/31/33) от 1976 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1976. – 42 с. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N76/069/55/pdf/N7606955.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

61. Документы внешней политики СССР. 22 июня 1941 г. – 1 января 1942 г. : Т. 24. – М. : Международные отношения, 2000. – 632 с.

62. Единство в борьбе с терроризмом: рекомендации по глобальной контртеррористической стратегии : Доклад Генерального секретаря (А/60/825) от 27 апреля 2006 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 2006. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/330/90/pdf/N0633090.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

63. Изменение климата, 2007 г.: Обобщающий доклад. Вклад рабочих групп I, II и III в Четвертый доклад об оценке Межправительственной группы экспертов по изменению климата [Электронный ресурс]. – [Пачаури Р. К., Райзенгер А., и основ. группа авторов (ред.)]. – Женева // МГЭИК, 2007. –

104 с. – Режим доступа: https://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/syr/ar4_syr_ru.pdf (дата обращения: 07.11.2014).

64. Инвестирование в Организацию Объединенных Наций: на пути к усилению Организации по всему миру : Доклад Генерального секретаря (A/60/2006) от 07 марта 2006 [Электронный ресурс] // ООН. – 2006. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/251/80/PDF/N0625180.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

65. Информационная технология в Секретариате: План действий. Доклад Генерального секретаря (A/55/780) от 13 февраля 2001 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 2001. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/248/85/pdf/N0124885.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

66. Итоговый документ Всемирного самита 2005 г. от 16 сентября 2005 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 2005. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/outcome2005.shtml (дата обращения: 07.11.2014).

67. Краткое изложение решений, консультативных заключений и постановлений Международного Суда 1948–1991 (ST/LEG/SER.F/I) [Электронный ресурс] // ООН. – 1993. – Режим доступа: <http://www.icj-cij.org/files/summaries/summaries-1948-1991-ru.pdf> (дата обращения: 07.11.2014).

68. Міжнародна конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму [Электронный ресурс] // ООН. – 2006. – Режим доступа: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_d68 (дата обращения: 07.11.2014).

69. Обновление Организации Объединенных Наций: программа реформы : Доклад Генерального секретаря (A/51/950) от 14 июля 1997 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1997. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/189/81/IMG/N9718981.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

70. Осуществление Декларации тысячелетия Организации Объединенных Наций : Доклад Генерального секретаря (А/58/323) от 02 сентября 2003 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 2003. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/481/60/PDF/N0348160.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

71. Осуществление Декларации тысячелетия Организации Объединенных Наций : Доклад Генерального секретаря (А/59/282) от 27 августа 2004 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 2004. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/465/42/PDF/N0446542.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

72. Осуществление решений, изложенных в Итоговом документе Всемирного саммита 2005 года и предусматривающих принятие мер Генеральным секретарем : Доклад Генерального секретаря (А/60/430) от 25 октября 2006 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 2006. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/545/08/pdf/N0554508.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

73. Официальные отчеты Совета Безопасности. Второй год, № 85 (345) от 27 августа 1947 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1947. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/NG9/005/69/PDF/NG900569.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

74. Перестройка и активизация деятельности Организации Объединенных Наций в экономической, социальной и смежных областях : Доклад Генерального секретаря (А/50/697/Add.1) от 14 ноября 1995 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1995. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/354/96/pdf/N9535496.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

75. Письмо Постпреда Финляндии и Таиланда при ООН на имя Председателя ГА (А/49/965) от 15 сентября 1995 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1995. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/286/64/img/N9528664.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

76. План осуществления Декларации тысячелетия Организации Объединенных Наций : Доклад Генерального секретаря (А/56/326) от 06 сентября 2001 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 2001. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/526/10/pdf/N0152610.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

77. Повестка дня для мира: превентивная дипломатия, миротворчество и поддержание мира : Доклад Генерального секретаря (А/47/277) от 02 июля 1992 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1992. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N92/289/17/img/N9228917.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

78. Повестка дня для развития : Доклад Генерального секретаря (А/48/935) от 06 мая 1994 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1994. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/209/24/img/N9420924.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

79. Повестка дня для развития: рекомендации : Доклад Генерального секретаря (А/49/665) от 11 ноября 1994 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1994. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/443/36/PDF/N9444336.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

80. Повестка дня на XXI век [Электронный ресурс] // ООН. – 1992. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21.shtml (дата обращения: 07.11.2014).

81. Правила процедуры Генеральной Ассамблеи (A/520/Rev.17) [Электронный ресурс] // ООН. – 2008. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/233/19/PDF/N0823319.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

82. Правила процедуры Экономического и Социального Совета (E/5715/Rev.2) [Электронный ресурс] // ООН. – 1992. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N92/234/54/PDF/N9223454.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

83. Проект резолюции ГА ООН (A/59/L.68) от 21 июля 2005 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 2005. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N05/434/78/pdf/N0543478.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

84. Развитие и международное экономическое сотрудничество : Записка Генерального секретаря (A/48/689) от 29 ноября 1993 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1993. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/666/29/pdf/N9366629.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

85. Рамочная конвенция об изменении климата от 12 декабря 2015 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/rus/109r.pdf> (дата обращения: 07.11.2014).

86. Резолюция (1768) [Электронный ресурс] : (S/RES/1768) от 31 июля 2007 г. // ООН. – 2007. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/445/42/pdf/N0744542.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

87. Резолюция (36 (IV)) [Электронный ресурс] : (E/RES/36 (IV)) от 28 марта 1947 г. // ООН. – 1947. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/055/62/IMG/NR005562.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

88.Резолюция 102 (I) [Электронный ресурс] : (A/RES/102 (I) от 15 декабря 1946 г. // ООН. – 1946. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/035/59/IMG/NR003559.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

89.Резолюция 111 (II) [Электронный ресурс] : (A/RES/111 (II) от 13 ноября 1947 г. // ООН. – 1947. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/038/18/IMG/NR003818.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

90.Резолюция 117 (II) [Электронный ресурс] : (A/RES/117 (II) от 21 ноября 1947 г. // ООН. – 1947. – Режим доступа:<https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/039/78/IMG/NR003978.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

91.Резолюция 1300 (XIII) [Электронный ресурс] : (A/RES/1300 (XIII) от 10 декабря 1958 г. // ООН. – 1958. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/749/66/img/NR074966.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

92.Резолюция 1404 (XIV) [Электронный ресурс] : (A/RES/1404 (XIV) от 25 ноября 1959 г. // ООН. – 1959. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/144/73/IMG/NR014473.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

93.Резолюция 1620 (XV) [Электронный ресурс] : (A/RES/1620 (XV) от 21 апреля 1961 г. // ООН. – 1961. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/198/91/img/NR019891.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

94.Резолюция 1621 (LI) [Электронный ресурс] : (E/RES/1621 (LI)от 30 июля 1971 г. // Организация Объединенных Наций. Экономический и Социальный Совет. Документы. – 1971. – Режим доступа:<https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/608/28/img/NR060828.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

95.Резолюция 1854 (XVII) [Электронный ресурс] : (A/RES/1854 (XVII) от 19 декабря 1962 г. // ООН. – 1962. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/196/10/IMG/NR019610.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

96.Резолюция 1866 (XVII) [Электронный ресурс] : (A/RES/1866 (XVII) от 20 декабря 1962 г. // ООН. – 1962. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/196/22/IMG/NR019622.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

97.Резолюция 1874 (S – IV) [Электронный ресурс] : (A/RES/1874 (S – IV) от 27 июня 1963 г. // ООН. – 1963. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/NR0/751/69/IMG/NR075169.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

98.Резолюция 1879 (S – IV) [Электронный ресурс] : (A/RES/1879 (S – IV) от 27 июня 1963 г. // ООН. – 1963. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/NR0/751/69/IMG/NR075169.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

99.Резолюция 1991 (XVIII) [Электронный ресурс] : (A/RES/1991 (XVIII) от 17 декабря 1963 г. // ООН. – 1963. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/188/92/IMG/NR018892.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

100. Резолюция 2049 (XX) [Электронный ресурс] : (A/RES/2049 (XX) от 13 декабря 1965 г. // ООН. – 1965. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/220/62/img/NR022062.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

101. Резолюция 2360 (XXII) [Электронный ресурс] : (A/RES/2360 (XXII) от 19 декабря 1967 г. // ООН. – 1967. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/239/23/IMG/NR023923.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

102. Резолюция 28 [Электронный ресурс] : (A/RES/28) от 13 февраля 1946 г. // ООН. – 1946. – Режим доступа: [https://documents-dds-](https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/028/00/IMG/NR002800.pdf?OpenElement)

ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/034/71/IMG/NR003471.pdf?OpenElement (дата обращения: 07.11.2014).

103. Резолюция 2847 (XXVI) [Электронный ресурс] : (A/RES/2847 (XXVI)) от 20 декабря 1971 г. // ООН. – 1971. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/331/71/img/NR033171.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

104. Резолюция 2968 (XXVII) [Электронный ресурс] : (A/RES/2968 (XXVII)) от 14 декабря 1972 г. // ООН. – 1972. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/272/92/img/NR027292.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

105. Резолюция 3349 (XXIX) [Электронный ресурс] : (A/RES/3349 (XXIX)) от 17 декабря 1974 г. // ООН. – 1974. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/742/69/IMG/NR074269.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

106. Резолюция 3499 (XXX) [Электронный ресурс] : (A/RES/3499 (XXX)) от 15 декабря 1975 г. // ООН. – 1975. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/790/16/img/NR079016.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

107. Резолюция 37 (IV) [Электронный ресурс] : (E/RES/37 (IV)) от 28 марта 1947 г. // ООН. – 1947. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/055/62/IMG/NR005562.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

108. Резолюция 38 [Электронный ресурс] : (A/RES/38) от 13 февраля 1946 г. // ООН. – 1946. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/034/90/IMG/NR003490.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

109. Резолюция 39 (1948) [Электронный ресурс] : (S/RES/39 (1948)) от 20 января 1948 г. // ООН. – 1948. – Режим доступа: [https://documents-dds-](https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/034/90/IMG/NR003490.pdf?OpenElement)

ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/047/64/IMG/NR004764.pdf?OpenElement (дата обращения: 07.11.2014).

110. Резолюция 40 (I) [Электронный ресурс] : (A/RES/40 (I)) от 13 декабря 1946 г. // ООН. – 1946. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/034/97/IMG/NR003497.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

111. Резолюция 40/237 [Электронный ресурс] : (A/RES/40/237) от 18 декабря 1985 г. // ООН. – 1985. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/484/64/img/NR048464.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

112. Резолюция 41/213 [Электронный ресурс] : (A/RES/41/213) от 19 декабря 1986 г. // ООН. – 1986. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/501/49/img/NR050149.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

113. Резолюция 47 (1948) [Электронный ресурс] : (S/RES/47 (1948)) от 21 апреля 1948 г. // ООН. – 1948. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/047/72/IMG/NR004772.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

114. Резолюция 47/181 [Электронный ресурс]: (A/RES/47/181) от 22 декабря 1992 г. // ООН. – 1992. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/029/90/img/NR002990.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

115. Резолюция 47/62 [Электронный ресурс] : (A/RES/47/62) от 11 декабря 1992 г. // ООН. – 1992. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/028/71/img/NR002871.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

116. Резолюция 48/121 [Электронный ресурс] : (A/RES/48/121) от 14 февраля 1994 г. // ООН. – 1994. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/080/26/PDF/N9408026.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

117. Резолюция 48/141 [Электронный ресурс] : (A/RES/48/141) от 20 декабря 1993 г. // ООН. – 1993. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/716/91/img/NR071691.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

118. Резолюция 48/162 [Электронный ресурс] : (A/RES/48/162) от 20 декабря 1993 г. // ООН. – 1993. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/717/12/img/NR071712.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.11.2014).

119. Резолюция 48/166 [Электронный ресурс] : (A/RES/48/166) от 21 декабря 1993 г. // ООН. – 1993. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/717/16/img/NR071716.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

120. Резолюция 48/26 [Электронный ресурс] : (A/RES/48/26) от 03 декабря 1993 г. // ООН. – 1993. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/715/76/img/NR071576.pdf?OpenElement> (дата обращения: 22.01.2014).

121. Резолюция 48/264. [Электронный ресурс] : (A/RES/48/264) от 17 августа 1994 г // ООН. – 1994. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/333/06/PDF/N9433306.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

122. Резолюция 48/37 [Электронный ресурс] : (A/RES/48/37) от 09 декабря 1993 г. // ООН. – 1993. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/715/87/img/NR071587.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

123. Резолюция 49/126 [Электронный ресурс] : (A/RES/49/126) от 20 января 1995 г. // ООН. – 1995. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/762/03/PDF/N9576203.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

124. Резолюция 49/252 [Электронный ресурс] : (A/RES/49/252) от 03 октября 1995 г. // ООН. – 1995. – Режим доступа: [https://documents-dds-](https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/252/03/PDF/N9525203.pdf?OpenElement)

ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/774/21/pdf/N9577421.pdf?OpenElement (дата обращения: 07.11.2014).

125. Резолюция 50 (1948) [Электронный ресурс] : (S/RES/50 (1948)) от 29 мая 1948 г. // ООН. – 1948. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/047/75/IMG/NR004775.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

126. Резолюция 50/6 [Электронный ресурс] : (A/RES/50/6) от 09 ноября 1995 г. // ООН. – 1995. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/256/60/PDF/N9525660.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.10.2015).

127. Резолюция 51/240 [Электронный ресурс] : (A/RES/51/240) от 15 октября 1997 г. // ООН. – 1997. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/774/81/PDF/N9777481.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

128. Резолюция 51/242 [Электронный ресурс] : (A/RES/51/242) от 27 сентября 1997 г. // ООН. – 1997. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/774/87/PDF/N9777487.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

129. Резолюция 51/243 [Электронный ресурс] : (A/RES/51/243) от 10 октября 1997 г. // ООН. – 1997. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/775/17/PDF/N9777517.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

130. Резолюция 54/192 [Электронный ресурс] : (A/RES/54/192) от 21 февраля 2000 г. // ООН. – 2000. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/294/24/pdf/N0029424.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

131. Резолюция 54/249 [Электронный ресурс] : (A/RES/54/249) от 18 февраля 2000 г. // ООН. – 2000. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/283/82/pdf/N0028382.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

132. Резолюция 58/269 [Электронный ресурс] : (A/RES/58/269) от 03 марта 2004 г. // ООН. – 2004. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/510/68/PDF/N0351068.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

133. Резолюция 60/251 [Электронный ресурс] : (A/RES/60/251) от 03 апреля 2006 г. // ООН. – 2006. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/502/68/pdf/N0550268.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

134. Резолюция 60/288 [Электронный ресурс] : (A/RES/60/288) от 20 сентября 2006 г. // ООН. – 2006. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/504/90/pdf/N0550490.pdf?OpenElement> (дата обращения: 17.01.2016).

135. Резолюция 61/292 [Электронный ресурс] : (A/RES/61/292) от 14 августа 2007 г. // ООН. – 2007. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/511/91/PDF/N0651191.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

136. Резолюция 720 [Электронный ресурс] : (S/RES/720) от 21 ноября 1991 г. // ООН. – 1991. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/597/40/img/NR059740.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

137. Резолюция 827 [Электронный ресурс] : (S/RES/827) от 25 мая 1993 г. // ООН. – 1993. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N96/057/27/pdf/N9605727.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

138. Резолюция 955 [Электронный ресурс] : (S/RES/955) от 07 марта 1994 г. // ООН. – 1994. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/701/98/img/NR070198.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

139. Резолюция 992 (X) [Электронный ресурс] : (A/RES/992 (X)) от 21 ноября 1955 г. // ООН. – 1955. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/597/40/img/NR059740.pdf?OpenElement>

ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/106/50/img/NR010650.pdf?OpenElement (дата обращения: 07.11.2014).

140. Резолюция Генеральной Ассамблеи (37/10) от 15 ноября 1982 г. [Электронный ресурс] // ООН. – 1982. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/429/96/IMG/NR042996.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

141. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН по итогам документа A/36 [Электронный ресурс] : (A/RES/36) от 13 февраля 1946 г. // ООН. – 1946. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/034/75/IMG/NR003475.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

142. Римский статут Международного уголовного суда [Электронный ресурс] // Организация Объединенных Наций. Международный суд. Документы. – 2002. – Режим доступа: [http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute\(r\).pdf](http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute(r).pdf) (дата обращения: 07.11.2014).

143. Советский Союз на международных конференциях периода Великой Отечественной войны, 1941–1945 гг. : Сборник документов Т. III. – М. : Политиздат 1984. – 274 с.

144. Советский Союз на международных конференциях периода Великой Отечественной войны, 1941–1945 гг. : Сборник документов. Т. II. – М. : Политиздат, 1978. – 198 с.

145. Советско – американские отношения во время Великой Отечественной войны 1941-1945 : документы и материалы : в 2-х т. Т. 1. 1941-1943. – М. : Политиздат, 1984. – 509 с.

146. Статут Лиги Наций // Версальский мирный договор / полный пер. с фр. под ред. Ю. В. Ключникова и А. Сабанина. – М. : Литиздат НКВД, 1925. – С. 7–15

147. Укрепление системы Организации Объединенных Наций. Бюджет по программам на двухгодичный период 1996-1997 годов : Письмо Генерального секретаря от 17 марта 1997 г. на имя Председателя Генеральной

Ассамблеи [Электронный ресурс] : (A/51/829) от 17 марта 1997 г. // Организация Объединенных Наций. Генеральная Ассамблея. Документы. – 1997. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/070/63/img/N9707063.pdf?OpenElement> (дата обращения: 07.11.2014).

II. Джерела особового походження.

148. Albright Madeleine. Madam Secretary / Madeleine Albright. – N. Y. : Harper Perennial, 2013. – 592 p.

149. Bolton J. Surrender Is Not an Option: Defending America at the United Nations / J. Bolton. – N. Y. : Threshold Editions, 2008. – 512 p.

150. Brzezinski Z. The Choice: Global Domination or Global Leadership / Z. Brzezinski. – N. Y. : Basic Books, 2005. – 256 p.

151. Churchill W. Churchill speaks 1897-1963: collected speeches in peace & war / W. Churchill. – N. Y. : Barnes & Noble Books, 1998. – 997 p.

152. Churchill W. The Second World War / W. Churchill. – L. : Cassell & Co. Ltd, 1952. – Vol. 5. – 671 p.

153. Clinton B. My Life / Bill Clinton. – N. Y. : Vintage Books, 2005. – 1056 p.

154. Fukuyama F. For a Strong and Democratic United Nations: A South Perspective on U. N. Reform / F. Fukuyama // Foreign Affairs. – 1998. – Vol. 2. - № 3. – P. 108–129.

155. Fukuyama F. State-Building: Governance and World Order in the 21st century / F. Fukuyama. – N. Y. : Cornell University Press, 1998. – 160 p.

156. Ghali-Boutros B. The Empowering of the United Nations [Electronic resource] / B. Boutros-Ghali // Foreign Affairs. – 1992. – Vol. 71 (5), Winter 1992/93. – P. 89–101. – Mode of access: <https://www.foreignaffairs.com/articles/1992-12-01/empowering-united-nations> (access date: 04.08.2015).

157. Ghali-Boutros B. Unvanquished: A U.S. – U.N. Saga / Boutros-Ghali Boutros. – N. Y : Random House, 1999. – 368 p.

158. Ghali-Boutros. B. *Global Leadership after the Cold War.* / B. Boutros-Ghali // *Foreign Affairs.* – 1996. – Vol. 75 (2). – P. 86–98.
159. Hannay David. *Britain's Quest for a Role: A Diplomatic Memoir from Europe to the UN* / David Hannay. – L. : I. B. Tauris, 2013. – 336 p.
160. Luck E. *Reforming the United Nations: Lessons from a History in Progress* / E. Luck. – N. Y. : Academic Council on the United Nations System, 2003. – 74 p.
161. Luck E. *UN Security Council: Practice and Promise* / E. Luck. – N. Y. : Psychology Press, 2006. – 186 p.
162. Perez de Cuellar Javier. *Pilgrimage For Peace: A Secretary General's Memoir* / Javier Perez de Cuellar. – N. Y. : St. Martin's Press, 1997. – 518 p.
163. Roosevelt F. *The Fireside Chats of Franklin Delano Roosevelt* / F. D. Roosevelt. – Middlesex : Penguin Books, 1995. – 180 p.
164. Thant U. *View from the UN* / U Thant. – London : David&Charles, 1978. – 508 p.
165. Thatcher M. *The Collected Speeches of Margaret Thatcher* / M. Thatcher. – N. Y : Harper, 1998. – 688 p.
166. Trigve Lie. *In The Cause Of Peace: Seven Years with the United Nations* / Lie Trigve. – N.Y. : The Macmillan Co, 1954. – 473 p.
167. Waldheim K. *In the Eye of the Storm: A Memoir* / K. Waldheim : Adler&Adler Pub, 1986. – 278 p.
168. Горбачев М. С. *Жизнь и реформы. Воспоминания в 2-х т.* / М. С. Горбачев. – М. : Изд-во «Новости», 1995. – 600 с.
169. Громыко А. А. *Памятное : в 2 ч.* / А. А. Громыко. – М. : Политиздат, 1990. Ч. 2. – 1990. – 559 с.
170. Зленко А. М. *Дипломатія і політика. Україна в процесі динамічних геополітичних змін* / А. М. Зленко. – Х. : Фоліо, 2003. – 558 с.
171. Киссинджер Г. *Нужна ли Америке внешняя политика?* / Генри Киссинджер; [пер. с англ. В. Н. Верченко]. – М. : Издательство АСТ, 2016. – 416 с.

172. Ллойд Дж. Д. Правда о мирных договорах: в 2-х т. / Д. Д. Ллойд. – М. : Издательство иностранной литературы, 1957. – 656 с.

173. Тэтчер М. Искусство управления государством: Стратегии для меняющегося мира / Маргарет Тэтчер ; Пер. с англ. – 3-е изд. – М. : Альпина Паблишер, 2012. – 504 с.

III. Література.

174. Barking J. S. International Organization : Theories and Institutions. / J. S. Barking – N. Y. : Palgrave Macmillan, 2006. 185 p.

175. Bertrand M. The UN as an Organization. A Critique of its Functioning [Electronic resource] / M. Bertrand // European Journal of International Law. – 1995. – Vol. 6. – P. 349–359. – Mode of access: <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.ejil.a035925> (access date: 22.10.2015).

176. Bowett D. The Law of International Institutions : 3rd edition / D. Bowett. – London : Stevens&Sons, 1970. – 382 p.

177. Carnegie Council for Ethics in International Affairs [Electronic resource] : [Web site]. – Mode of access: <https://www.carnegiecouncil.org/> (access date: 21.10.2014).

178. Center for UN Reform Education [Electronic resource] : [Web site]. – Mode of access: <http://www.centerforunreform.org/> (access date: 01.10.2016).

179. Center on International Cooperation [Electronic resource] : [Web site]. – Mode of access: <http://cic.nyu.edu/> (access date: 11.06.2015).

180. Chesterman S. Secretary or General? The UN Secretary-General in World Politics / S. Chesterman. – Cambridge : Cambridge University Press, 2007. – 296 p.

181. Feulner E. J. Real Reform at the United Nations [Electronic resource] / J. E. Feulner // Heritage Foundation. – 2006. – Mode of access: <http://www.heritage.org/global-politics/report/real-reform-the-united-nations> (access date: 04.08.2015).

182. Franda M. The United Nations in the twenty-first century: management and reform processes in a troubled organization / M. Franda. – W. : Rowman & Littlefield Publishers, 2006. – 257 p.

183. Friedrich Ebert Stiftung [Electronic resource] : [Web site]. – Mode of access: <http://www.fes-russia.org/> (access date: 04.10.2015).

184. Gardiner N. Reform the United Nations [Electronic resource] / N. Gardiner, B. Spring // The Heritage Foundation. – 2003. – Mode of access: <https://www.heritage.org/global-politics/commentary/reform-the-united-nations> (access date: 04.10.2015).

185. Gardiner N. Time to Rein in the Bloated, Unaccountable United Nations [Electronic resource] / N. Gardiner // The Heritage Foundation. – 2011. – Mode of access: <https://www.heritage.org/global-politics/commentary/time-rein-the-bloated-unaccountable-united-nations> (access date: 04.10.2015).

186. Ginneken Anique H. M. Historical Dictionary of the League of Nations / Anique H. M. van Ginneken. – Oxford : The Scarecrow Press, 2006. – 320 p.

187. Goodrich L. The United Nations / L. Goodrich. – N. Y. : Crowell, 1959. – 237 p.

188. Goodrich L. The United Nations / L. Goodrich. – New York : Columbia University Press, 1959. – 674 p.

189. Goodwin G. Britain and the United Nations / G. Goodwin. – London : Oxford University Press, 1957. – 478 p.

190. Hassler S. Reforming the UN Security Council Membership: The Illusion of Representativeness / S. Hassler. – N. Y. : Routledge, 2013. – 322 p. 34

191. History of Economic Commission [Electronic resource] // UNECE. – N. Y. Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/032/64/IMG/NR003264.pdf?OpenElement> <https://www.unece.org/oes/history/history.html> (access date: 04.10.2015).

192. Hoffman W. United Nations Security Council Reform and Restructuring / W. Hoffman // The Center for UN Reform Education. – Livingston : NJ, 1994. – 78 p.

193. Holmes K. Memo to a New President: How Best to Organize Security Council [Electronic resource] / K. Holmes // The Heritage Foundation. – 2016. – Mode of access: <https://www.heritage.org/defense/report/memo-new-president-how-best-organize-the-national-security-council> (access date: 04.10.2015).

194. Holt. H. The League to Enforce Peace / H. Holt // Proceedings of the Academy of Political Science in the City of New York. The Foreign Relations of the United States: Part I. – 1917. – Vol. 7, № 2. – P. 65–69.

195. Hoops T. FDR and the Creation of the U. N. / T. Hoops, D. Brinkley. – New Haven : Yale University Press, 2000. – 300 p.

196. Howard LaFranchi. UN's Ban Ki-moon Emerges as Dogged Reformer [Electronic resource] / LaFranchi Howard // Global Policy Forum. – 2008. – Mode of access: <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/226/32309.html>. (access date: 04.10.2015).

197. Huntley J. R. Pax democratica: a strategy for the 21st century / J. R. Huntley. – N. Y. : St. Martin's Press, Inc., 1998. – 243 p.

198. Kennedy P. Reforming the United Nations / P. Kennedy, B. Russett // Foreign Affairs. – 1995. – Vol. 74(5). – P. 56–71.

199. Kennedy P. The Parliament of Man / P. Kennedy. – N. Y. : Random House, 2006. – 341 p.

200. Knight W. A Changing United Nations: Multilateral Evolution and the Quest for Global Governance / W. Knight. – N. Y. : Springer, 2000. – 257 p.

201. Lehmann V. Reforming the Working Methods of the UN Security Council [Electronic resource] / V. Lehmann // Friedrich Ebert Stiftung. – 2013. – 7 p. – Mode of access: <http://library.fes.de/pdf-files/iez/global/10180.pdf>. (access date: 03.11.2015).

202. Malone D. The UN Security Council: From the Cold War to the 21st Century / D. Malone. – L. : Lynne Rienner Publishers, 2004. – 746 p.

203. Martini E. UN Security Council Reform. Current Developments [Electronic resource] / E. Martini // Istituto Affari Internazionali. – 2009. – 9 p. – Mode of access:

https://www.globalpolicy.org/images/pdfs/images/pdfs/IAI_Report_3.pdf. (access date: 03.11.2015).

204. Meisler S. *United Nations: A History* / S. Meisler. – N. Y. : Grove Press, 2011. – 448 p.

205. Muller J. *Reforming the United Nations. New Initiatives and Past Efforts* / J. Muller. – Leiden : BRILL, 1997. – 1100 p.

206. Muller J. *Reforming the United Nations: A Chronology* / J. Muller. – Leiden : BRILL, 2016. – 440 p.

207. Muller J. *Reforming the United Nations: The Challenge of Working Together* / J. Muller. – Martinus : Nijhoff Publishers, 2010. – 386 p.

208. Muller J. *Reforming the United Nations: The Quiet Revolution* / J. Muller. – Martinus : Springer, 2001. – 968 p.

209. Muller J. *Reforming the United Nations: The Struggle for Legitimacy and Effectiveness* / J. Muller Martinus : Nijhoff Publishers, 2006. – 531 p.

210. Nadin P. *UN Security Council Reform* [Electronic resource] / P. Nadin. – N. Y. : Routledge, 2016. – 182 p. – Mode of access: <https://unu.edu/publications/articles/united-nations-security-council-reform.html> (access date: 03.11.2015).

211. Northedge, F. S. *The League of Nations: Its Life and Times 1920–1946* / F. S. Northedge. – N. Y. : Holmes & Meier, 1986. – 342 p.

212. Notter A. H. *Postwar Foreign Policy Preparation. 1939–1945* / H. A. Notter. – Washington : Department of State Publication, 1949. – 726 p.

213. Osgood R. E. *Ideals and Self-Interest in America's Foreign Relations*. – Chicago : University of Chicago Pr., 1954. – 503 p.

214. Rivlin B. *The Challenging Role of the UN Secretary-General* / B. Rivlin, L. Gordenker : ABC–CLIO, 1993. – 301 p.

215. Rodriguez R. M. *A New Wave for the Reform of the Security Council of United Nations – Great Expectations but Little Results* / R. M. Rodriguez : Lulu Press, Inc, 2015. – 114 p.

216. Rosenau J. N. The United Nations in a Turbulent World / J. N. Rosenau. – N. Y. : Lynne Rienner Publishers Inc, 1992. – 88 p.

217. Russell L. History of the United Nations Charter. The Role of the United States / R. Russell. – Washington : Brookings Institution, 1962. – 387 p.

218. Sauer W. Volkerrecht und Weltfrieden / W. Sauer. – Stuttgart : Kohlhammer, 1948. – 265 p.

219. Schaefer B. The Status of United Nations Reform [Electronic resource] / B. Schaefer // The Heritage Foundation. – 2006. – Mode of access: <https://www.heritage.org/report/the-status-united-nations-reform> (access date: 03.11.2015).

220. Schaefer B. United Nations Peacekeeping Flaws and Abuses: The U. S. Must Demand Reform [Electronic resource] / B. Schaefer // The Heritage Foundation. – 2016. – Mode of access: <https://www.heritage.org/report/united-nations-peacekeeping-flaws-and-abuses-the-us-must-demand-reform> (access date: 03.11.2015).

221. Schwarzenberger G. International Law : vol. 1. / G. Schwarzenberger. – L. : Stevens & Sons Ltd., 1949. – 821 p.

222. Schwarzenberger G. Problems of a United Nations Force : Vol. 12. / G. Schwarzenberger. – L. : Stevens & Sons Ltd., 1959. – 268 p.

223. Swart L. Security Council Reform From 1945 to 2013 [Electronic resource] / L. Swart, J. Freiesleben. – N. Y. : Center for Reform Education. – 2013. – 120 p. – Mode of access: <https://centerforunreform.org/~centerf3/sites/default/files/SC%20Reform%20Sept%202013%20publication.pdf> (access date: 14.06.2015).

224. The Heritage Foundation [Electronic resource] : [Web site]. – Mode of access: <https://www.heritage.org/> (access date: 14.06.2015).

225. Vriens L. The Role of the UN Secretary-General [Electronic resource] / L. Vreins, C. Zissis // Council on Foreign Relations. – 2011. – Mode of access: <https://www.cfr.org/backgrounder/role-un-secretary-general> (access date: 14.06.2015).

226. Wedgwood R. Unilateral Action in the UN System / R. Wedgwood // European Journal of International Law. – Vol. 11. – 2000. – P. 349–359.

227. Woolf L. The International Government: Two Reports / L. Woolf. – London : George Allen and Unwin Ltd., 1916. – 388 p.

228. Wouters J. Security council reform: a new veto for a new century? / J. Wouters. – Brussel : Academy Press, 2005. – 35 p.

229. Yearwood P. J. Guarantee of Peace: The League of Nations in British Policy, 1914–1925 / P. J. Yearwood. – Oxford : Oxford University Press, 2009. – 410 p.

230. Айрапетян М. С. Проблема реформирования ООН во внешней политике Федеративной Республики Германии : дис. ... канд. полит. наук : 23.00.04 / М. С. Айрапетян ; Санкт-Петербургский гос. ун-т. – Санкт-Петербург. – 2011. – 181 с.

231. Андреев М. В. Современные международно-правовые аспекты реформирования Совета Безопасности ООН : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / М. В. Андреев ; Казанский гос. ун-т. – Казань. – 2001. – 178 с.

232. Баймуратов М. О. Правова модернізація Ради Безпеки ООН: проблеми теорії та практики : моногр. / М. О. Баймуратов, Ю. О. Волошин, Є. В. Годованик, М. М. Юрлов ; за ред. д.ю.н., проф., Заслуж. діяча науки і техн. України М. О. Баймуратова. – Одеса : Фенікс, 2013. – 270 с.

233. Барабанов О. Н. Глобальное управление / О.Н. Барабанов, В. А. Голицын, В. В Терещенко. – М. : МГИМО-Университет, 2006. – 254 с.

234. Барышев А. П. Мировая политика и Организация Объединенных Наций. 1945-2009 / А. П. Барышев. – М. : Общество дружбы и развития сотрудничества с зарубежными странами, 2009. – 1340 с.

235. Баскин Ю. Я. Идея вечного мира в философской и политической литературе нового времени / Ю. Я. Баскин // Советский ежегодник международного права 1964-1965. – М., 1966. – С. 191–195.

236. Боголій Ю. М. Проблема реформування ООН і позиція Сполучених Штатів Америки [Електронний ресурс] / Ю. М. Боголій // Вісник

Київського Національного Університету імені Тараса Шевченка. Серія : Історія. – 2006. – Вип. 87–88. – С. 4-8. – Режим доступу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/visnyk/istoriya_87-88_2006.pdf (дата звернення: 22.01.2015).

237. Боратынский С. Дипломатия периода Второй мировой войны: международные конференции, 1941-1945 гг. / С. Боратынский. – М. : Иностр. лит., 1959. – 354 с.

238. Борзова А. Ю. Подходы Бразилии к реформированию ООН / А. Ю. Борзова // Вестник международных организаций. – 2012. – № 3(38). – С. 238–245.

239. Борисов К. Международные организации / К. Борисов ; Ун-т дружбы народов им. Лумумбы. Кафедра междунар. права – М., 1967. – Вып. I : История создания, структура и деятельность ООН. – 116 с.

240. Бруз В. С. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів / В. С. Бруз. – К. : Либідь, 1995. – 111 с.

241. Бруз В. С. Роль ООН у врегулюванні міжнародних конфліктів і в боротьбі проти тероризму : навч. посіб. / В. С. Бруз. – К. : Експрес-Поліграф, 2010. – 223 с.

242. Бруз В. С. Спеціалізовані установи системи ООН / ред. В. С. Бруз. – К. : Либідь, 1995. – 116 с.

243. Бывшие Генеральные секретари. Кофи Аннан. [Электронный ресурс] // Официальный сайт ООН. – Режим доступа: <https://www.un.org/sg/ru/content/kofi-annan> (дата обращения: 02.06.2015).

244. Вишневский М. Л. США и реформа ООН / М. Л. Вишневский // ООН: история и вызовы современности. К 60-летию Организации Объединенных Наций: Доклады и выступления. Международная научная конференция, 5-6 октября 2005 года, г. Москва / Отв. ред. Ан. А. Громыко, В. Г. Джангирян; ред. Л. П. Атаманенко. Сост. В. К. Алексеенко, О. В. Андреева. – М. : Изд-во РУДН, 2005. – С. 49–52.

245. Віднянський С. В. Україна в Організації Об'єднаних Націй: 60 років участі у розв'язанні найважливіших міжнародних проблем / С. В. Віднянський, А. Ю. Мартинов. – К. : Генеза, 2006. – 240 с.

246. Говердовская Т. В. Значение реформирования Совета Безопасности ООН для поддержания международного мира и безопасности : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Т. В. Говердовская ; Всероссийская академия внешней торговли. – М. – 2010. – 170 с.

247. Годованик Є. В. Організаційно-правові аспекти реформування Ради Безпеки ООН на сучасному етапі [Електронний ресурс] / Є. В. Годованик // Держава і право. Серія : Юридичні і політичні науки – 2012. – Вип. 49. – С. 648–655. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/34440/104-Godovanyuk.pdf?sequence=1> (дата звернення: 12.11.2015).

248. Годованик Є. В. Рада Безпеки ООН: міжнародно-правовий статус та актуальні проблеми реформування : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.11 / Є. В. Годованик ; Маріуп. держ. ун-т. – М., 2012. – 195 с.

249. Головченко В. Дипломатична історія України (1923-1993 роки) / В. Головченко, В. Матвієнко. – К. : Київський університет, 2012. – 239 с.

250. Головченко В. Україна – держава-співзасновник ООН: міфи й історичні реалії [Електронний ресурс] / В. Головченко // Вісник Київського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Міжнародні відносини. – 2012. – Вип. 38–39. – С. 12-19. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_mv_2012_38-39_5 (дата обращения: 19.03.2015).

251. Гришаева Л. Е. Генезис участия России в деятельности ООН: приоритетные направления (1945-2007 гг.) : дис. ... док. ист. наук : 07.00.15 / Л. Е. Гришаева ; Дип. акад. МИД РФ. – М. – 2008. – 59 с.

252. Губань Р. Проблеми реалізації проектів реформи Ради Безпеки ООН [Електронний ресурс] / Р. Губань // Юридичний журнал. – 2007. – № 11. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php&id=2803> (дата обращения: 14.03.2014).

253. Гулдинг М. Организация Объединенных Наций: лидерство, реформы и миротворчество / М. Гулдинг. – М. : Московский центр Карнеги, 2007. – 87 с.

254. Гущин О. О. Особливості застосування міжнародного гуманітарного права в операціях із підтримання миру та безпеки [Електронний ресурс] / О. О. Гущин // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – С. 102–111. – Режим доступу: <http://www.apdr.in.ua/v74/18.pdf> (дата обращения: 09.06.2014).

255. Дорош Л. РБ ООН у сучасних умовах: до проблеми пошуку варіантів реформування [Електронний ресурс] / Л. Дорош // Humanitarian vision. – 2015. – Vol. 1, Num. 2. – С. 19–26. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hv_2015_1_2_6. (дата обращения: 09.11.2015).

256. Думбартон-Оукс и Ялта 1944-1945 [Электронный ресурс] // ООН. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/sections/history-united-nations-charter/1944-1945-dumbarton-oaks-and-yalta/index.html> (дата обращения: 09.06.2014).

257. Ефимов Г. К. Устав ООН – инструмент мира / Г. К. Ефимов. – М. : Наука, 1986. – 136 с.

258. Заемский В. Ф. Новейшая история реформы ООН: монография / В. Ф. Заемский. – Моск. гос. ин-т междунар. отношений (ун-т) МИД России, каф. Дипломатии. – М. : МГИМО-Университет, 2008. – 84 с.

259. Заемский В.Ф. Кому нужна реформа ООН. В интересах всех и каждого / В. Ф. Заемский. – М. : Междунар. Отношения, 2010. – 296 с.

260. Зайцева О. Г. Международные организации: принятие решений / О. Г. Зайцева. – М. : ТК Велби, 1989. – 158 с.

261. История дипломатии : в 3-х т. Т. 3. / Под ред. В. П. Потемкина. – М. : ОГИЗ, 1945. – 883 с.

262. История США 1945-1980: в 4 т. / Отв. ред. Г. Н. Севостьянов. – М. : Наука, 1985. – Т. 3. – 744 с.

263. Конференция в Сан-Франциско 1945 г. [Электронный ресурс] // ООН. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/sections/history-united-nations-charter/1945-san-francisco-conference/index.html>. (дата обращения: 12.04.2016).

264. Корецкий В. М. Проект Иржи Подебрада об организации мира и современность / В. М. Корецкий. – К. : Вид. Дім «Юрид. кн.», 2004. – 516 с.

265. Крылов С. Б. История создания ООН. Разработка текста Устава ООН (1944-1945) / С. Б. Крылов ; под ред. проф. Г. И. Тункина. – М. : ИМО, 1960. – 343 с.

266. Левин Д. Б. История международного права / Д. Б. Левин. – М. : Изд-во ИМО, 1962. – 132 с.

267. Ліщинська О. С. Діяльність ООН у сфері захисту прав жінок у країнах Близького Сходу та Магрибу (1975–1995) : автореф. дис. ... канд. іст. Наук : 07.00.02 / О. С. Ліщинська ; Дон. нац. ун-т. – Донецьк., 2011. – 22 с.

268. Малиновский В. Ф. Избранные общественно-политические сочинения / В. Ф. Малиновский. – М. : Изд-во АН СССР 1958. – 170 с.

269. Мелінішин В. Б. Проблема реформування ООН: аксіологія функціонального підходу / В. Б. Мелінішин // Актуальні проблеми політики. – 2009. – Вип. 38. – С. 639–647.

270. Мелінішин В. Б. Реформування Організації об'єднаних націй за умов глобалізації у третьому тисячолітті : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / В. Б. Мелінішин ; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2010. – 199 с.

271. Молодцов С. В. ООН и проблема мира / С. В. Молодцов, Г. И. Морозов. – М. : Знание, 1965. – 48 с.

272. Мордовец А. В. Деятельность ООН по реализации концепции устойчивого развития в глобализирующемся мире : дис. ... канд. полит. наук : 23.00.04 / А. В. Мордовец ; Санкт-Петерб. гос. ун-т. – Санкт-Петербург, 2007. – 185 с.

273. Морозов Г. И. Международные организации. Некоторые вопросы теории 2-е изд., доп. – М. : «Мысль», 1974. – 332 с.

274. Морозов Г. И. Организация Объединенных Наций (Основные международно-правовые аспекты структуры и деятельности) / Г. И. Морозов. – М. : Изд. ИМО, 1962. – 511 с.

275. Морозов Г. Устойчивое развитие – новая концепция [Электронный ресурс] / Г. Морозов // РАУ Университет. – 1993. – № 24 (28). – Режим доступа: http://observer.materik.ru/observer/N24_93/index.htm/ (дата обращения: 12.04.2016).

276. Мутагиров Д. З. Международные политические институты: актуальные проблемы истории и теории: учеб. пособие / Д. З. Мутагиров. – М. : Логос: Университетская книга, 2009. – 384 с.

277. Німченко А. В. Концептуальні засади та політика США щодо миротворчої діяльності ООН : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / А. В. Німченко ; Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2002. – 183 с.

278. Операции по поддержанию мира. Официальный сайт ООН [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/peacekeeping/operations/early.shtml> (дата обращения: 13.01.2016).

279. Первая мировая война 1914–18 // Новый иллюстрированный энциклопедический словарь / ред. кол.: В. И. Бородин, А. П. Горкин, А. А. Гусев, Н. М. Ланда и др. – М. : Большая Российская энцикл., 1999. – С. 547–548.

280. Плоскова А. Б. Реформирование ООН и пересмотр её Устава. Реформирование Совета Безопасности / А. Б. Плоскова. – М. : Диалог – МГУ, 1998. – 96 с.

281. Рыбаченок И. С. Россия и первая конференция мира в Гааге 1899 года / И. С. Рыбаченок. – М. : РОССПЭН, 2005. – 392 с.

282. Системная история международных отношений. 1918-2000 : Т. 2. Документы 1910-1940-х годов / Под ред. А. Д. Богатурова. – М. : Московский рабочий, 2000. – 243 с.

283. Скрипник О. М. Історія співпраці України з ООН [Електронний ресурс] / О. М. Скрипник // Гілея: науковий вісник. – 2013. – № 78. – С. 99–102. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_78_31 (дата звернення: 17.06.2015).

284. Смільська І. Україна в ООН: основні напрямки та пріоритети діяльності у 1991–2012 рр. [Електронний ресурс] / І. Смільська // Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія міжнародних відносин. – 2013. – Вип. 11. – С. 321–328. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ues_2013_11_35 (дата звернення: 17.06.2015).

285. Советский Союз и ООН: (1966–1970) / Отв. ред. А. Л. Нарочницкий. – М., 1975. – 387 с.

286. Советский Союз и ООН: (1971–1975) / Отв. ред. А. Л. Нарочницкий. – М. : Наука, 1981. – 208 с.

287. Советский Союз и Организация Объединенных Наций: (1961–1965) / Под ред. В. Л. Исраэляна, К. В.Новикова, В. Г. Трухановского. – М. : Наука, 1968. – 688 с.

288. Степко О. М. Інформаційна діяльність ООН : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / О. М. Степко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2004. – 21 с.

289. Трактаты о вечном мире / Сост. И. С. Андреева, А. В. Гулыга. – М. : Алетейя, 2003. – 398 с.

290. Трипольська М. І. Проблемні питання реформування ради безпеки ООН [Електронний ресурс] / М. І. Трипольська // Держава та регіони. Серія : Право. – 2014. – № 4. – С. 172–174. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drp_2014_4_35 (дата звернення: 17.06.2015).

291. Удовик С. Л. Глобализация: семиотические подходы / С. Л. Удовик. – К. Ваклер, 2002. – 480 с.

292. Українська дипломатична енциклопедія : У 2-х т. / Редкол. : Л. В. Губерський (голова) та ін. – К., 2004. – Т. 1.

293. Ушаков Н. А. Принцип единогласия великих держав в ООН / Н. А. Ушаков. – М. Изд-во АН СССР, 1956. – 176 с.

294. Федоров В. Н. Организация Объединенных Наций, другие международные организации и их роль в XXI веке / В. Н. Федоров. – М. :

МГИМО ; АНО «ИНО-центр (Информация. Наука. Образование)»; Изд-во «Логос», 2005. – 944 с.

295. Цыганков П. А. Теория международных отношений: учебное пособие / П. А. Цыганков. – М. : Гардарика, 2003. – 590 с.

296. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України : Підручник / Л. Д. Чекаленко– К.: Либідь, 2006. – 712 с.

297. Чіка Е. Н. Вплив глобалізації на процес реалізації функцій ООН: виклики ХХІ століття [Електронний ресурс] / Е. Н. Чіка // Наукові праці МАУП. Серія : Політичні науки. Юридичні науки. – 2013. – Вип. 2. – С. 78-83. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npmaupr_2013_2_14 (дата звернення: 17.06.2015).

298. Члены Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс] // ООН. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/member-states/index.html> (дата обращения: 17.01.2016).

299. Шабан И. С. Империалистическая сущность западноевропейской интеграции / И. С. Шабан. – М. : Наука, 1971. – 144 с.

300. Шатуновский-Бюрно С. В. Устав ООН на рубеже ХХІ века: прошлое настоящее и будущее / С. В. Шатуновский-Бюрно. – Санкт-Петербург : РЕМП, 2001. – С. 9–26.

301. Шибаетова Е. А. Право международных организаций: Вопросы теории / Е. А. Шибаетова. – М. : Междунар. отношения, 1986. – 160 с.

302. Энциклопедия государства и права / под ред. П. Стучка : Т. 3. – М. : Издательство Коммунистической Академии, 1927. – 836 с.

IV. Переодичні видання.

303. Ahmari S. The Obama Doctrine's U. N. Failure [Electronic resource] / S. Ahmari // The Wall Street Journal. – 2015. – Mode of access: <https://www.wsj.com/articles/the-obama-doctrines-u-n-failure-1432857294> (access date: 08.11.2016).

304. Anstee M. You Can't Starve the U. N. Into Reforming Itself [Electronic resource] / M. Anstee // The New York Times. – 1995. – Mode of access:

<http://www.nytimes.com/1995/10/04/opinion/1-you-can-t-starve-the-un-into-reforming-itself-263195.html> (access date: 18.01.2014).

305. Germany Starts UN Reform Resolution [Electronic resource] // Deutsche Welle. – 2005. – Mode of access: <http://www.dw.com/en/germany-starts-un-reform-resolution/a-1585795> (access date: 08.11.2016).

306. Roberts H. How can we change the UN? [Electronic resource] / H. Roberts // The Guardian. – 2009. – Mode of access: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2009/jun/28/united-nations-reform> (access date: 08.11.2016).

307. Rudd K. My 10 principles to reform the United Nations, before it's too late [Electronic resource] / K. Rudd // The Guardian. – 2016. – Mode of access: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/aug/08/my-10-principles-to-reform-the-united-nations-before-its-too-late> (access date: 08.11.2016).

308. Secretary-General, in address to World Economic Forum, stresses strengthened partnership between United Nations, private sector [Electronic resource] // Journal United Nations. – 1997. – Mode of access: <http://www.un.org/press/en/1997/19970131.sgsm6153.html> (access date: 17.01.2016).

309. Security Council Reform: Where It Stands [Electronic resource] // Deutsche Welle. – 2005. – Mode of access: <http://www.dw.com/en/security-council-reform-where-it-stands/a-1618479> (access date: 08.11.2016).

310. Кику Д. Перспективы реформирования Совета Безопасности ООН: право выбора [Электронный ресурс] / Д. Кику // Международная жизнь. – 2015. – № 10. – Режим доступа: <https://interaffairs.ru/jauthor/material/1384> (дата обращения: 12.04.2016).

311. Оганесян А. Реформа ООН: европейский вектор [Электронный ресурс] / А. Оганесян // Международная жизнь. – 2011. – № 7. – Режим доступа: <https://interaffairs.ru/jauthor/material/489> (дата обращения: 12.04.2016).